

Monumentenlijst gemeente Gennepe

RIJKSMONUMENTEN

Gennep [monumentnummer]

Heijenseweg 7	Villa Aurora [525604]
Gennepershuisweg e.a.	Archeologisch monument, Kasteelterrein [525667]
Mariaoord, ten westen van	Stadsmuren [16088]
Mariaoord, ten westen van	Torenresten stadsmuur [16089]
Markt 1	Stadhuis [16084]
Markt 3	Hervormde kerk [16085]
Martinushof 2	R.K. Kerk H. Martinus, pastorie en klokken [532044]
Molenstraat 11	schuur "Van Rens", oudste huis [470319]
Niersstraat 2	Prof. Petershuis [16086]
Ottersumseweg 16a	Molen de Reus [16087]
Torenstraat bij 17	Voormalige St. Martinustoren [525602]

Heijen

Diekendaal 21	Gerarda-Molen [16092]
Diekendaal / Elskamp	Archeologisch monument, Nederzetting Romeinse tijd [46220]
Hoofdstraat 38-42	Kasteel Heijen [complex 526594]

Milsbeek

Bloemenstraat bij 3	Bouwval Gennepershuis [16090]
-------------------------------------	-------------------------------

Ottersum

Hondsiepsebaan bij 13	Grafmonument [16095]
Kleefseweg 9	Maria Roepaen [504497]
Raadhuisplein 1	Voormalig raadhuis [525603]
St. Janstraat 13	RK Kerk H. Johannes den Doper [525605]
St. Janstraat bij 13	grafmonumenten rond kerk [16094]
St. Janstraat bij 22	Schuur [508163]

Ven-Zelderheide

Kleefseweg 59a	Molen Rust na Arbeid [16101]
Vensestraat 66	Kapel St. Antonius Abt [16098]
Zelder bij 1	Kapel Zelder [16099]
Zelder bij 1	schuur landgoed Zelder [16100]

GEMEENTELIJKE MONUMENTEN

Gennep

Brabantweg	LOK '94
Davidlaan	Joodse begraafplaats
De Doelen	Trafohuisje
De Gennep Molen 13	Voormalige Brandweerkazerne
Gemeentelijke begraafplaats	17 graven KNIL militairen en partners
Heijenseweg 75 (pag. 107)	Hoofdgebouw en 't Juweeltje Sanatorium
Maasbrug Gennep / Oeffelt	Zonlichtheide
Protestantse begraafplaats	"Eerste steen" in pijler
Niersweg 7 / Nieuwstraat 12 (pag. 184)	17 graven KNIL militairen en partners
Nierstraat 13 / Kromme Elleboog 8, 10 en 12 (pag. 190)	Woonhuis
Zandstraat 11 (pag. 179)	Kantoorpand en woonhuis
Zandstraat 27-29 (pag. 172)	Karakteristieke gevel
	Voormalig postkantoor

Heijen

Hoofdstraat bij 26	Trafohuisje
R.K. begraafplaats	1 oorlogsgraf
Pastoor Jaspersplein 1 (pag. 179)	Sint Dionysius Kerk

Milsbeek

Achterbroekseweg / Bloemenstraat 90	Afwateringsmolen
Bloemenstraat 84	Woonhuis
Kerkstraat 25	Pastorie
Kerkstraat 27	Parochiekerk
Kerkstraat bij 27	Militaire begraafplaats
Kerkstraat bij 27	begraafplaats
Ovenberg 3 b-c	Windkorenmolen
Ovenberg 5	Woonhuis
Rijksweg 20	Pottery "de Jacobs ladder"
Rijksweg bij 33	Trafohuisje
Steenfabriek	Schoorsteen voormalige Steenfabriek

Ottersum

[Raadhuisplein 4 en 5](#)

[St. Janstraat 1](#)

['t Stepke 3](#)

['t Stepke 5](#)

['t Zand 1](#)

[Algemene begraafplaats](#)

Hotel/woonhuis

Herenboerderij

Voormalig klooster / schoolgebouw

Voormalig klooster / Woonhuis

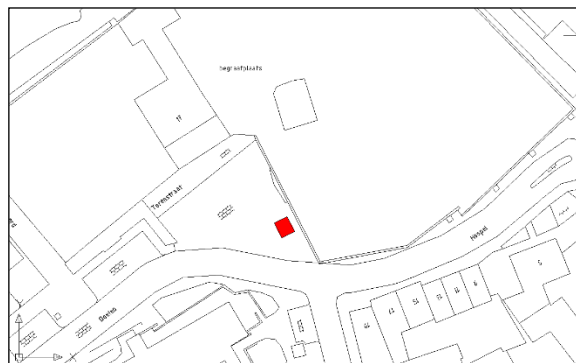
Zuivelfabriek

10 oorlogsgraven

Ven-Zelderheide

[Vensestraat 1](#)

Antonius kerk

Doelen (ong), Gennepe

Ontwerp	:
Bouwjaar	: circa 1950
Bouwtijl	: Delftse school
Kadastrale gegevens	:

Historie

Klein transformatorhuis, omstreeks 1950 gebouwd op het pleinvormige deel van de Doelen. Het plein kreeg zijn huidige vorm na de Tweede Wereldoorlog, waarbij het uiteinde van de Kerkstraat werd verruimd tot het huidige plein.

Het transformatorhuisje is gebouwd als belangrijke schakel in het transport en de distributie van elektriciteit van leverancier naar de gebruikers. De transformator in het huisje zet de hoogspanning om naar laagspanning (krachtstroom of lichtnetspanning), waarna de distributie naar de afnemers kan plaats vinden.

Context

Het transformatorhuisje staat aan de oostzijde van het plein bij de Sint Martinustoren, dat grotendeels als parkeerplaats in gebruik is. Met de oostgevel grenst het huisje aan de lage bakstenen kerkhofmuur.

Beschrijving

Het transformatorhuisje heeft een rechthoekige plattegrond en is geplaatst op een uit klinkers samengesteld terras. Het huisje heeft één bouwlaag en een zadeldak tussen getrapte halsgevels met in- en uitzwenkende zijden. Het dak is gedekt met gesmoorde verbeterde Hollandse pannen. Goten ontbreken. De gevels zijn gemetseld in een donkerrode baksteen in halfsteens verband. Door middel van een halfsteens rollaag wordt een lage gemetselde plint gesuggereerd. De sierlijk gevormde topgevels hebben naar opzij uitkragende schouders, natuurstenen dekplaatjes op de trappen en de top en gemetselde

rollagen op de zwenkende delen. Ook boven de gevelopeningen bevinden zich rollagen.

In de west- en de oostgevel bevinden zich ingangen met houten kozijnen, hardstenen neuten en onderdorpels, en houten opgeklampte deuren. In de zuid- en noordgevel bevinden zich merkwaardige brede gevelopeningen met bakstenen lekdorpels en dubbele houten luiken. Voorts in beide geveltoppen ventilatie-openingen met houten lamellen. Op de noordgevel sluit een gemetselde rechthoekige kelderkoekoek met decoratief ijzeren rooster aan.

Waardering

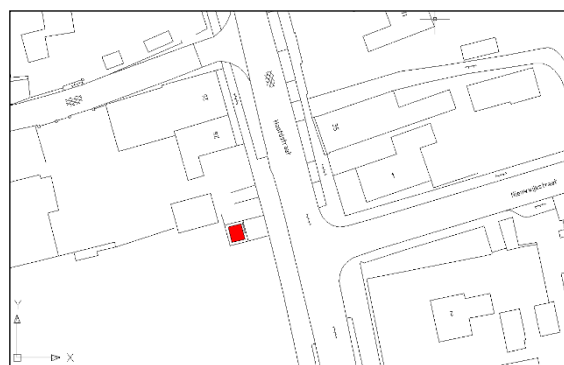
Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het bouwwerk is van architectuurhistorisch belang als goed en gaaf voorbeeld van een transformatorhuisje uit het midden van de 20ste eeuw. Door de vormgeving in traditionalistische stijl, waarbij met de in- en utgezwenkte topgeveltjes is aangesloten bij de regionale 17de-eeuwse baksteenarchitectuur, bezit het gebouwtje ook zeldzaamheidswaarde.
- Het object is van stedenbouwkundig belang als karakteristiek onderdeel van de Doelen, en wel de pleinvormige verruiming van deze straat bij de Sint Martinustoren en het kerkhof. Samen met de historische bebouwing aan het plein vormt het trafohuisje een markant ensemble. Het huisje heeft voor zijn directe omgeving een hoge beeldwaarde.
- Het trafohuisje heeft cultuurhistorische waarde vanwege de oorspronkelijke functie. In de uiterlijke verschijning wordt nog duidelijk verwezen naar de periode, waarin aan de vormgeving van dit soort nutsgebouwtjes veel aandacht werd besteed.

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●○○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	○○○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●●
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overig	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	gebruikswaarde	●●●

Hoofdstraat (ong. bij 26-28), Heijen

Ontwerper	:
Bouwjaar	: circa 1920-1925
Bouwtijl	: zakelijke en traditionalistische kenmerken
Kadastrale gegevens	:

Historie

Het trafohuisje dateert uit omstreeks 1920-1925 en markeert de groei en ontwikkeling van het betreffende gebied, met de hieraan gekoppelde noodzaak van elektrische voorzieningen c.q. moderne energiebronnen. Trafo- of transformatorhuisjes staan ten dienste van de omzetting van hoog- op laagspanning. Het onderhavige huisje is gebouwd in opdracht van de N.V. Maatschappij tot Verkoop van den Electricischen Stroom der Staatsmijnen in Limburg, ofwel de Stroomverkoop Maatschappij (SVM), die in 1909 was opgericht. In 1932 zou de SVM een provinciaal bedrijf worden en veranderde zij haar naam in Provinciale Limburgse Electriciteits Maatschappij (PLEM). Rond 2000 is zij opgegaan in Essent. In zijn opzet en vormgeving is dit huisje karakteristiek voor nutsgebouwtjes uit het vroege interbellum. Uit de ingetogen opzet blijkt de invloed van de zakelijke bouwkunst. Tegelijk is er sprake van aansluiting bij de traditionele ontwikkelingen, door de combinatie met een 'typisch Hollands' pannendak met rode dekking. Markant is de aan de voorkant naast de ingang geplaatste gevelsteen in terra cotta. Dergelijke, van een bijenmotief voorziene stenen vormden het 'logo' van de SVM en latere PLEM. Bij vooroorlogse trafohuisjes was het niet ongebruikelijk dat ze van een dergelijk siermotief werden voorzien. Zo zijn de trafo's in Noord-Holland verlevendigd met geglaazuurde keramiektegels waarop een hond of een haan met opgaande zon voorkomen. Het ontwerp van de Limburgse 'bijen-tegels' wordt toegeschreven aan Lei Hendrix, medewerker van de steenfabriek Alfred Russel uit Tegelen, waar de tegels zouden zijn gemaakt. De mogelijkheid bestaat evenwel ook dat ze bij het atelier Tiglia, eveneens in Tegelen, zijn gemaakt. Dat gekozen is voor het bijenmotief zal samenhangen met de symbolische betekenis als verwijzing

naar de nijverheid, kennelijk de nijverheid die door de electriciteitsvoorziening mogelijk werd gemaakt.

Het trafohuisje aan de Hoofdstraat bevindt zich op een plek direct ten zuiden van de oude kern van het gehucht. Tot de verwoestingen in de Tweede Wereldoorlog stond vlakbij de oude kerk, waarvan de omringende begraafplaats resteert (gelegen tussen de Hoofdstraat en de Kasteelstraat). Het tracé van de tegenover het huisje gelegen Nieuwwijkstraat bestond al, maar voerde eertijds nog naar het buitengebied. De bebouwing concentreerde zich in dit gebied vooral langs de Hoofdstraat. Met de voortschrijdende elektrificering werd het huisje gebouwd, parallel aan de ontwikkeling en groei van Heijen.

Context

Het object is gelegen aan de westzijde van de Hoofdstraat, pal tegenover de hierop aansluitende Nieuwwijkstraat. De in noordzuidrichting lopende Hoofdstraat strekt zich uit langs de westrand van de bebouwde kom van Heijen. Vooral aan de oostzijde van deze straat heeft het gehucht zich na de Tweede Wereldoorlog verder ontwikkeld, met diverse nieuwbouwwijken. Het onderhavige trafogebouwtje wordt aan de noordzijde geflankeerd door vooroorlogse bebouwing (Hoofdstraat 26-28) en aan de zuidwestzijde door een braakliggend terrein.

Beschrijving

Het éénlaags gebouwtje heeft een vierkante plattegrond en is voorzien van een haaks op de straat gelegen zadeldak met rode muldenpannen. Een bakstenen bordes vormt de basis van het vermoedelijk pas later witgeverfde gebouwtje, waarvan de gevels zijn opgetrokken in baksteen, met snijvoegen. De eveneens vermoedelijk pas later lichtgrijs geverfde en licht taps toelopende gevelplinten bestaan eveneens uit baksteen, maar ditmaal is het metselwerk verticaal uitgevoerd. Het bovenste deel van de gevels is licht uitkragend en gecombineerd met gemetselde schouders, als ondersteuning voor de dakoverstekken.

Aan de voorzijde (oostkant) bevindt zich een ingang met een plaatstalen paneel deur. Rechts hiervan een ruitvormige gevelsteen in terra cotta, met de afbeelding van een bij. Geheel bovenaan een smalle ventilatie-opening met schoepen. Beide zijgevels hebben een boven de plint gelegen gevelopening met een dubbele deur. Ook deze deuren hebben paneelverdeling en bestaan uit plaatstaal. De achtergevel is vergelijkbaar als de voorgevel, maar ditmaal zonder een gevelsteen.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuur- en kunsthistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het object bezit architectuur- en kunsthistorische waarde als een zowel in de hoofdvorm als de detaillering gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een trafohuisje uit het interbellum. Karakteristiek voor het in een mengstijl van traditionele en zakelijke kenmerken uitgevoerde ontwerp is de opzet als een 'typisch Hollands huis', met een roodgedekt pannendak en gemetselde gevels. Vermoedelijk was het gebouwtje oorspronkelijk niet witgeverfd, maar afgezien hiervan is het oorspronkelijke karakter zeer goed behouden gebleven, inclusief de in plaat staal uitgevoerde deuren. Van enige kunsthistorische waarde is de op het gebouwtje aangebrachte gevelsteen met bijenmotief, naar verluidt geleverd door een steenfabriek uit Tegelen.
- Het pand heeft stedenbouwkundige waarde. Aan de Hoofdstraat maakt het object deel uit van de deels aaneengesloten strook lintbebouwing die zich aan weerskanten van deze hoofdverbinding bevindt. Door zijn markante opzet en vormgeving neemt het trafohuisje aan deze straat een in het oog vallende positie in en vormt het pal tegenover de Nieuwwijkstraat een focuspunt met oriënterende betekenis.
- Het pand houdt de herinnering levend aan de groei en ontwikkeling van het gehucht Heijen. Hier is het krachtens zijn functie als

transformeerstation gerealiseerd in het kader van de elektrificering en moderne energievoorziening, zoals die tijdens het vroege interbellum tot stand kwam. In deze betekenis is het object gebouwd in opdracht van de SVM, voorloper van de PLEM. Voor deze in Limburg actieve historische electriciteitsleveranciers vormden de keramische tegels met bijenmotief het logo.

Literatuur:

Crols, R. & Hermans, T., *Trafohuisjes*, Utrecht 1995 (deel 2 in de Gelderse Monumentenreeks)

Urlings, G., 'Het raadsel van de verdwenen bijen', in: *Dagblad De Limburger/ Limburgs Dagblad* (bijlage Horizon), 26 september 2009

Vredenberg, J., *Trotse Kastelen en Lichtende Hallen. Architectuur van electriciteitsbedrijven in Nederland tot 1960*, Utrecht 2003 (proefschrift Kath. Universiteit Nijmegen, openbaar uitgegeven als deel XI van de Nijmeegse Kunsthistorische Studies)

Historische afbeeldingen afkomstig van website Gennepnu.nl

www.nederlandstegelmuseum.nl (electriciteitshuisjes: Limburg ELE-LB)

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	○○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	●●○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	○○○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●○○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	●○○

Achterbroek (bij Bloemenstraat 90), Milsbeek

Ontwerp	:
Bouwjaar	: ca. 1900
Bouwtype	: Afwateringsmolen
Kadastrale gegevens	:

Historie

Het Achterbroek is ontstaan vanuit een gedeeltelijk verveende oude strang van de Maas. De rivier had hier in het verleden een vlechtend verloop met langs de strang opgewaaide rivierduinen, waarop een aantal akkers waren aangelegd. De akkers waren met potstalmest in cultuur gebracht en op de hoogste delen (o.a. westelijk van Bloemenstraat 90) was beplanting in de vorm van hakhout aangebracht. Het noordelijk van Bloemenstraat 90 tussen rivierduinen gelegen oude stroomdal was eeuwenlang moerasland. Natuurlijke afwatering geschiedde door een beek, die bij de Roovortsestraat (latere Bloemenstraat) een doorwaadbare plaats had. Tegenwoordig watert het gebied af via de Teelebeek. Het Achterbroek werd eind negentiende eeuw ontgonnen, waarbij een stelsel van slootjes voor de ontwatering werd gemaakt. Voor het lager gelegen gebied was dit echter niet voldoende en de eigenaar van Bloemenstraat 90 bedijkte het gebied en bouwde een afwateringsmolentje, bestaande uit een windmolen met een ronde stenen molenromp. De militaire dienst van Jan Laarakkers van boerderij Bloemenstraat 90 is de oorzaak van de oprichting van dit wateropvoermolentje, enige in zijn soort in Limburg. Thuis aan de Bloemenstraat was Laarakkers bekend met de moeilijke waterhuishouding van de landerijen rondom de ouderlijke boerderij. De hoge grondwaterstand maakte ook de landbouwgrond ter plaatse te drassig. In West Nederland zag Laarakker in zijn diensttijd de poldermolens. Dat bracht hem op het idee het zompige terrein te bemalen. In een laag gedeelte van het weiland bouwde hij een molentje van baksteen, de romp ongeveer 32cm dik. De wieken hadden een vlucht van ca. 10 meter. Het ijzeren gangwerk was van Duits fabrikaat. Met een scheprad werd het water in een ringsloot gemalen en vervolgens door

een stalen buis onder de verhoogde landweg (de Bloemenstraat) door enkele honderden meters verder naar de Maas gevoerd. Tijdens een zware storm in de jaren dertig sloeg het gevucht op hol en stortte de kap met wieken van de romp. Omdat de molen niet optimaal bemaalde, zag Laarakkers herstel niet zitten. Derhalve legde hij in de jaren dertig van de twintigste eeuw een 400 meter lange riolering van zelf gemaakte betonbuizen aan dwars door de rivierduinen. Zo kon het water in de lager gelegen uiterwaard worden geloosd en via de Teelebeek worden afgevoerd. In het buizenstelsel werd een diepe put met een spindelschuif gemaakt om bij hoge waterstanden van de Maas te voorkomen dat de polder onder water kwam te staan. De molen raakte in onbruik en verviel geleidelijk, waarbij uiteindelijk alleen de molenromp overeind bleef. De ruïne van de romp van de molen en een deel van het buizenstelsel en de put zijn nog steeds aanwezig.

Context

De ruïne van de molen bevindt zich op de rand van een rivierduin met houtwal bij een weiland in Het Achterbroek, noordelijk van de rivierduin waar het complex Bloemenstraat 90 en de hakhoutwal langs de Bloemenstraat is gelegen. Het weiland is een restant van de oude stroomgeul van een strang van de Maas. Op de rivierduinen die deze laagte omgeven zijn bossen geplant.

Beschrijving

De cilindervormige molenromp is willekeurig opgemetseld in handgevormde baksteen en baksteenresten met dikke voeglagen ertussen. Er zijn op de romp nog resten van een pleisterlaag zichtbaar. In de naar onderen toe zicht geleidelijk verbredende romp bevinden zich een lage halfronde ingang (aan de oostzijde) en een halfronde vensteropening (aan de zuidzijde) voorzien van rollagen in de romp. Ook zitten er drie oplopende ronde openingen voor de afvoerbuizen in het noordelijke deel van de gevel. Noordelijk van de romp zijn in de bodem de

resten van de watergang zichtbaar. De molenromp verkeert in vervallen toestand en de kap ontbreekt.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het bouwwerk is van architectuurhistorisch belang omdat het een zeldzaam voorbeeld van een kleine stenen afwateringsmolen (poldermolen) op windkracht uit de late 19de eeuw betreft, die eigenhandig door de eigenaar van de grond is gebouwd.
- Het object heeft hoge situeringswaarde vanwege de markante situering op de grens van een rivierduin met houtwal en het lager gelegen grasland, omzoomd door bosranden, waardoor sprake is van een uitermate fraai cultuurlandschap, waarbinnen de ruïne als een landmark fungeert. De situering van de romp in combinatie met het omliggende cultuurlandschap en haar oorspronkelijke functionele relatie met dat landschap vormen tevens een hoge “stedenbouwkundig-historische waarde.
- Er is sprake van hoge cultuurhistorische waarde van de romp, als herinnering in steen van de geschiedenis van de ontginning van Het Achterbroek. Samen met het buizenstelsel en put, die in die ontginningsgeschiedenis eveneens een rol spelen vormt de molenromp een belangrijk cultuurhistorisch geheel.

Bronnen:

W. van Dinter, Straatnamen van de gemeente Gennep verklaard en toegelicht, Gennep 2003

Bindels, W., De Alde Milsbèk, 1987, p. 89

Informatiepaneel Achterbroek bij de Teelebeek /Ketsestraat

Internet: www.gennepnu.nl/gennepsemolens

[www.milsbeek.info/Milsbeek sinds 1930](http://www.milsbeek.info/Milsbeek_sinds_1930)

www.watwaswaar.nl kadasterkaart 1830 en 19de-eeuwse topografische kaarten

MONUMENTENLIJST GENNEP

De molenromp vanuit het zuiden gezien. MAB 2011

I	Architectuur- en bouwhistorische waarde, bijzonder belang van het gebouw en constructie	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect (nvt)	○○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●○○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●○○
5	wegens de in, aan of bij het complex toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het complex	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●●

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●●
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	○○○

Kerkstraat 25, Milsbeek

Ontwerper : Jean Coumans (1893-1981)
Bouwjaar : 1931
Bouwtijl : traditionalisme met expressionistisch/zakelijke invloeden
Kadastrale gegevens :

Historie

Pagina 14

Op 9 december 1930 werd de parochie Milsbeek gesticht. Tot aan die tijd kerkten de inwoners van Milsbeek in de naburige plaatsen, Middelaar, Gennep en deels ook de moederparochie in Ottersum. Milsbeek, lang een gehucht met verspreide agrarische bebouwing, kreeg kort na 1900 door de bouw van de steenfabriek een impuls. Ook breidde zich toen de pottenbakkersnijverheid gestaag uit, waardoor langs de doorgaande wegen de concentratie aan (lint) bebouwing toe nam. De bevolking ervoer de grote afstanden, veelal te voet afgelegd naar de kerk en school in Ottersum en de kerken in Gennep en Middelaar als een probleem en men begon te ijveren voor een eigen (openbare) school en eigen kerk. Door de groei van de plaats sinds 1900 leek bovendien een zelfstandige parochie gerechtvaardigd te worden. De stichting daarvan zou de plaats maken tot een heus dorp, wat voor de bewoners zonder twijfel nog meer voordelen zou opleveren dan alleen de kortere afstanden voor de inwoners naar de school en kerk. Voordat men poogde een eigen parochie te stichten, klopte de gemeenschap bij het bestuur in Gennep aan voor toekenning van een openbare school. Nadat het verzoek voor een eigen openbare school was afgewezen werd de wens voor een eigen parochie alleen maar sterker. Immers de Wet op het Lager Onderwijs uit 1920 had inmiddels mogelijk gemaakt dat Bijzonder Onderwijs (waaronder katholieke scholen) gesubsidieerd zou worden. Het spreekt voor zich dat Milsbeek snel inzag dat men met de stichting van een eigen parochie zodoende "twee vliegen in één klap kon slaan".

In Ottersum zag men het streven van Milsbeek voor een eigen parochie niet zitten. Ottersum wilde namelijk zelf overgaan tot nieuwbouw, waarbij de te klein bevonden, deels middeleeuwse en deels 19de-eeuwse kerk zou moeten worden gesloopt. Om dit te realiseren had men ook het geld en verdere ondersteuning op termijn van de parochianen uit Milsbeek nodig! Het liep echter anders, Milsbeek mocht een eigen parochie stichten en Ottersum werd zelfs gedwongen om bij de bouw van de kerk van de "dochterparochie" 8.000 gulden bij te dragen!

De bouwpastoor van Milsbeek (hij vervulde die functie van 1931 tot 1945) was Ludovicus Hoefnagels (1894-1972). Pastoor Hoefnagels benaderde voor de bouw van de kerk, pastorie en school zijn studievriend en architect Jean Coumans (1893-1981) uit Nijmegen, die in Milsbeek binnen zijn oeuvre tot dan toe zijn eerste kerk schiep. Toch was hij niet geheel onervaren in de kerkenbouw. Coumans had immers als opzichter vanuit het Roermondse architectenbureau P. Cuijpers jr. tussen 1920 en 1922 gewerkt aan de bouw van de St.-Stefanuskerk aan de Berg en Dalseweg in Nijmegen. Deze kerk met een grote koepel en ongedeelde ruimten, overspannen door grote paraboolbogen was ook reeds een kerk gebouwd volgens de toen moderne opvattingen, waarnaar ook de kerk in Milsbeek zou worden gebouwd. Coumans bleef na de bouw van de kerk in Milsbeek ook actief in de kerkenbouw. Zo volgden later nog de bouw van nieuwe kerken naar zijn ontwerpen in Wanssum en Middelaar en de kapel in Plasmolen en verbouwde hij de kerken in Oostrum en de Molenpoort in Nijmegen, en herstelde hij de middeleeuwse torens van de kerken van Winssen en Ewijk.

De bouwvergunning van de pastorie werd verleend op 13 mei 1931. De vergunningen voor de kerk en de school op 3 juli van dat jaar. Driekus van Bart (Lemmen) nam de bouw van de pastorie aan voor een bedrag van f 7710,--. Hij had zich kort daarvoor als zelfstandig aannemer in Milsbeek gevestigd. De bouw van de school nam hij samen aan met zijn oudere broer Grad. Die had in Middelaar al langer een aannemingsbedrijf. De kerk vonden ze te hoog gegrepen. Die werd dan ook gebouwd door aannemer Geraedts uit Blerick. Hoewel pastoor Hoefnagels niet echt democratisch te werk ging, bleek hij wel een uitstekende bouwpastoor. Hij zorgde er voor dat de kosten binnen de perken bleven, terwijl hij tegelijkertijd ook de geldstroom op gang bracht. Het grondwerk en egalisering werd door de inwoners zelf uitgevoerd. Verder had Coumans al afgezien van een honorarium en de gemeente bespaarde door geen leges in rekening te brengen.

De bouw van kerk, pastorie en school verliep verder voorspoedig. Onder grote belangstelling van de inwoners vond op 30 januari 1932 de plechtige inzegening van de kerk plaats. In dat jaar waren ook de pastorie en de school gereedgekomen. Net als de kerk leed de pastorie oorlogsschade, die door Coumans is hersteld. De twee schoorstenen op de nokeinden werden uiteindelijk verwijderd en ook in de voorgevel werd de detaillering van de vensters op de begane grond gewijzigd en verdwenen roedeverdelingen op de verdieping. De schuur werd naar de linkerkant verlengd en uitgebouwd tot een garage, met er rechts naast tegen de bijkeuken een lage aanbouw onder lessenaarsdakje (voor de CV).

Context

De totstandkoming van de parochie Milsbeek en de daarmee gepaard gaande bouw van kerk, pastorie, school en patronaat had ook grote gevolgen voor de verdere ontwikkeling en ruimtelijke structuur van het jonge dorp. In aanvang probeerde men de kerk, pastorie en school te bouwen aan één van de oude hoofdassen, de Rijksweg of de Zwarteweg. Uiteindelijk verkreeg men grond aan de Zwarteweg, maar dat bleek niet voldoende, waarna een heuvelachtig terrein begroeid met kreupelhout van ongeveer anderhalve hectare achter de verworven percelen aan de Zwarteweg werd aangekocht. Dit perceel alleen al bood voldoende ruimte voor de bouw van de kerk met kerkhof, school, pastorie en een patronaat. Er was echter een probleem. Het perceel lag maar aan een karweggetje, een katholiek eiland onwaardig. Omwille van een goede bereikbaarheid werd er over de perceeltjes aan de Zwarteweg een fraaie toegangslaan bedacht, die recht voor de voorgevel van de kerk uitkwam. Het werd het Kerkelaantje genoemd. Later werd het omgedoopt tot Pastoor Hoefnagelstraat. De mooie toegang die zo ontstond zou later ook nog andere diensten bewijzen. Het zandpad voor de kerk langs werd omgevormd tot een bestrate weg, de huidige Kerkstraat, die parallel verloopt aan de Zwarteweg. Hierdoor ontstond een nieuw centrum. De kerk en pastorie werden gebouwd op een heuvelachtig terrein, dat

weliswaar voor de bouw ongeveer 2 meter werd afgegraven, maar het ensemble lag nog altijd hoger dan de bebouwing aan de Zwarteweg en de overzijde van de Kerkstraat. Vanuit de straat leidde een trap naar de terugliggende kerk. Deze hogere ligging versterkte de dominante positie van de kerk en pastorie binnen het nieuwe dorpshart. Omdat de kerk de percelen aan de overzijde van de Kerkstraat ook in bezit had, kon Hoefnagels ook aan de inrichting daarvan sturing geven. Zo ontstonden er winkelpanden, ondermeer voor de beoogde nieuwe organist/koster, die naar Ottersum werd gelokt en daar met zijn vrouw zijn winkel mocht vestigen. Voor de bouw van de school was tevens de aanleg van een nieuwe straat noodzakelijk, namelijk de haaks op de Kerkstraat gelegen Schoolstraat. Omdat de kerk de percelen links naast de pastorie niet had kunnen verwerven, kon men de entree van de school niet aan de Kerkstraat situeren. De school werd erachter gebouwd en bereikbaar gemaakt vanuit de Schoolstraat. Zodoende werd het ontstaan van het katholieke eiland (kerk, pastorie, school en patronaat) richtinggevend voor de ontwikkeling van het feitelijke centrum van het nieuwe dorp Milsbeek. Direct rond en tegenover de kerk verrezen in de periode tussen 1935 en 1950 woningen en winkelpanden die samen met de kerk, pastorie en school een samenhangend dorpsbeeld gingen vormen. Een dorp met volwaardige dorpskern was geboren! Achter de kerk werd een begraafplaats aangelegd, na de oorlog aangevuld met een daarachter gerealiseerd oorlogskerkhof. Doordat de bouw van de kerk, pastorie en school tegelijkertijd plaats vond, naar ontwerp van één architect, vertoont het ensemble een grote eenheid en samenhang, zowel in materiaalgebruik als architectonische/stilistische details.

Beschrijving

Het gebouw heeft een samengestelde plattegrond bestaande uit een rechthoekige kernbouw met rechts tegen de achtergevel een rechthoekige uit twee bouwdelen (bijkeuken met balkon en lagere schuur) bestaande uitbouw, waarvan de achterste (schuur) later naar links toe is uitgebouwd tot een garage. Vanuit de linker achterhoek van de

bijkeuken rijst een schoorsteen op. Voorts is tegen de achtergevel van deze aanbouw later een afdak gebouwd. De blokvormige kernbouw heeft een hoog oprijzend schilddak met een korte, haaks op de straat gerichte nok heeft aan de rechterzijde een levendige opbouw waarbij boven de ruimte op de begane grond op de linker hoek met de voorgevel een balkon is aangebracht, waardoor de zijgevel op de verdieping hier terugligt. Het middendeel van deze gevel bevat het trappenhuis en is boven de daklijst doorgezet en sluit af met een eigen schilddakje, dat aansluit op de hoofdkap. Het rechter deel van de gevel is even hoog als het linker deel en hier is een deel van de hoofdkap lager doorgezet. Alle hellende daken bezitten een fors overstek, aan de onderzijde betimmerd met houten wit geverfde delen en een sober groen geverfd boeibord met zinken bakgoten. Het platte dak van de schuur bezit een boeibord langs de gevel, zonder overstek.

Alle hellende daken zijn gedekt met rode Romaanse pannen. Op het voorschild van de hoofdkap staat een oorspronkelijke lage dakkapel met drie 2-ruits raampjes, met horizontale roeden, zinken wangen en een plat dakje met een groot overstek, in uitvoering vergelijkbaar met de overstekken van de hellende daken. In het linker zijschild een jonger Velux dakraam.

De gevels zijn gemetseld in een machinale bruin/rode baksteen, uitgevoerd in klezorenverband. Voor de tot aan de lekdorpels van de vensters doorgezette plint (trasraam) is een hardere, deels gesinterde bruine baksteen toegepast. De meeste gevelopeningen sluiten boven af met rollagen, het zelfde geldt voor de gemetselde borstweringen van de balkons. De gevels zelf sluiten onder de gootoverstekken ook af met een rollaag.

De voorgevel heeft een asymmetrische indeling met links op de begane grond en verdieping een breed liggend venster en rechts op beide bouwlagen een smaller venster. Het rechter deel van de gevel heeft een blind tot het niveau van de lekdorpels van de verdiepingvensters reikend muurvlak. De vensters bezitten rode lekdorpeltegels. Het linker venster wordt afgesloten door een licht uitspringende betonnen latei en bezit een

later gewijzigd enkelruits raam, met een moderne rolluikbak erboven. Ook het iets lagere venster rechts bezit een gewijzigd enkelruits raam met moderne rolluikbak.

De linker zijgevel is sober opgezet en bezit alleen midden op de verdieping een nog oorspronkelijk venster met stolpraam met glas-in-lood. In de plint is een kelderlicht met koekoek aanwezig.

De rechter zijgevel heeft in het linker deel twee smalle rechthoekige vensters met enkelruits ramen. In het middendeel bevindt zich links de entree waarvan de rondboogvormig afgesloten deur is geplaatst in een rondboogportiek. De deur bezit een dekstukken en een rondboograampje. Rechts naast het deurportiek bevinden zich twee kleine vierkante vensters met enkelruits raampjes. Het rechter deel van de gevel bezit een breed liggend venster met een gewijzigd enkelruits raam.

De borstwering van het balkon boven het linker deel van de gevel sluit af met een oorspronkelijk laag smeedijzeren hekje op de rollaag. In het terugliggende geveldeel daarboven is een balkondeuropening aangebracht met dubbele deuren met ramen met horizontale roedeverdelingen (laddervensters). Het hoog doorgezette middendeel (trappenhuis) bezit in het rechter deel een brede en hoge, tot aan de daklijst doorgezette opening, met daarin een drielichtkozijn, ter verlichting van het erachter gelegen trappenhuis. Onderin bevat dit kozijn drie enkelruits draairaampjes met glas-in-lood, met daarboven drie hoge lichten zonder draaibare delen, het glas-in-lood is direct in het kozijn geplaatst. Hierboven wordt de driedeling doorbroken door een breed laag bovenlicht, ook weer met glas-in-lood in het kozijnhout. Boven dit bovenlicht volgt een blind met houten delen beschoten vlak waarna de opening bovenin weer afsluit met drie enkelruits raampjes met glas-in-lood. Boven de begane grond van het rechter deel is tot aan het overstek van de hier lager doorgezette kap geen opening aangebracht.

De achtergevel heeft op de begane grond rechts van de aanbouw een tuindeurenpu. Deze pui wordt afgesloten door een licht uitspringende betonnen latei. De opening zelf heeft een kozijn in de zogenaamde

“melkmeisje” opzet dat voorzigtig in een brede tuindeuropening (met dubbele deuren, thans gewijzigd in een vast deel met houten borstwering en een enkelruits raam daarboven) en aan weerszijden daarvan zijlichten. Zowel de zijlichten als de tuindeuropening bezitten bovenlichten. Van de vullingen in het kozijn zijn alleen nog de vier enkelruits raampjes van de bovenlichten behouden gebleven. Bij de zijlichten zijn de oorspronkelijke ramen vervangen door glas, dat met glaslatten is bevestigd in het kozijn. Rechts sluit haaks op de gevel een oorspronkelijk bakstenen terrasmuurtje aan.

Op de verdieping bevindt zich rechts een venster met drielichtkozijn met drie enkelruits ramen. Links is een balkondeurkozijn aanwezig, wederom in een “melkmeisje”-opzet met enkelruits zijlichten en een balkondeur met enkelruits raam. Vermoedelijk bezaten de ramen en zijlichten van de tuin- en balkondeuren oorspronkelijk horizontale roeden.

De bijkeuken rechts achter tegen de achtergevel heeft een blinde linker zijgevel, waartegen links onder een jongere lage uitbouw (niet beschermenswaardig) staat onder een met bitumen gedekt lessenaardak (luik). Links rijst uit deze gevel een bakstenen schoorsteen op. In de borstwering van het balkon zijn rechthoekige openingen aangebracht en boven de rollaag sluit de borstwering af met plavuizen. In de rechter zijgevel is links een staand venster geplaatst met nog een oorspronkelijk kozijn met 4-ruits raam (laddervenster) en rechts een deuropening met een vernieuwde gebeitste strokendeur. Aan de achterzijde rijst de achtergevel boven het dak van de schuur uit middels de bakstenen borstwering van het balkon.

De schuur heeft in de korte rechter zijgevel in het midden een deuropening met een nog oorspronkelijke deur met opgedekt paneel met verticale delen. In de achtergevel bevindt zich een staand venster, thans voorzien van een enkelruits raam. De later uitgebouwde linker zijgevel heeft een moderne garagedeur. De overkapping tegen de achtergevel is niet beschermenswaardig.

Interieur

Het huis heeft nog een voor die tijd karakteristieke structuur, waarbij de rechter helft is gereserveerd voor de keuken (achter), toilet, trappenhuis en hoekkamer en de linker helft een kamer-en-suite opzet heeft. Een belangrijk deel van het interieur is later gemoderniseerd, de paneeldeuren zijn met uitzondering van de nog aanwezige schuifdeuren afgeplaat. In de hal is boven een lage zwart marmeren plint nog een lambrisering in marmerstuc behouden gebleven. Ook de trappen met hun strakke gestileerde balustraden met trappalen zijn nog oorspronkelijk. Ook oorspronkelijk zijn de vlak gestucte plafonds met hun vlakke kooflijsten. In de kamer-en-suite zijn nog de schuifdeuren (met panelen) en flankerende kasten in een omlijsting met een sobere kroonlijst behouden gebleven. Voorts in de achterkamer een sobere zwart marmeren schouw (schoorsteenmantel).

De tuin

Het ten opzichte van de straat terug liggende gebouw wordt omgeven door een grote tuin. Aan de voorzijde is deze tuin niet zo diep en wordt deze van de straat gescheiden door een laag bakstenen tuinmuurtje met ezelsrug, dat rechts omknikt naar de trappen voor de kerk. Rechts voor het huis wordt de muur onderbroken door twee lage bakstenen posten van de entree en uiterst links sluit de muur af met wederom een lage bakstenen post. Hiernaast ligt een pad, dat voorheen naar de garage achter het huis leidde. Voor en naast het huis bezit de tuin geen monumentale beplanting (overwegend lage heesters, buxusbollen en een enkele conifeer). De diepe achtertuin met enkele solitaire, inmiddels monumentale bomen wordt omzoomd door hagen. Aan de zijde van de kerk gaat de tuin zonder een duidelijke afscheiding over in de groenstrook rond de kerk. In de achtertuin een niet monumentaal jonger bakstenen schuurtje (kippenhok) onder lessenaardak.

Waardering

Het ensemble is van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- De pastorie heeft een betrekkelijk hoge architectuurhistorische waarde, als gebouw op zich maar ook als ensemble met de kerk. Het betreft de eerste en tevens enige pastorie met parochiekerk van Milsbeek in een voor die tijd (jaren '30) kenmerkende stijl, waarin traditionalisme werd vermengd met expressionistische elementen. De pastorie is uitgevoerd in de vorm van een destijds gebruikelijke villa, met bakstenen gevels, en hoog oprijzende dominant werkende daken met grote overstekken. Helaas is bij enkele vensters de voor die tijd kenmerkende horizontale roedeverdeling (laddervensters, kenmerkend voor de Amsterdamse School-architectuur) verwijderd. De voor het totaalbeeld vanaf de straat naar de kerk gerichte rechter zijgevel met de hoofdentree heeft net als de kerk zelf een levendige opbouw, met doorgestoken trappenhuis onder een eigen kap geflankeerd door lagere partijen (balkon en rechter geveldeel met lager doorgetrokken dakvlak). Kenmerkend is de nog aanwezige kleurstelling van vensters en gootoverstekken waarbij de kozijnen en boeibord donkergroen zijn geverfd en de ramen en onderzijde van de overstekken wit. Ook is het bakstenen gevelwerk met de gevelopeningen en detailleringen gaaf bewaard gebleven, terwijl voorts de dakbedekkingen (de voor die tijd kenmerkende Romaanse pannen) nog oorspronkelijk zijn. Inwendig is de oorspronkelijke ruimtelijke structuur, alsmede een deel van de elementen (plafonds, schuifdeuren, deurkozijnen, trappen, lambriseringen in hal) goed behouden gebleven.
- Het ensemble van kerk, pastorie, school en kerkhof heeft als een in één worp tot stand gebracht katholiek eiland zeer hoge stedenbouwkundige waarde, mede omdat deze niet alleen in stilistische, maar ook in functionele zin samenhangende gebouwen met toen ook aangelegde nieuwe structuren (Kerkstraat/Pastoor

Hoefnagelsstraat/Schoolstraat) heeft geleid tot de ontwikkeling van een heuse dorpskern in Milsbeek, waaromheen zich tussen 1935 en 1965 stapsgewijs de huidige kern van het dorp vormde. De toen aangelegde Pastoor Hoefnagelsstraat verbindt de kerk met een oude as van het dorp (de Zwarteweg) en is aangelegd als een as die leidt naar de monumentale gevel met toren van de kerk. De pastorie met zijn markante kapvormen met grote overstekken en levendig opgezette naar de kerk gerichte zijgevel heeft samen met de kerk met zijn markante toren en markante getrapte silhouet voor zijn omgeving een hoge beeldwaarde.

- De pastorie heeft als belangrijk onderdeel van het katholieke eiland samen met de kerk een hoge cultuurhistorische waarde ondermeer omdat het de eerste kerkelijke centrum was van de in 1930 gestichte zelfstandige parochie Milsbeek en omdat de stichting ervan spoedig zou leiden tot de ontwikkeling van Milsbeek van gehucht naar een volwaardig dorp. Het gebouw markeert als document in hout en steen een belangrijke episode uit de geschiedenis van Milsbeek, toen het met de vorming van een eigen parochie de groei van een gehucht naar een volwaardig dorp gestalte gaf.

Bronnen

Bouwarchief gemeente Gennep, 1940-1972

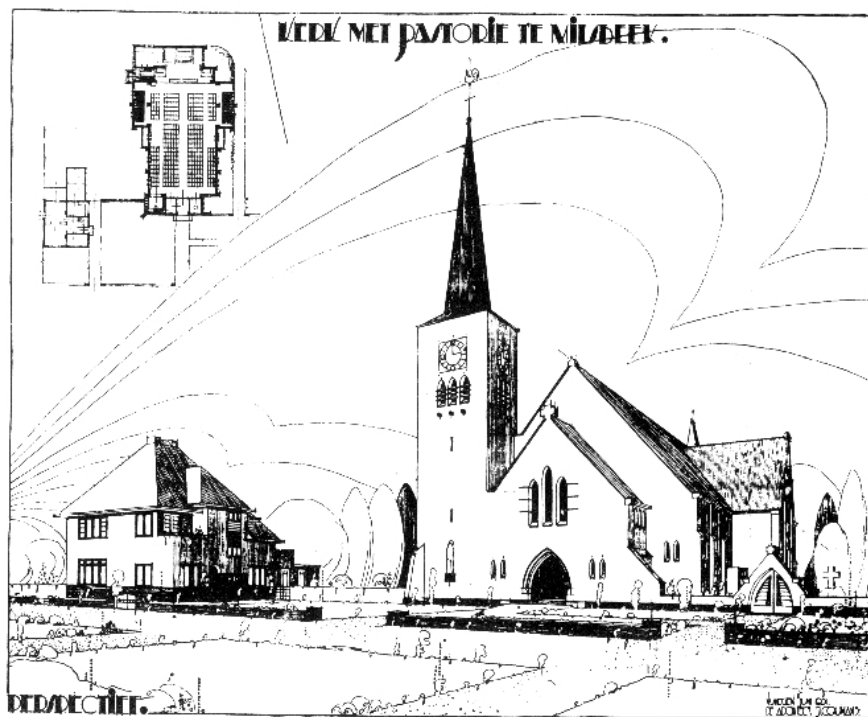
Collectie archief parochie Milsbeek

Foto's uit 1932

Aquarellen uit 1955 van kerk en omgeving.

Internet: www.milsbeek.info/Kerk_in_beeld.htmMilsbeek sinds 1930

www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/milsbeek

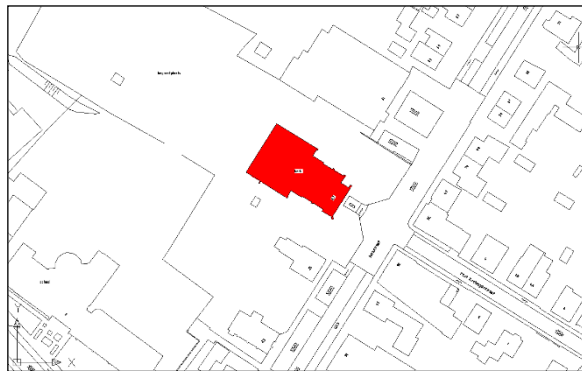
Perspectiefschets van de te bouwen kerk en pastorie van Jean Coumans 1931

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●●
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●●
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	●○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●○○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●●
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	gebruikswaarde	●●●

Kerkstraat 27, Milsbeek R.K. kerk O.L.Vrouw van Altijddurende Bijstand

Ontwerper : Jean Coumans (1893-1981)
Bouwjaar : 1931, 1948 herstel schade, 1978/79 uitbreiding
Bouwstijl : traditionalisme met expressionistisch/zakelijke invloeden
Kadastrale gegevens :

Historie

Op 9 december 1930 werd de parochie Milsbeek gesticht. Tot aan die tijd kerkten de inwoners van Milsbeek in de naburige plaatsen, Middelaar, Gennep en deels ook de moederparochie in Ottersum. Milsbeek, lang een gehucht met verspreide agrarische bebouwing, kreeg kort na 1900 door de bouw van de steenfabriek een impuls. Ook breidde zich toen de pottenbakkersnijverheid gestaag uit, waardoor langs de doorgaande wegen de concentratie aan (lint) bebouwing toe nam. De bevolking ervoer de grote afstanden, veelal te voet afgelegd naar de kerk en school in Ottersum en de kerken in Gennep en Middelaar als een probleem en men begon te ijveren voor een eigen (openbare) school en eigen kerk. Door de groei van de plaats sinds 1900 leek bovendien een zelfstandige parochie gerechtvaardigd te worden. De stichting daarvan zou de plaats maken tot een heus dorp, wat voor de bewoners zonder twijfel nog meer voordelen zou opleveren dan alleen de kortere afstanden voor de inwoners naar de school en kerk. Voordat men poogde een eigen parochie te stichten, klopte de gemeenschap bij het bestuur in Gennep aan voor toekenning van een openbare school. Nadat het verzoek voor een eigen openbare school was afgewezen werd de wens voor een eigen parochie alleen maar sterker. Immers de Wet op het Lager Onderwijs uit 1920 had inmiddels mogelijk gemaakt dat Bijzonder Onderwijs (waaronder katholieke scholen) gesubsidieerd zou worden. Het spreekt voor zich dat Milsbeek snel inzag dat men met de stichting van een eigen parochie zodoende" twee vliegen in één klap kon slaan".

In Ottersum zag men het streven van Milsbeek voor een eigen parochie niet zitten. Ottersum wilde namelijk zelf overgaan tot nieuwbouw, waarbij de te klein bevonden, deels middeleeuwse en deels 19de-eeuwse kerk zou moeten worden gesloopt. Om dit te realiseren had men ook het geld en verdere ondersteuning op termijn van de parochianen uit Milsbeek nodig! Het liep echter anders, Milsbeek mocht een eigen parochie stichten en Ottersum werd zelfs gedwongen om bij de bouw van de kerk van de “dochterparochie” 8.000 gulden bij te dragen!

Net als in Ottersum ging men er in Milsbeek toe over om een kerk te bouwen in de toen binnen de kerkbouw populair geworden stijl van het traditionalisme vermengd met expressionistische elementen. In een antwoord op de al in de late 19de eeuw door het Vaticaan aan nieuwe kerken gestelde eis, dat de gelovigen onbelemmerd zicht moesten hebben op het priesterkoor met hoogaltaar, ontwikkelde men in de eerste helft van de 20ste eeuw een zaaltype, bestaande uit één brede beuk, vaak overspannen door op paraboolbogen of weidse spitsbogen rustende gewelven. Hierdoor ontstond een imposante, monumentaal werkende ruimte, waarbinnen iedereen (niet gehinderd door kolommen of zuilen) vrij zicht had op het priesterkoor. Op zich was dit idee niet nieuw, in de middeleeuwen kwamen de zogenaamde bedelordenkerken tot ontwikkeling, meestal ook ruime zaalkerken, waarbij alle gelovigen vrij zicht hadden op de, in het geval van de bedelorden zo belangrijke preekstoel. De gewone parochiekerken en kathedralen hadden echter drie of meer beuken van elkaar gescheiden door boogreeksen op pijlers of zuilen. Ook de neogotische kerken waren nog veelal van dit meerbeukige type. Uitwendig vertonen de nieuwe kerken uit de jaren '20 en '30 ook veel overeenkomsten. Ze zijn bijna zonder uitzondering uitgevoerd in schoon metselwerk, met nadruk op zorgvuldig gemetselde (sier)details en bezitten steile zadeldaken. Kenmerkend is vaak ook de trapsgewijze opbouw van smallere en lagere entreepartijen en koor partijen ten opzichte van het brede en hoge dominante (zaal)schip, een opzet die we

ook bij de kerk in Milsbeek aantreffen. De kerk van Milsbeek is dus een weliswaar sobere, maar voor die tijd zeker moderne kerk te noemen.

De bouwpastoor van Milsbeek (hij vervulde die functie van 1931 tot 1945) was Ludovicus Hoefnagels (1894-1972). Pastoor Hoefnagels benaderde voor de bouw van de kerk zijn studievriend en architect Jean Coumans (1893-1981) uit Nijmegen, die in Milsbeek binnen zijn oeuvre tot dan toe zijn eerste kerk schiep. Toch was hij niet geheel onervaren in de kerkenbouw. Coumans had immers als opzichter vanuit het Roermondse architectenbureau P. Cuijpers jr. tussen 1920 en 1922 gewerkt aan de bouw van de St.-Stefanuskerk aan de Berg en Dalseweg in Nijmegen. Deze kerk met een grote koepel en ongedeelde ruimten, overspannen door grote paraboolbogen was ook reeds een kerk gebouwd volgens de toen moderne opvattingen, waarnaar ook de kerk in Milsbeek zou worden gebouwd. Coumans bleef na de bouw van de kerk in Milsbeek ook actief in de kerkenbouw. Zo volgden later nog de bouw van nieuwe kerken naar zijn ontwerpen in Wanssum en Middelaar en de kapel in Plasmolen en verbouwde hij de kerken in Oostrum en de Molenpoort in Nijmegen, en herstelde hij de middeleeuwse torens van de kerken van Winssen en Ewijk.

Coumans ontwierp naast de kerk ook de pastorie en de nieuwe school in Milsbeek. De pastorie en school werden door aannemers uit Milsbeek zelf gebouwd. De kerk vonden ze te hoog gegrepen. Die werd dan ook gebouwd door aannemer Geraedts uit Blerick. Bedongen werd wel dat tenminste een vijftal Milsbekers voor deze klus in dienst moesten worden genomen. De bouwkosten bedroegen f 38.000,--. Hoewel pastoor Hoefnagels niet echt democratisch te werk ging, bleek hij wel een uitstekende bouwpastoor. Hij zorgde er voor dat de kosten binnen de perken bleven, terwijl hij tegelijkertijd ook de geldstroom op gang bracht. Het grondwerk en egalisering werd door de inwoners zelf uitgevoerd. Verder had Coumans al afgezien van een honorarium en de gemeente bespaarde door geen leges in rekening te brengen. Ook in het

ontwerp hield Coumans rekening met de kosten. Hij liet ondermeer het grote gewelf van het schip van de kerk in latten en stuc uitvoeren, in plaats van fraai gemetselde gewelven toe te passen. De transepten en het priesterkoor kregen wel stenen gewelven. Hoefnagels sleepte op zijn rondgang door de streek (hij bezocht ongeveer 40 parochies!) overal geld bijeen. Ook “de eerste steenlegging” werd daar weer voor aan gegrepen. “Gaat in grote getale op naar de Milsbeek op Zondag 16 augustus om 5 uur in de namiddag om uw medeleven hem te toonen .Verlicht zijn zorgen door een aalmoes groot of klein. Gaat uw steentje bijdragen”, luidde de smeekbede in de plaatselijke krant. Degenen die niet bij de gebeurtenis aanwezig konden zijn, werden opgeroepen geld te storten op de girorekening van pastoor Hoefnagels. Met deken Kreijelmans metselde hij in tegenwoordigheid van “een onafzienbare rij jubelende parochianen, vrienden en belangstellenden op plechtige wijze den gedenksteen” in, zoals de krant kort daarna schreef. De steen bevatte de tekst “Caelo propitio L. Hoefnagels paroco ovante Gavius me posuit H. Kreijelmans decanus A.D. 1931”. De bouw verliep verder voorspoedig. Onder grote belangstelling van de inwoners vond op 30 januari 1932 de plechtige inzegening van de kerk plaats.

Geheel onverwacht werd de kerk nogmaals gesteund door de moederkerk van Ottersum, waar na de bouw en inrichting van de nieuwe kerk onderdelen van de inventaris van de oude kerk (o.a. een communiebank en een later tot lezenaar verbouwde bidstoel) waren overgebleven, die men schonk aan de kerk in Milsbeek. In 1938 werd in de voorgevel links van het portaal een fraai beeld van de kerkpatrones O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand opgenomen, vervaardigd door de vermaarde kunstenaar/beeldhouwer Jac. Maris (1900-1996) uit Heumen. Op de achterwand van het koor boven het hoogaltaar werden door Rene Smeets uit Ottersum schilderijen aangebracht, ondermeer van een gekruisigde Christus omgeven door een stralenkrans. In 1946 werd Jean Coumans opnieuw naar Milsbeek gehaald om de leiding van het herstelwerk van de oorlogsschade op zich te nemen. De toren had gelukkig maar weinig geleden, maar in de daken van koor, transept en schip zaten grote gaten,

waarbij ook de gewelven zwaar waren beschadigd. Tegenwoordig zijn nog altijd de sporen van oorlogsschade aan de kerk waarneembaar, met name in het gevelwerk van de toren (kogel – en granaatscherfgaten). Enige tijd geleden zijn de schilderijen van Rene Smeets op de koorwand overgeschilderd in een okergeel spitsboogvormig vlak met een witte brede omranding. Op 18 oktober 1978 kreeg men vergunning voor de realisatie van een uitbreiding rechts van het priesterkoor, die in 1979 gereed is gekomen.

Context

De totstandkoming van de parochie Milsbeek en de daarmee gepaard gaande bouw van kerk, pastorie, school en patronaat had ook grote gevolgen voor de verdere ontwikkeling en ruimtelijke structuur van het jonge dorp. In aanvang probeerde men de kerk, pastorie en school te bouwen aan één van de oude hoofdassen, de Rijksweg of de Zwarteweg. Uiteindelijk verkreeg men grond aan de Zwarteweg, maar dat bleek niet voldoende, waarna een heuvelachtig terrein begroeid met kreupelhout van ongeveer anderhalve hectare achter de verworven percelen aan de Zwarteweg werd aangekocht. Dit perceel alleen al bood voldoende ruimte voor de bouw van de kerk met kerkhof, school, pastorie en een patronaat. Er was echter een probleem. Het perceel lag maar aan een karweggetje, een katholiek eiland onwaardig. Omwille van een goede bereikbaarheid werd er over de perceeltjes aan de Zwarteweg een fraaie toegangslaan bedacht, die recht voor de voorgevel van de kerk uitkwam. Het werd het Kerkelaantje genoemd. Later werd het omgedoopt tot Pastoor Hoefnagelstraat. De mooie toegang die zo ontstond zou later ook nog andere diensten bewijzen. Het zandpad voor de kerk langs werd omgevormd tot een bestrate weg, de huidige Kerkstraat, die parallel verloopt aan de Zwarteweg. Hierdoor ontstond een nieuw centrum. De kerk en pastorie werden gebouwd op een heuvelachtig terrein, dat weliswaar voor de bouw ongeveer 2 meter werd afgegraven, maar het ensemble lag nog altijd hoger dan de bebouwing aan de Zwarteweg en de overzijde van de Kerkstraat. Vanuit de straat leidde een trap naar de

terugliggende kerk. Deze hogere ligging versterkte de dominante positie van de kerk en pastorie binnen het nieuwe dorpshart. Omdat de kerk de percelen aan de overzijde van de Kerkstraat ook in bezit had, kon Hoefnagels ook aan de inrichting daarvan sturing geven. Zo ontstonden er winkelpanden, ondermeer voor de beoogde nieuwe organist/koster, die naar Ottersum werd gelokt en daar met zijn vrouw zijn winkel mocht vestigen. Voor de bouw van de school was tevens de aanleg van een nieuwe straat noodzakelijk, namelijk de haaks op de Kerkstraat gelegen Schoolstraat. Omdat de kerk de percelen links naast de pastorie niet had kunnen verwerven, kon men de entree van de school niet aan de Kerkstraat situeren. De school werd erachter gebouwd en bereikbaar gemaakt vanuit de Schoolstraat. Zodoende werd het ontstaan van het katholieke eiland (kerk, pastorie, school en patronaat) richtinggevend voor de ontwikkeling van het feitelijke centrum van het nieuwe dorp Milsbeek. Direct rond en tegenover de kerk verrezen in de periode tussen 1935 en 1950 woningen en winkelpanden die samen met de kerk, pastorie en school een samenhangend dorpsbeeld gingen vormen. Een dorp met volwaardige dorpskern was geboren! Achter de kerk werd een begraafplaats aangelegd, na de oorlog aangevuld met een daarachter gerealiseerd oorlogskerkhof.

Beschrijving

Bouwmassa: Het gebouw is samengesteld uit diverse, onderling in hoogte en omvang verschillende delen. Het schip van de kerk telt drie traveeën in de zijgevels van elkaar gescheiden door steunberen en sluit af met een hoog oprijzend zadeldak met puntgevels. Na de derde travee volgt nog een vierde travee waarop aan weerszijden een transeptarm aansluit. Deze transeptarmen hebben ook zadeldaken met puntgevels. De nokken van deze daken liggen echter lager dan die van het schipdak. Op het schip sluit een smallere en iets lagere koortravee aan eveneens onder zadeldak, waarvan de nok ook lager ligt dan die van het schipdak. Op deze koortravee sluit vervolgens weer het feitelijke, rechthoekig gesloten koor

aan, dat smaller is dan de koortravee en wordt afgesloten met een zadeldak, waarvan de nok weer lager ligt dan die van de koortravee. De koorpartij wordt aan weerszijden geflankeerd door een forse éénlaags aanbouw op rechthoekig grondvlak met een plat dak. De aanbouw links van het koor dateert uit de bouwtijd en fungeerde als sacristie. Vanuit het dak hiervan rijst langs de zijgevel van de koortravee een hoge, na de oorlog deels weer opnieuw opgemetselde schoorsteen op. De aanbouw rechts van het koor is in de stijl van de kerk gedetailleerd, maar is van 1978/79. Het front van de kerk wordt gevormd door een hoge vierkante toren met een sterk ingesnoerde naaldspits aan de linker zijde en een portaaluitbouw onder een eigen zadeldak met topgevel rechts daarvan. De portaaluitbouw is smaller en lager dan het schip, waarvan dus de kopgevel in het beeld van het kerkfront ook een rol speelt. De toren vormt aan de voorzijde in haar gevelwerk één geheel met de voorgevel van de portaaluitbouw. Achter een schuin aflopende steunbeer rechts van de voorgevel van de portaaluitbouw gaat een doopkapel schuil onder een lessenaardakje, dat dus aansluit op de zijgevel van de portaaluitbouw.

Daken en bedekking: Alle zadel daken van de kerk zijn gedekt met gesmoorde Romaanse pannen met ballonvorsten bij de zadeldaken. De zadeldaken bezitten zinken met wit geverfd beton omklede bakgoten, met een overstek boven de gevels. De slanke naaldspits is gedekt met leien. Het lessenaardak van de doopkapel is uitgevoerd als een bakstenen afzaat. De uitbouwen ter weerszijden van het koor bezitten met bitumen gedekte platte daken. De sacristie heeft keramische gevelpannen als dakrand, de jongere aanbouw heeft een met keramische tegels afgedekte gemetselde dakrand.

Gevels algemeen: De gevels zijn gemetseld in een machinale bruin/rode baksteen, uitgevoerd in kruisverband. Alleen bij de koorluiting en de gevels van de sacristie is de onderbouw van het gevelwerk uitgevoerd in een donkere bruine baksteen. De topgevels sluiten af met een steen hoge rollaag en een uitspringende laag baksteen, waarop de gevelpannen

aansluiten. De topgevels van de portaaluitbouw, de daarachter oprijzende topgevel van het schip en de topgevels van de transeptarmen sluiten bovenin af met een natuurstenen kruis. Bij de aanzet van de topgevels is de bakgoot van de zijgevels omgezet. Het metselwerk op de hoeken bezit onder het gootoverstek om en om drie uitkragende lagen baksteen, bij de zijgevels onder het gootoverstek betreft het twee uitkragende lagen.

De toren: De links voor het schip en tegen de linker zijgevel van de ingangspartij geplaatste toren heeft slechts op de hoek van de voorgevel en linker zijgevel een lage overhoekse geplaatste steunbeer. Verder is de torenromp vierkant. Aan de voorzijde heeft de toren midden onder een in het gevelwerk opgenomen natuurstenen beeld van de O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand (gekroonde Maria met Christuskind en engelenkopjes boven de schouders), rustend op een console met afgerond profiel en een uitgehakte tekst in de bovenrand van de hand van Jac. Maris. Links en rechts wordt het beeld geflankeerd door een fraai vormgegeven wandarmatuur in koper met lantaarn. In de middenas boven het beeld is over twee niveaus een rechthoekig spleetvenster aangebracht. Daarboven bevindt zich de klokkenverdieping met drie door spitsbogen afgesloten galmgaten. Een stukje onder elk van de drie galmgaten bevindt zich een natuurstenen waterspuwertje. Boven de galmgaten is een "cijferplaat" van het uurwerk aanwezig, waarop bevestigd op drie metalen ringen in verguld metaal alleen de cijfers 3, 6, 9 en 12 en voor de tussenliggende uren streepjes zijn aangeduid. Ook de wijzers zijn in verguld metaal uitgevoerd. De gevel sluit af met een uitkragende rollaag, waarna de voet van de spits volgt. De rechter zijgevel bevat in het boven het portaalgedeelte uitrijzende geveldeel bovenin opnieuw drie galmgaten en een uurwerk zoals beschreven bij de voorgevel. De linker zijgevel bezit onderin drie smalle spitsboogvensters (lancetten) met bakstenen afzaten en in de tweede geleding vier spitsboogvensters. Daarboven bevindt zich weer een spleetvenster en vervolgens drie galmgaten en een uurwerk als beschreven bij de

voorgevel. De achter gevel bevat bovenin ook weer drie galmgaten en een uurwerk als beschreven bij de voorgevel.

De ingangspartij heeft een symmetrisch ingedeelde voorgevel met centraal een brede door een laag aangezette spitsboog afgesloten entree. De spitsboog bestaat uit vier trapsgewijs naar binnen toe inspringende boogdelen die vanuit een natuurstenen geboortesteen ontspringen. De rechthoekige sprongen vinden in deze geboortestenen hun vervolg, waarbij ze naar binnen toe zijn omgebogen. De deuren bezitten een hardstenen onderdorpel en een spitsboogvormig kozijn in gebeitst hout op hardstenen neuten. De dubbele deur is uitgevoerd in gebeitst hout, met klampen langs de randen en verticale stroken in de vlakken. De deurnaald en slot zijn uitgevoerd in zwart geverfd metaal. Voor het portaal ligt een leistenen vloer met een groot rooster, geflankeerd door bakstenen keermuren. Aan weerszijden van de entree bevinden zich twee kleine spitsboogvensters met bakstenen afzaten. Rechts bevindt zich op de hoek de eerder vermelde verbreding met een halve topgevel, waarachter de uitbouw van de doopkapel tegen de zijgevel schuilgaat. In de voorgevel is hier de eerste steen opgenomen (voor tekst zie inleiding). Midden boven het portaal bevindt zich een getraptdrielichtvenster (triplet), waarbij de vensters ook weer worden afgesloten met spitsbogen. De vensters hebben een gezamenlijke bakstenen afzaat. De vensters zijn gevuld met glas-in-lood ramen met gekleurd glas. In deze triplet is siermetselwerk aangebracht bestaande uit twee terugliggende lagen baksteen eindigend in een uitspringende baksteenkop, aan de buitenzijde van de twee buitenste vensters en drie lagen uitspringende baksteen onder de aanzet van de spitsboog van het hogere middenvenster. Boven de topgevel is een in natuursteen uitgevoerd kruis aangebracht. De rechter zijgevel van de naar voren springende ingangspartij bezit onder in de uitspringende gevel van de doopkapel drie kleine louter uit spitsbogen bestaande vensters met bakstenen afzaten en glas-in-lood vulling. Dezelfde drie vensters zijn aanwezig in de terugliggende gevel daarboven kort onder de gootlijst. Dit geveldeel heeft links een

muurverzwaring die ook boven alle steunberen van de schipwanden en de hoeksteunberen van de zijwanden van de transepten voorkomt.

Het schip: Het zichtbare deel van de voorgevel van het schip heeft rechts van de ingangspartij twee gekoppelde spitsboogvensters met wederom bakstenen afzaten en glas-in-lood vullingen. Boven in de topgevel zijn twee spleetvensters aanwezig.

De beide zijgevels van het schip worden door steunberen verdeeld in drie traveeën. Elke travee bevat drie gekoppelde spitsboogvensters, met bakstenen afzaten en glas-in-lood vullingen. De beide muurdammen tussen de vensters springen vanaf het niveau van de afzaten tot aan de geboorte van de spitsbogen iets naar voren uit het muurvlak. Bij de travee aansluitend op de transeptarmen is het muurvlak onder de vensters ten behoeve van de zich hier aan de binnenzijde bevindende biechtstoelen uitgebouwd, waarbij de afzaten van de vensters daarboven gekoppeld zijn en fungeren als afdekking.

De transepten: De zijgevels van de transeptarmen zijn blind uitgevoerd. Tegen de zijgevels van deze transepten aan koorzijde sluiten de aanbouwen aan ter weerszijden van het koor. De kopgevels van de beide transeptarmen bezitten weer een getrapd drielicht (triplet) met spitsbogen, wederom met glas-in-lood ramen en bakstenen afzaten. De geveltopen worden bekroond door een natuurstenen kruis.

De koorpartijen: De boven het dak van de lagere koortravee uitrijzende geveltop van het schip is behoudens een klein spitsboogluik in het linker deel bovenin blind uitgevoerd. Het zelfde geldt voor de zijgevels van de koortravee (met uitzondering van de rechter zijgevel die twee kleine spitsboogvensters heeft) en de boven het dak van de wederom iets lagere rechthoekige koorapsis uitrijzende topgevel van de koortravee. De boven de aanbouwen uitrijzende zijgevels van de koorapsis bezitten wel vensters (drie spitsboogvensters). De rechte sluitingsgevel van de koorapsis is blind

uitgevoerd maar bezit centraal in het gevelvlak op de overgang naar de geveltop een groot, in uitspringende vlakken metselwerk uitgevoerd kruis. Onder het kruis is een verticale strook van terugliggend metselwerk aanwezig eindigend in een weer uitspringend rechthoekig vlak metselwerk. Rondom het bovendeel van het kruis is in een halve cirkel vorm een krans van uitspringende baksteenkoppen aangebracht.

De sacristie, rechts van het koor heeft in de achtergevel in het midden drie gekoppelde spitsboogvenstertjes, met wederom (net als bij het schip) uitspringende muurdammen tussen de vensters. In de zijgevel heeft de sacristie drie groepen van twee gekoppelde spitsboogvensters, wederom met uitspringende tussendammen. Geheel rechts bevindt zich in een muurvlak, dat met een halve topgevel aansluit op de transeptgevel, een toegang, gevat in een spitsboogdoorgang. De deur in het door een spitsboog afgesloten kozijn is opgeklampt.

Bij de jongere aanbouw links van het koor zijn dezelfde vensterdetails aangebracht als bij de sacristie.

Interieur: In het redelijk gaaf bewaarde interieur overheersen de spitsbogen in de weids opgezette gewelven van schip, transept en koor en in de vensters en doorgangen. De ruimten in de uitgebouwde ingangspartij (doopkapel en hal) en toren (Mariakapel) openen middels een spitsboogdoorgang naar het schip. Ook de boven de hal gelegen orgeltribune opent met een brede spitsboog naar het schip. In de hal bevindt zich naast de Mariakapel een vanuit de hal toegankelijke ruimte met trap naar de orgeltribune.

De Mariakapel en de doopkapel zijn beide uitgevoerd met tegelvloeren (geel/bruin gemêleerde tegels met zwarte omranding) wit gesausde bakstenen wanden en in schoon metselwerk uitgevoerde spitse koepelgewelven. In de doopkapel staat een sober natuurstenen doopvont op een lage zuilvormige onderbouw met een rond doopbekken,

afgesloten met een koperen deksel met kegelspits met kruis. De kapel is van het schip afgescheiden middels een fraai smeedijzeren hek met het Christusmonogram (CHI RO).

Het schip bezit ook tegelvloeren, vergelijkbaar met die van de doopkapel en Mariakapel. De zwarte omrandingen zijn hier ook aangebracht rondom de bankenblokken. De wanden van het schip, transept en koor zijn uitgevoerd in schoon metselwerk. Het schip wordt overspannen door een op latten gestuukt spitsboogvormig tongewelf, in vakken verdeeld door okergeel geverfde spitsboogvormige gordelbogen (stalen met hout omtimmerde boogspanten) die ontspringen vanuit natuurstenen consoles met aan de zichtzijde in vlak reliëf een kruis. De bogen ontspringen zelf vanaf het niveau van de onderdorpels van de schipvensters, de geboorte van het feitelijke gewelf ligt een stuk hoger en volgt vanuit een vlak gedeelte boven de vensters. De gewelfvlakken zijn wit gesausd. Bij het gewelf boven de viering zijn bij de overgang naar de transepten steekkappen aangebracht omdat de daarop aansluitende stenen tongewelven van de transepten lager zijn dan het schipgewelf. Vanuit de natuurstenen consoles op de vier hoeken ontspringen diagonaalribben die de steekkappen scheiden van het hoofdgewelf. Daar waar de diagonaalribben samenkomen, ontspringt de gordelboog van het gewelf boven de viering.

Zoals gezegd zijn de gewelven en wanden van het transept uitgevoerd in schoon metselwerk. Het zelfde geldt voor de wanden en het spitse tongewelf van de koortravee en wanden (met uitzondering van de achterwand) en gewelf van de koorsluiting. Het gewelf van de koorsluiting heeft drie in de gewelfkap "uitgesneden" vensters aan weerszijden, het gewelf van de koortravee bezit rechts twee uitgesneden lancetvensters. In de zijwanden van het koor zijn spitsboogdoorgangen met opgeklampte, gebeitste deuren aanwezig.

Het koor bezit een tot in de helft van de viering doorgezet podium met een zwart marmeren trap in het midden. Ter weerszijden daarvan is een oude communiebank opgesteld. De trap dateert van na de oorlog, toen ten gevolge van de voorgeschreven vernieuwingen van het Tweede Vaticaanse Concilie het podium met trappen van het hoogaltaar verwijderd zijn en het altaar naar voren is geschoven. Daarbij werd de communiebank behouden en in twee helften verdeeld en werd een trap vanuit de viering daartussen geplaatst. De rond gemetselde preekstoel, links voor de brede bakstenen triomfboog van de koortravee werd door het dichtmetselen van de spitsboogdoorgang in de zijwand van de koortravee ontoegankelijk. Voor de preek werd een lezenaar ingezet, rechts voorop het podium.

MONUMENTALE NAGELVASTE INVENTARIS:

1: Doopvont en doophek: Deze onderdelen van de doopkapel dateren uit 1932, maker onbekend.

2: Biechtstoelen: Twee sobere houten biechtstoelen uit 1931 in drie delen met deurtje met gordijn voor middengedeelte en gordijnen voor de zijdelen.

3: Preekstoel, 1931, gemetselde ronde kuip links tegen triomfboog, toegang thans dichtgezet.

4: Reliëf altaartafel: Een 19de-eeuws reliëf van de Emmausgangers van de communiebank van de kerk van Ottersum, hergebruikt na de oorlog als front in het nieuwe hoofdaltaar.

5: Communiebanken: 19de eeuw, hout met reliëfs van engelen met banderollen en panelen met wijnranken (afkomstig van kerk van Ottersum)

6: Dienstklokje; Petit en Fritsen Aarle Rixtel 1953. Geschonken bij 25-jarig priesterjubileum van Lambert Versterren. Op de klok datum van priesterwijding (1928) en jubileum (1953) van Versterren.

7: Glas-in-lood ramen transeptgevels: Richard Smeets Gennep (ontwerp) Atelier Flos Tegelen (productie). De ramen linker transeptarm uit 1980 (50 jarig parochiefeest) met vrije compositie met Heiligen en O.L. Vrouw van

Altijd Durende Bijstand, de ramen van de rechter transeptarm uit 1981 (40 jarig priesterfeest pastoor Gerard van de Loo) vrije compositie met Verrijzenis. Ramen zijn gemaakt mbv het glas uit 1931 van de kerk.

8: Kerkorgel: 1960 Gebroeders Vermeulen uit Weert, onderhoud door Flentrop uitgevoerd in 2005

Waardering

Het ensemble is van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het ensemble heeft een hoge architectuurhistorische waarde. Het betreft de eerste en tevens enige parochiekerk van Milsbeek in een voor die tijd (jaren '30) kenmerkende stijl, waarin traditionalisme werd vermengd met expressionistische elementen. De kerk is op te vatten als een sobere, maar desondanks geslaagde variant van de uit een veel ruimere beurs gebouwde kerk van Ottersum. Kenmerkend is bijvoorbeeld de strakke toren met zeer sterk ingesnoerde naaldspits en de zware bakstenen bouwmassa's met hun steile zadeldaken en levendige silhouet met in hoogte verspringende bouwdelen. Traditionalistisch zijn de steunberen en venstervormen (spitsboogvensters), expressionistisch zijn de baksteendetails van de vensters, lijsten en het bakstenen kruis op de koorsluiting, het beeld van Maria in de torengevel van Maris en de strakke natuurstenen kruizen in de geveltoppen. Ook inwendig is de kerk kenmerkend voor zijn tijd met het brede éénbeukige schip, overwelfd met een laag aangezet breed spitsboogvormig tongewelf, waardoor een expressief werkende weidse ruimte is ontstaan, wanden in schoon werk en gewelven in schoon werk in transept en koor. Het exterieur is zeer gaaf bewaard gebleven, het interieur kent enige naoorlogse wijzigingen maar is desondanks nog behoorlijk gaaf bewaard en bezit nog een redelijk compleet meubilair en beschermenswaardige inventaris, deels van oudere datum (afkomstig van moederkerk uit Ottersum) deels uit de bouwtijd en deels van bijzondere perioden in

de geschiedenis daarna (jubilea van pastoors en parochie). De kerk behoort tot het eerste kerkelijke werk van de Nijmeegse architect Jean Coumans, die daarna nog enkele kerken in de regio realiseerde.

- Het ensemble van kerk, pastorie, school en kerkhof heeft als een in één worp tot stand gebracht katholiek eiland zeer hoge stedenbouwkundige waarde, mede omdat deze niet alleen in stilistische, maar ook in functionele zin samenhangende gebouwen met toen ook aangelegde nieuwe structuren (Kerkstraat/Pastoor Hoefnagelsstraat/Schoolstraat) heeft geleid tot de ontwikkeling van een heuse dorpskern in Milsbeek, waaromheen zich tussen 1935 en 1965 stapsgewijs de huidige kern van het dorp vormde. De toen aangelegde Pastoor Hoefnagelsstraat verbindt de kerk met een oude as van het dorp (de Zwarteweg) en is aangelegd als een as die leidt naar de monumentale gevel met toren van de kerk. De kerk heeft met zijn markante toren en markante getrapte silhouet voor zijn omgeving een hoge beeldwaarde.
- De kerk heeft een hoge cultuurhistorische waarde ondermeer omdat het de eerste kerk was van de in 1930 gestichte zelfstandige parochie Milsbeek en omdat de stichting ervan spoedig zou leiden tot de ontwikkeling van Milsbeek van gehucht naar een volwaardig dorp. Het gebouw markeert als document in hout en steen een belangrijke episode uit de geschiedenis van Milsbeek, toen het met de vorming van een eigen parochie de groei van een gehucht naar een volwaardig dorp gestalte gaf. Door de doorgevoerde besparingen (sobere architectuur, houten gewelf schip) en de veelal uit schenkingen bijeen verkregen inventaris (ondermeer vanuit de veel rijkere moederkerk van Ottersum!) is in en aan het gebouw goed herkenbaar gebleven dat de groei van het gehucht naar een dorp plaats heeft gevonden met een nog krappe beurs, met een resultaat dat de herwonnen trots en betrokkenheid van de toenmalige Milsbeekse bevolking weerspiegeld.

Bronnen

Bouwarchief gemeente Gennepe, 1940-2010

Collectie archief parochie Milsbeek

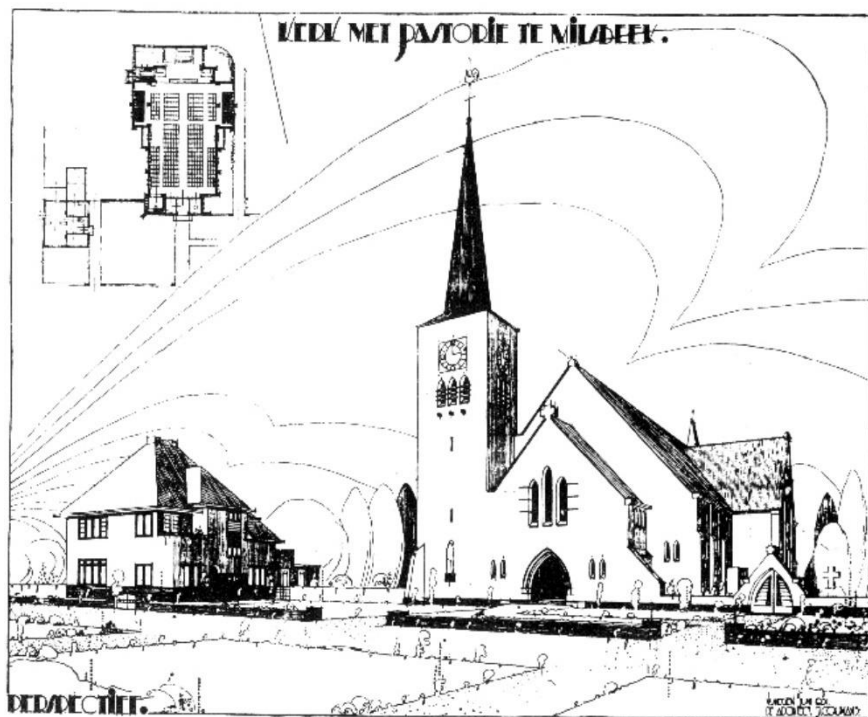
Foto's uit 1932

Aquarellen uit 1955 van kerk en omgeving.

Gidsje met rondgang door de kerk.

Internet: www.milsbeek.info/Kerk_In_beeld.htmMilsbeek sinds 1930

www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/milsbeek

Perspectiefschets van de te bouwen kerk en pastorie van Jean Coumans 1931

Kerk en school kort na de bouw in 1932.

Na de bouw van de kerk, pastorie en school moest de kernvorming nog verder gestalte krijgen!

MONUMENTENLIJST GENNEP

Pagina 32

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●●
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●●
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	●●●
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●○○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●●
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●●
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●●
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●●

Kerkstraat achter nr. 27, Militaire Begraafplaats Milsbeek

Ontwerper (structuur) : Sir Reginald Blomfield (ontwerp offerkruis)
Bouwjaar : Vanaf 1945, vergunning huidige aanleg 18-03-'53
Bouwstijl :
Kadastrale gegevens :

Historie

De bezetting van Milsbeek door de Duitse troepen verliep zonder al te veel geweld en ook de oorlogsjaren kwam Milsbeek redelijk ongeschonden door. Pas in het najaar van 1944 ging het mis. In Mook, Middelaar en Plasmolen kwam in feite het eigenlijke front te liggen en ook Milsbeek kwam in de vuurlinie, hetgeen verschillende doden en zwaargewonden eiste. Milsbeek kwam in september 1944 dicht bij de bevrijding (het bevrijde gebied liep tot aan het viaduct in Mook) en de Duitsers trokken al terug. De slag om Arnhem werd echter door de Geallieerden verloren, waarna de Duitsers terugkeerden en de strijd voortzetten. Het uiteindelijke gevolg daarvan was dat de bevolking van Milsbeek moest evacueren. Via een grote omweg over Duitsland trok men met duizenden via 's-Heerenberg en Gendringen naar het noorden. Velen uit Milsbeek kwamen uiteindelijk in de buurt van Utrecht terecht. De nog maar ruim tien jaar oude kerk had zwaar te lijden bij de gevechten die oplaaiden in februari 1945, als de Engelsen na maanden genesteld te zijn in de beboste Plasmolense heuvels deze verlaten en verbitterde gevechten leveren rond de aanwezige Duitse stellingen. De strijd om de streek tussen Plasmolen en Gennep, de Maas en het Reichswald kostte uiteindelijk ook veel jonge Britse levens. Deze militairen liggen begraven op het eregrafveld achter de Milsbeekse kerk als blijvende herinnering aan die natte, koude februaridagen van 1945, de dagen van de bevrijding van een ontvolkte streek. De overgrote meerderheid van de Milsbeekse bevolking keerde in mei 1945 berooid terug. De oorlog eiste ook na de thuiskomst nog eens een groot aantal doden en zwaargewonden. De namen van 19 inwoners die door oorlogshandelingen en ongelukken omkwamen staan vermeld op een gedenksteen dat bij de kruising van de Kerkstraat en de Langstraat is aangebracht.

Al kort na de oorlog namen de verschillende bij de bevrijding van Europa betrokken landen het initiatief om hun op de slagvelden gesneuvelde soldaten her te begraven op militaire erevelden. Men hanteerde daarvoor een uniforme aanleg en architectuur, met name ook bij de entree's met poorten. Alle begraafplaatsen werden in geheel Europa op uniforme wijze

ingericht als ereveld, met uniforme entree's en grafstenen in witte kalksteen voor zowel soldaten, onderofficieren als officieren. Een centraal element op de begraafplaats wordt gevormd door een "Cross of Sacrifice", in Milsbeek ontworpen door Sir Reginald Blomfield en uitgevoerd in Portland Stone. Het hoofdzakelijk voor gesneuvelde Britten in Milsbeek aangelegde ereveld kreeg een plaats achter het R.K. kerkhof van Milsbeek, dat zelf als begraafplaats nog maar zo'n 10 jaar daarvoor tot ontwikkeling was gekomen. De vergunning voor de huidige aanleg werd verleend op 18 maart 1953. De 210 hier opgerichte graven bevatten de resten van mannen van de 51st (Highland) Division, 52nd (Lowland) Division, en het 3rd Battalion Irish Guards. Naast jaarlijkse bezoeken door nabestaanden van de gesneuvelde soldaten is de begraafplaats ook de plaats waar herdenkingen plaats vinden in het kader van ondermeer Operatie Market Garden en de Bevrijding.

Context

De totstandkoming van de parochie Milsbeek en de daarmee gepaard gaande bouw van kerk, pastorie, school en patronaat had ook grote gevolgen voor de verdere ontwikkeling en ruimtelijke structuur van het jonge dorp. In aanvang probeerde men de kerk, pastorie en school te bouwen aan één van de oude hoofdassen, de Rijksweg of de Zwarteweg. Uiteindelijk verkreeg men grond aan de Zwarteweg, maar dat bleek niet voldoende, waarna een heuvelachtig terrein begroeid met kreupelhout van ongeveer anderhalve hectare achter de verworven percelen aan de Zwarteweg werd aangekocht. Dit perceel alleen al bood voldoende ruimte voor de bouw van de kerk met kerkhof, school, pastorie en een patronaat. Er was echter een probleem. Het perceel lag maar aan een karweggetje, een katholiek eiland onwaardig. Omwille van een goede bereikbaarheid werd er over de perceeltjes aan de Zwarteweg een fraaie toegangslaan bedacht, die recht voor de voorgevel van de kerk uitkwam. Het werd het Kerkelaantje genoemd. Later werd het omgedoopt tot Pastoor Hoefnagelstraat. De mooie toegang die zo ontstond zou later ook nog andere diensten bewijzen. Het zandpad voor de kerk langs werd

omgevormd tot een bestrate weg, de huidige Kerkstraat, die parallel verloopt aan de Zwarteweg. Hierdoor ontstond een nieuw centrum. De kerk en pastorie werden gebouwd op een heuvelachtig terrein, dat weliswaar voor de bouw ongeveer 2 meter werd afgegraven, maar het ensemble lag nog altijd hoger dan de bebouwing aan de Zwarteweg en de overzijde van de Kerkstraat. Vanuit de straat leidde een trap naar de terugliggende kerk. Deze hogere ligging versterkte de dominante positie van de kerk en pastorie binnen het nieuwe dorpshart. Omdat de kerk de percelen aan de overzijde van de Kerkstraat ook in bezit had, kon Hoefnagels ook aan de inrichting daarvan sturing geven. Zo ontstonden er winkelpanden, ondermeer voor de beoogde nieuwe organist/koster, die naar Ottersum werd gelokt en daar met zijn vrouw zijn winkel mocht vestigen. Voor de bouw van de school was tevens de aanleg van een nieuwe straat noodzakelijk, namelijk de haaks op de Kerkstraat gelegen Schoolstraat. Omdat de kerk de percelen links naast de pastorie niet had kunnen verwerven, kon men de entree van de school niet aan de Kerkstraat situeren. De school werd erachter gebouwd en bereikbaar gemaakt vanuit de Schoolstraat. Zodoende werd het ontstaan van het katholieke eiland (kerk met kerkhof, pastorie, school en patronaat) richtinggevend voor de ontwikkeling van het feitelijke centrum van het nieuwe dorp Milsbeek. Direct rond en tegenover de kerk verrezen in de periode tussen 1935 en 1950 woningen en winkelpanden die samen met de kerk, pastorie en school een samenhangend dorpsbeeld gingen vormen. Een dorp met volwaardige dorpskern was geboren! Achter de kerk werd een begraafplaats aangelegd, na de oorlog aangevuld met een daarachter gerealiseerd oorlogskerkhof. Doordat de bouw van de kerk, pastorie en school tegelijkertijd plaats vond, naar ontwerp van één architect, vertoont het ensemble een grote eenheid en samenhang, zowel in materiaalgebruik als architectonische/stilistische details. De militaire begraafplaats sluit in zijn sobere opzet en detaillering van de entree goed aan op de volgens vergelijkbare ontwerpprincipes aangelegde burgerlijke begraafplaats ervoor.

Beschrijving

Vorm en materiaal

Het Britse ereveld in Milsbeek (gemeente Gennepe) herbergt de graven van 210 gesneuvelde militairen. Bij elk graf is een zerk van witte natuursteen geplaatst. In het midden van het ereveld staat een 'Cross of Sacrifice', vervaardigd uit Portland natuursteen. Op het kruis is een bronzen zwaard aangebracht.

De inrichting van Britse erevelden is uniform in alle 140 landen waar de Commonwealth War Graves Commission verantwoordelijk is voor het onderhoud van de oorlogsgraven.

Symboliek

Het offerkruis staat symbool voor de Britse militairen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland zijn gesneuveld.

Locatie

Het ereveld bevindt zich achter de R.K. kerk, gevestigd aan de Kerkstraat te Milsbeek (gemeente Gennepe).

Bijna alle gesneuvelden die hier begraven liggen komen van de start van de aanval op Duitsland in februari 1945. Er zijn hier 208 graven van Britse soldaten, één van de Britse marine en één van de Australische luchtmacht.

De begraafplaats heeft net als de ervoor gelegen burgerlijke begraafplaats een eenvoudige structuur. Bij de Kerkstraat bevindt zich de entree bestaande uit een onder een schuine hoek langs de kerk naar achteren, over de burgerlijke begraafplaats lopend geasfalteerd pad dat uitkomt bij de entree van het ereveld. De entree bestaat uit twee schuin naar binnen toe naar de poort geplaatste lage muren uitgevoerd in rode handvorm baksteen in Vlaams verband, op een plint van witte kalksteen. In het bakstenen gevelwerk is een kalkstenen plaat opgenomen met daarop in het Engels (linker vleugelmuur) en Nederlands (rechter vleugelmuur) een

uitgehakte tekst ("The Land on which this Cemetery stands is the Gift of the Dutch People for the perpetual resting place of the sailors, soldiers and airmen who are honoured here"/ "De grond waarop deze begraafplaats is gelegen is geschonken door het Nederlandse volk tot een eeuwige rustplaats voor gesneuvelden van zeemacht, landmacht en luchtmacht wier gedachtenis hier wordt geëerd"). Beide muurdelen worden afgesloten door een bovenrand van drie witte kalksteenblokken met een afwaterend profiel aan de bovenzijde. Bij de linker vleugelmuur is in het middelste blok boven de gedenkplaat de plaatsnaam Milsbeek uitgehakt en bij de rechter vleugelmuur staat in het middelste blok boven de gedenkplaat de tekst War Cemetery.

Beide vleugelmuren komen uit bij een hekpost, ook weer met een witte kalkstenen plint en blokvormige afdekking. Deze hekposten flankeren een smeedijzeren poorthek, met in het centrum een sierlijk gesmede vierpas. Voor de entree ligt op de scheiding met het asfaltlaantje een band van kalksteen, gevolgd door een klinkerbestrating in keperverband en een kalkstenen dorpel in de poortdoorgang, weer gevolgd achter de doorgang door een strook klinkers in keperverband en een kalkstenen band. Het ereveld is zelf ingezaaid met gras en heeft in twee vakken (plots) rijen witte kalkstenen grafstenen, links en rechts van de graslaan, die vanuit de entree uitkomt bij het achterin geplaatste Cross of Sacrifice. Het vak (Plot I) links van de centrale laan is breder dan het rechter vak (Plot II). Het kalkstenen offerkruis (Cross of Sacrifice) is in een rechte lijn geplaatst van de entree in een rechthoekige sprong naar buiten toe van de achterste omheining. Het kruis is geplaatst op een kalkstenen achtzijdig podium, met een overstekende kalkstenen afdekking. Het kruis heeft een wederom achtzijdig basement met uitspringende plint. Ook het kruis zelf heeft een achthoekige doorsnede en is aan de voorzijde voorzien van een ijzeren, zwart geverfd zwaardvormig kruis. Behoudens de stenen vleugelmuren van de entree wordt het ereveld omsloten door een blokvormig geschoren haag.

Waardering

MONUMENTENLIJST GENNEP

Het ensemble is van algemeen belang voor de gemeente Gennepe vanwege zijn kunsthistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- De begraafplaats heeft architectuurhistorische waarde als een gaaf bewaard en goed voorbeeld van een militair ereveld van de Geallieerden opgezet volgens een overal in Europa gehanteerd uniform ontwerp. War Cemetery Milsbeek behoort daarbij tot de kleinere typen, de grotere hadden wat extra uitwerking en elementen. Kenmerkend is het gebruik van handvorm baksteen en witte kalksteen, de lettertypologie van de gedenkstenen en het motief van een in de as van de entree op een podium geplaatst Cross of Sacrifice, geflankeerd door grote vakken waarop in strakke rijen de uniforme grafstenen in witte kalksteen op een geheel met gras begroeid veld staan opgesteld.
- Het ensemble van kerk, pastorie, school en kerkhof heeft als een in één worp tot stand gebracht katholiek eiland zeer hoge stedenbouwkundige waarde, mede omdat deze niet alleen in stilistische, maar ook in functionele zin samenhangende gebouwen met toen ook aangelegde nieuwe structuren (Kerkstraat/Pastoor Hoefnagelsstraat/Schoolstraat) heeft geleid tot de ontwikkeling van een heuse dorpskern in Milsbeek, waaromheen zich tussen 1935 en 1965 stapsgewijs de huidige kern van het dorp vormde. De begraafplaats, met de daarachter op aansluitende militaire begraafplaats zelf bezit met name als open structuur met deels monumentaal groen, tezamen met de pastorietaanbouw beeldwaarde binnen het totale ensemble.
- Het ereveld heeft als belangrijke uitbreiding van de burgerlijke begraafplaats als toegevoegd deel van het katholieke eiland samen met de kerk en pastorie een hoge cultuurhistorische waarde ondermeer omdat het de eerste kerkelijke centrum was van de in 1930 gestichte zelfstandige parochie Milsbeek en omdat de stichting ervan spoedig zou leiden tot de ontwikkeling van Milsbeek van

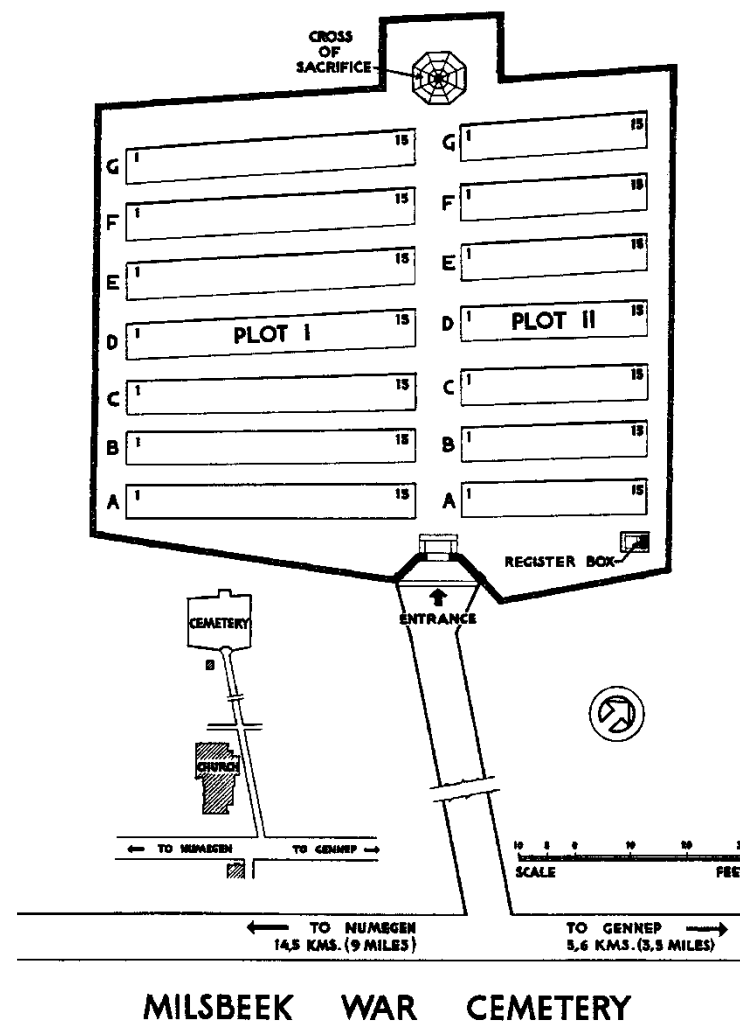
gehucht naar een volwaardig dorp. De militaire begraafplaats vormt niet alleen voor de nabestaanden van de gesneuvelde militairen maar ook voor de bevolking van Milsbeek een belangrijke herinnerings- en ontmoetingsplek, waar men de mensen die hun leven gaven voor de bevrijding van deze regio kan gedenken en eren. Samen met het herdenkingsmonument voor burgerlijke slachtoffers van de strijd bij Milsbeek markeert dit ereveld als oorlogsmonument een belangrijke fase uit de geschiedenis van Milsbeek en houdt ze de herinnering aan deze zwarte periode en de daarna weer verworven vrijheid levend.

Bronnen

Collectie archief parochie Milsbeek
Foto's uit 1945-50

Ter nagedachtenis en ter bezinning - Oorlogs- en verzetsmonumenten in Nijmegen en omgeving van Margreet Janssen Reinen, Miep Janssen Reinen-Wannet en Ab Uijen. (Molenhoek 1994). ISBN 90-71832-25-2

Internet: www.milsbeek.info/Milsbeek_sinds_1930
www.oorlogsmusea.nl/artikel/515
www.w1cemeteries.com/ww2_cemeteries/milsbeek_war_cem.htm

Plattegrond van Milsbeek War Cemetery.

Het ereveld in de jaren '50. (www.milsbeek.info)

Zicht op de begraafplaats en entree (MAB 2011)

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van de structuur en kunstwerken	
1	voor geschiedenis van de architectuur (stijl, bouwtrant, techniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of kunstenaar (internationaal ontwerp, niet uniek)	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het complex toegepaste monumentale kunst	●●○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het complex	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●○○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●●
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●●
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●●
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	gebruikswaarde	●○○

Kerkstraat bij 27, Milsbeek begraafplaats

Ontwerper (structuur) : Jean Coumans (1893-1981)

Bouwjaar : Vanaf 1936

Bouwstijl :

Kadastrale gegevens :

Historie

Op 9 december 1930 werd de parochie Milsbeek gesticht. Tot aan die tijd kerkten de inwoners van Milsbeek in de naburige plaatsen, Middelaar, Gennep en deels ook de moederparochie in Ottersum. Milsbeek, lang een gehucht met verspreide agrarische bebouwing, kreeg kort na 1900 door de bouw van de steenfabriek een impuls. Ook breidde zich toen de pottenbakkersnijverheid gestaag uit, waardoor langs de doorgaande wegen de concentratie aan (lint) bebouwing toe nam. De bevolking ervoer de grote afstanden, veelal te voet afgelegd naar de kerk en school in Ottersum en de kerken in Gennep en Middelaar als een probleem en men begon te ijveren voor een eigen (openbare) school en eigen kerk. Door de groei van de plaats sinds 1900 leek bovendien een zelfstandige parochie gerechtvaardigd te worden. De stichting daarvan zou de plaats maken tot een heus dorp, wat voor de bewoners zonder twijfel nog meer voordelen zou opleveren dan alleen de kortere afstanden voor de inwoners naar de school en kerk. Voordat men poogde een eigen parochie te stichten, klopte de gemeenschap bij het bestuur in Gennep aan voor toekenning van een openbare school. Nadat het verzoek voor een eigen openbare school was afgewezen werd de wens voor een eigen parochie alleen maar sterker. Immers de Wet op het Lager Onderwijs uit 1920 had inmiddels mogelijk gemaakt dat Bijzonder Onderwijs (waaronder katholieke scholen) gesubsidieerd zou worden. Het spreekt voor zich dat Milsbeek snel inzag dat men met de stichting van een eigen parochie zodoende" twee vliegen in één klap kon slaan".

In Ottersum zag men het streven van Milsbeek voor een eigen parochie niet zitten. Ottersum wilde namelijk zelf overgaan tot nieuwbouw, waarbij de te klein bevonden, deels middeleeuwse en deels 19de-eeuwse kerk zou moeten worden gesloopt. Om dit te realiseren had men ook het geld en verdere ondersteuning op termijn van de parochianen uit Milsbeek nodig! Het liep echter anders, Milsbeek mocht een eigen parochie stichten en Ottersum werd zelfs gedwongen om bij de bouw van de kerk van de “dochterparochie” 8.000 gulden bij te dragen!

De bouwpastoor van Milsbeek (hij vervulde die functie van 1931 tot 1945) was Ludovicus Hoefnagels (1894-1972). Pastoor Hoefnagels benaderde voor de bouw van de kerk, pastorie en school zijn studievriend en architect Jean Coumans (1893-1981) uit Nijmegen, die in Milsbeek binnen zijn oeuvre tot dan toe zijn eerste kerk schiep. Toch was hij niet geheel onervaren in de kerkenbouw. Coumans had immers als opzichter vanuit het Roermondse architectenbureau P. Cuijpers jr. tussen 1920 en 1922 gewerkt aan de bouw van de St.-Stefanuskerk aan de Berg en Dalseweg in Nijmegen. Deze kerk met een grote koepel en ongedeelde ruimten, overspannen door grote paraboolbogen was ook reeds een kerk gebouwd volgens de toen moderne opvattingen, waarnaar ook de kerk in Milsbeek zou worden gebouwd. Coumans bleef na de bouw van de kerk in Milsbeek ook actief in de kerkenbouw. Zo volgden later nog de bouw van nieuwe kerken naar zijn ontwerpen in Wanssum en Middelaar en de kapel in Plasmolen en verbouwde hij de kerken in Oostrum en de Molenpoort in Nijmegen, en herstelde hij de middeleeuwse torens van de kerken van Winssen en Ewijk.

De bouwvergunningen van de pastorie, kerk en school werden verleend in het voorjaar en zomer van 1931. Hoewel pastoor Hoefnagels niet echt democratisch te werk ging, bleek hij wel een uitstekende bouwpastoor. Hij zorgde er voor dat de kosten binnen de perken bleven, terwijl hij tegelijkertijd ook de geldstroom op gang bracht. Het grondwerk en egalisering werd door de inwoners zelf uitgevoerd. Verder had Coumans

al afgezien van een honorarium en de gemeente bespaarde door geen leges in rekening te brengen.

De bouw van kerk, pastorie en school verliep verder voorspoedig. Onder grote belangstelling van de inwoners vond op 30 januari 1932 de plechtige inzegening van de kerk plaats. In dat jaar waren ook de pastorie en de school gereedgekomen en begon met ook met de bouw van het patronaat (later vervangen door het dorps huis). Net als de kerk leed de pastorie oorlogsschade, die door Coumans is hersteld.

De Milsbekers werden, voordat er een eigen parochie was, uiteraard ook in Ottersum begraven. De laatste reis van vele Milsbekers liep toen via de Lijkweg, een weg die vroeger een verbinding vormde tussen de Horsestraat en de Goorseweg. Het monumentale familiegraf van de familie Linke vooraan op het Ottersumse kerkhof heeft nog een Milsbeeks tintje. Deze familie was in het begin van de vorige eeuw n.l. woonachtig in villa Holly Lodge bij de “Drie Kronen”.

De nieuwe parochie Milsbeek ging haar overledenen uiteraard in Milsbeekse aarde begraven. Coumans had in zijn ontwerp van de pastorie en kerk ook rekening gehouden met een bijpassende monumentale entree voor de begraafplaats. Vanuit de voorgevel van de kerk tekende hij rechts een lange muur die overging in een gemetselde puntgevel met een kruis in de top. In deze puntgevel tekende hij een brede door een spitsboog afgesloten doorgang, met daarin twee houten poortvleugels, met een groot opengewerkt vlak in de vorm van een halve spitsboog per deurvleugel.

Van de bouw van deze monumentale, bij de architectuur van de kerk passende entree kwam het helaas niet. Het kerkhof was gepland naast en vanwege de beschikbare grond vooral ook achter de kerk. De eerste begravingen vonden plaats direct achter de kerk. Lenie van Bergen, het vroeg overleden jongste dochttertje van Frans van Bergen van de Zwarteweg, moet de eerste zijn geweest.

In die eerste jaren moet de wildernis achter de kerk nog maar voor een klein gedeelte gefatsoeneerd zijn geweest. Toen Thei Laemers van de “Drie Kronen” in de eerste dagen van de parochie Milsbeek zijn einde voelde naderen, moet hij de familie gevraagd hebben hem niet in Milsbeek te begraven omdat hij niet zo eenzaam wilde liggen. Zijn verzoek werd door de familie en de geestelijke overheid ingewilligd. Pas in 1936 wordt besloten tot een verfraaiing, waardoor echt een begin werd gemaakt met de aanleg van de thans nog grotendeels aanwezige structuur. Het struikgewas wordt gerooid en achteraan een lijkenhuisje gebouwd. Dat werd voornamelijk gebruikt voor het opbergen van de baar en het gereedschap. Een enkele keer, wanneer een lijk in een zodanige staat verkeerde dat het niet in huis kon staan, is het ook als zodanig gebruikt. Voor het overige werd de overledene vroeger tot de begrafenis thuis opgebaard en werd er door de buurt gewaakt. Het lijkenhuisje werd spoedig grotendeels met zand bedekt en afgewerkt tot een calvarieberg waarop een kunstwerk met Jezus aan het kruis werd geplaatst. Onder aan de voet werd een kinderkerkhofje aangelegd. Aan de achterzijde bleef het voormalige lijkenhuis, dat vooral ging fungeren als bergplaats toegankelijk. Na de oorlog werd het kerkhof uitgebreid via de aankoop van een perceeltje grond van Kobus van Nölleke (Peters). Grad van Sis (Derks) van de Rijksweg was vroeger vele jaren de grafdelver en Jan ten Haaf van de Kerkstraat maakte de kisten. Vele graven zijn er in de loop van de tijd geruimd. Voor zover bekend is het graf van de in 1934 overleden Thei de Köster (Peters) het oudste nog aanwezige graf. In 1960 werd op de begraafplaats direct achter het koor van de kerk een kunstwerk in beton opgericht naar ontwerp van de Milsbeekse beeldhouwer Jan Koenen (1928-1992). Het beeld moet de Gekruisigde Christus voorstellen die nieuw leven schept, in dit geval vormgegeven door een kind.

Aan de achterzijde van het kerkhof werd ook een militaire begraafplaats opgericht, voor tijdens de hevige gevechten in de omgeving gesneuvelde soldaten. Recent is de Stichting Cultuurbehoud Milsbeek gestart met een

project om cultuurhistorisch waardevol geachte grafstenen te behouden en te herstellen. De eerste stenen van dit project zijn opgesteld voor de zijgevel van het schip van de kerk.

Context

De totstandkoming van de parochie Milsbeek en de daarmee gepaard gaande bouw van kerk, pastorie, school en patronaat had ook grote gevolgen voor de verdere ontwikkeling en ruimtelijke structuur van het jonge dorp. In aanvang probeerde men de kerk, pastorie en school te bouwen aan één van de oude hoofdassen, de Rijksweg of de Zwarteweg. Uiteindelijk verkreeg men grond aan de Zwarteweg, maar dat bleek niet voldoende, waarna een heuvelachtig terrein begroeid met kreupelhout van ongeveer anderhalve hectare achter de verworven percelen aan de Zwarteweg werd aangekocht. Dit perceel alleen al bood voldoende ruimte voor de bouw van de kerk met kerkhof, school, pastorie en een patronaat. Er was echter een probleem. Het perceel lag maar aan een karweggetje, een katholiek eiland onwaardig. Omwille van een goede bereikbaarheid werd er over de perceeltjes aan de Zwarteweg een fraaie toegangslaan bedacht, die recht voor de voorgevel van de kerk uitkwam. Het werd het Kerkelaantje genoemd. Later werd het omgedoopt tot Pastoor Hoefnagelstraat. De mooie toegang die zo ontstond zou later ook nog andere diensten bewijzen. Het zandpad voor de kerk langs werd omgevormd tot een bestrate weg, de huidige Kerkstraat, die parallel verloopt aan de Zwarteweg. Hierdoor ontstond een nieuw centrum. De kerk en pastorie werden gebouwd op een heuvelachtig terrein, dat weliswaar voor de bouw ongeveer 2 meter werd afgegraven, maar het ensemble lag nog altijd hoger dan de bebouwing aan de Zwarteweg en de overzijde van de Kerkstraat. Vanuit de straat leidde een trap naar de terugliggende kerk. Deze hogere ligging versterkte de dominante positie van de kerk en pastorie binnen het nieuwe dorpshart. Omdat de kerk de percelen aan de overzijde van de Kerkstraat ook in bezit had, kon Hoefnagels ook aan de inrichting daarvan sturing geven. Zo ontstonden er winkelpanden, ondermeer voor de beoogde nieuwe organist/koster,

die naar Ottersum werd gelokt en daar met zijn vrouw zijn winkel mocht vestigen. Voor de bouw van de school was tevens de aanleg van een nieuwe straat noodzakelijk, namelijk de haaks op de Kerkstraat gelegen Schoolstraat. Omdat de kerk de percelen links naast de pastorie niet had kunnen verwerven, kon men de entree van de school niet aan de Kerkstraat situeren. De school werd erachter gebouwd en bereikbaar gemaakt vanuit de Schoolstraat. Zodoende werd het ontstaan van het katholieke eiland (kerk met kerkhof, pastorie, school en patronaat) richtinggevend voor de ontwikkeling van het feitelijke centrum van het nieuwe dorp Milsbeek. Direct rond en tegenover de kerk verrezen in de periode tussen 1935 en 1950 woningen en winkelpanden die samen met de kerk, pastorie en school een samenhangend dorpsbeeld gingen vormen. Een dorp met volwaardige dorpskern was geboren! Achter de kerk werd een begraafplaats aangelegd, na de oorlog aangevuld met een daarachter gerealiseerd oorlogskerkhof. Doordat de bouw van de kerk, pastorie en school tegelijkertijd plaats vond, naar ontwerp van één architect, vertoont het ensemble een grote eenheid en samenhang, zowel in materiaalgebruik als architectonische/stilistische details.

Beschrijving

De begraafplaats heeft een eenvoudige structuur. Bij de Kerkstraat bevindt zich de entree, slechts voorzien aan weerszijden van lage bakstenen hoekposten. Vanuit de rechter post loopt een bakstenen muur naar achteren, die de rechter zijde van de begraafplaats begrenst. Vanuit de linker post loopt een lage muur met ezelsrug langs de straat en knikt vervolgens om richting de terugliggende trap voor de gevel van de kerk. Vanuit de entree loopt een brede, geasfalteerde laan een talud op naar het hoger gelegen terrein waarop de begraafplaats en kerk zijn aangelegd. De laan verloopt aan weerszijden geflankeerd door een tuinstrook met struiken langs de kerk door naar achteren, alwaar deze uitkomt bij de entree van de Militaire Begraafplaats. Achter de kerk wordt de laan links en rechts geflankeerd door grafpercelen, waarop reeksen graven liggen, grotendeels uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Het vak links van

de laan direct achter de kerk is grotendeels vol gelegd met graven, het vak rechts kent nog open stukken. Het vak links van de laan is van de diepe pastorietuin en het terrein achter de school gescheiden door een eenvoudig gaashek en deels ook door monumentale loofbomen. Aan de achterzijde van dit oude vak ligt de Calvarieberg, omgeven door hoge, monumentale loofbomen (o.a. beuk). De Calvarieberg is opgebouwd uit een bakstenen voetmuur, bestaande uit meerdere lagen muizetanden, afsluitend met een platte laag en rollaag. Deze voetmuur aan de voorzijde van de "berg" buigt links en rechts om en sluit aan op de gepleisterde kopgevel van het lijkenhuis waarop de calvariegroep is geplaatst. De muur omgeeft een bloemenperk. Het voormalige lijkenhuis betreft een rechthoekig gebouw, aan de voorzijde deels ingegraven, met bakstenen gevels in halfsteens verband en een plat betonnen dak waarop de calvariegroep, gericht naar de kerk is geplaatst. Midden in de achtergevel is een houten opgeklampte deur aanwezig. De calvariegroep bestaat uit een fors eikenhouten, bruin gelakt kruis met daartegen bevestigd een in beton uitgevoerd beeld van de gekruisigde Christus. De gekruisigde Christus wordt geflankeerd door betonnen, op het dak van het lijkenhuis geplaatste beelden van Maria en Johannes. De datering (vermoedelijk rond 1930) en herkomst van deze calvariegroep is niet bekend.

Direct achter het koor ligt het graf van één van de pastoors, Gerardus van de Loo (overleden 2001).

Van de grafstenen bezitten de oudere uit de periode 1945-1955 enige monumentale waarde. Hieronder bevinden zich drie, thans naast de kerk geplaatste exemplaren, waaronder een steen van een familiegraf van de familie Janssen, waarvan getuige de wit marmeren platen drie leden (vader Johannes en twee zonen van 15 en 17 jaar oud) zijn omgekomen op 23 september 1944. In cultuurhistorisch opzicht is voorts het betonnen, fraai gestileerde monument uit 1960 voorstellende de gekruisigde levensbrengende Christus van de lokale in 1992 overleden kunstenaar Jos Koenen direct achter het koor van belang.

Waardering

Het ensemble is van algemeen belang voor de gemeente Gennepe vanwege zijn kunsthistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- De begraafplaats heeft enige kunsthistorische waarde als goed voorbeeld van een grotendeels naoorlogse begraafplaats met eenvoudige structuur, waarbinnen met name binnen het geheel de markante betonnen calvariegroep van 1936 en het beeldhouwwerk van Jos Koenen uit 1960 en in mindere mate de oudere grafmonumenten uit de jaren '50 als zowel functioneel als symbolisch bij de begraafplaats passende onderdelen kunsthistorische waarde bezitten.
- Het ensemble van kerk, pastorie, school en kerkhof heeft als een in één worp tot stand gebracht katholiek eiland zeer hoge stedenbouwkundige waarde, mede omdat deze niet alleen in stilistische, maar ook in functionele zin samenhangende gebouwen met toen ook aangelegde nieuwe structuren (Kerkstraat/Pastoor Hoefnagelsstraat/Schoolstraat) heeft geleid tot de ontwikkeling van een heuse dorpskern in Milsbeek, waaromheen zich tussen 1935 en 1965 stapsgewijs de huidige kern van het dorp vormde. De toen aangelegde Pastoor Hoefnagelsstraat verbindt de kerk met een oude as van het dorp (de Zwarteweg) en is aangelegd als een as die leidt naar de monumentale gevel met toren van de kerk. De pastorie met zijn markante kapvormen met grote overstekken en levendig opgezette naar de kerk gerichte zijgevel heeft samen met de kerk met zijn markante toren en markante getrapte silhouet voor zijn omgeving een hoge beeldwaarde. De begraafplaats zelf bezit met name als open structuur met deels monumentaal groen, tezamen met de pastoretuin beeldwaarde binnen het totale ensemble.
- De begraafplaats heeft als belangrijk onderdeel van het katholieke eiland samen met de kerk en pastorie een hoge cultuurhistorische waarde ondermeer omdat het de eerste kerkelijke centrum was van de in 1930 gestichte zelfstandige parochie Milsbeek en omdat de

stichting ervan spoedig zou leiden tot de ontwikkeling van Milsbeek van gehucht naar een volwaardig dorp. De begraafplaats is de eerste begraafplaats van Milsbeek, waar vanaf omstreeks 1934 de eerste Milsbeekse inwoners werden begraven. Hun graven vormen een herinnering aan voor de bevolking van Milsbeek dierbare overledenen, waarvan sommigen ook in het sociale en economische leven van de gemeenschap een bepalende rol hebben gespeeld.

Bronnen

Collectie archief parochie Milsbeek
Foto's uit 1932

Internet: www.milsbeek.info/Kerk_In_beeld.htm Milsbeek sinds 1930
www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/milsbeek

De kerk van Milsbeek met rechtsvoor de entree naar de begraafplaats (MAB 2011)

De zij- en achtergevel van het lijkenhuis met daarop de calvariegroep (MAB 2011)
MONUMENTENLIJST **GENNEP**

Zicht over de begraafplaats richting het de Militaire begraafplaats. MAB 2011

Grafmonument van de familie Janssen, met drie oorlogsslachtoffers (MAB 2011)

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van de structuur en kunstwerken	
1	voor geschiedenis van de architectuur (stijl, bouwtrant, techniek, typologie)	●○○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of kunstenaar (beeld van J. Koenen)	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●○○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het complex toegepaste monumentale kunst	●●○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het complex	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●○○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●●
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	gebruikswaarde	●●●

Ovenberg 3b-c, Milsbeek

Ontwerp : G. Jacobs (molenbouwer)
 Bouwjaar : 1909
 Bouwtype : Restant windkorenmolen
 Kadastrale gegevens :

Historie

December 1908 vroeg de molenaar en molenbouwer Gerardus (Grad) Jacobs uit Milsbeek vergunning om een windkorenmolen te bouwen op een heuveltje in 't Sprokkelveld te Milsbeek, zuidelijk van de Rijksweg. Enkele maanden daarvoor had hij een van de twee stenen molens in zijn geboorteplaats Heumen gekocht. Onderdelen van die molen wilde hij gebruiken bij de bouw van de Milsbeekse molen. Binnen enkele jaren na de oprichting moest Jacobs constateren dat de plaats van de molen niet ideaal was: hij stond te ver van de Rijksweg Gennep-Nijmegen met de tramlijn van de Maasbuurt Spoorweg erlangs, en de windvang was eigenlijk te gering. Jacobs keek uit naar een betere locatie en vond die achthonderd meter noordoostelijk van de bestaande grondzeiler.

Deze nieuwe plek was het hoogste punt aan de Rijksweg tussen Milsbeek en Plasmolen. In september 1922 vroeg Jacobs een bouwvergunning aan en spoedig daarna verrees er een mooie witte bergmolen (1923) met daarin vier koppels stenen. De kap van de al bestaande molen op 't Sprokkelveld kwam op de nieuwe molen te staan. De oude molen op het Sprokkelveld (huidige adres Ovenberg 3b-c) werd door Jacobs zelf verder ontmanteld in 1926 om onderdelen ervan bij de bouw van de Logtermolen in Gennep (Jacobs derde molen in deze streek) te gebruiken. De romp bleef staan en ging uiteindelijk deel uit maken van een woonhuis/atelier van Mart Jansen van de pottenbakkerij "De Vuurvogel". Hiervoor werd er aan de molenromp een fraai huis in de stijl van de Bossche School gebouwd, dat bestaat uit meerdere rond een binnenplaats gegroepeerde vleugels.

Context

De molenromp ligt in het Sprokkelveld, een gebied ten zuiden van de Rijksweg en staat op een lage heuvel aan de Ovenberg, te midden van een hier in de tweede helft van de 20ste eeuw ontstaan bedrijventerrein. Rechts naast de molenromp staat een vooroorlogse villa, ook gebouwd op de zelfde heuvel waarop de romp staat. Direct links van de molenromp is de heuvel afgegraven en is tegen de molen de Bossche Schoolvilla gebouwd, waarbinnen de molenromp zich als een rechter hoektoren manifesteert. De molenromp en villa liggen een stukje terug van de straat. De tuin rondom deze villa en molenromp en rond de naast gelegen villa (Ovenberg 5) is uitgevoerd als een bostuin, met hoog opgaand geboomte, waardoor de panden zelf in het straatbeeld geen grote rol spelen.

Beschrijving

De molenromp betreft een in grondvlak cirkelvormige in baksteen opgetrokken romp, die naar boven toe versmalt. Het gevelwerk is gepleisterd en sluit boven af met uitkragende geprofileerde daklijst. Aan de straatzijde is in de romp een hoge door een segmentboog afgesloten voormalige entree aanwezig met een moderne pui-invulling. Daarboven bevindt zich een klein segmentboogboogvenster met een houten kozijn met glasvulling. Een tweede voormalige entree met dito boogafsluiting bevindt zich in het linker naar de villa gerichte deel van de romp met ook daarboven een segmentboogvenster. Verder bevinden zich ter weerszijden van de entrees segmentboogvensters en ook in de derde geleding kort onder de daklijst bevinden zich verspreid over de romp een tweetal segmentboogvensters. De vullingen van deze vensters zijn modern. De molen heeft binnen verdiepingsvloeren op enkelvoudige balklagen en een stalen trap langs de buitenwand van de romp.

Waardstelling

Het object is van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege bouw- en architectuurhistorische waarde, stedenbouwkundige waarde en cultuurhistorische waarde.

- De molenromp heeft enige bouwhistorische- en architectuurhistorische waarde als nog duidelijk herkenbaar en redelijk gaaf bewaard restant van een vroeg 20ste-eeuwse beltmolen (windkorenmolen met een ronde stenen romp).
- De molenromp heeft stedenbouwkundig-historische waarde als nog herkenbaar relict van een vroege industriële ontwikkeling in dit voormalige buitengebied dat zich met name na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde tot een industrieel gebied. De situering in een bosachtig gebied en de relatie met de aangebouwde villa maken het geheel tot een boeiend ogend geheel, dat via een oprijlaantje tussen de bomen vanaf de straat beleefbaar is.
- De molenromp heeft met name ook hoge cultuurhistorische waarde. Samen met zijn opvolger aan de Rijksweg en andere industriële gebouwen zoals de pottenbakkerijen en de steenfabriek vormt de molenromp een nog duidelijk herkenbaar relict van de bescheiden industriële ontwikkeling die in het toen nog dun bebouwde Milsbeek vanaf omstreeks 1900 tot ontwikkeling kwam en die mede de basis legde voor de uitgroei van de gehuchten Zwarteweg en Milsbeek tot een volwaardig dorp Milsbeek, dat met de vorming van een eigen parochie en ontwikkeling van een dorpshart vanaf 1930 echt gestalte begon te krijgen.

Bronnen:

Bindels, W. De Alde Milsbèk, 1987

Internet: www.milsbeekna1930
www.gennepnu.nl/albums/Gennepse Molens

MONUMENTENLIJST GENNEP

I	Architectuur- en bouwhistorische waarde, bijzonder belang van het gebouw en constructie	
1	voor geschiedenis van de architectuur (stijl, bouwtrant, techniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect (nvt)	○○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●○○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●○○
5	wegens de in, aan of bij het complex toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het complex	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●○○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●●

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●●
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	gebruikswaarde	●●○

Ovenberg 5, Milsbeek

Ontwerp : A.P. v/d Brink
Bouwjaar : 1951
Bouwtijl : Delftse School
Kadastrale gegevens : Sectie A – no. 2538

Historie

De Ovenberg droeg in het verleden de naam Molenstraat, naar de molen die door G. Jacobs hier in 1908 werd gebouwd en waarvan de romp nog naast het pand Ovenberg 5 bewaard is gebleven. Het gebied werd aangeduid als het Sprokkelveld. De molen werd gebouwd op een heuveltje dat later bij de bouw van de woning Ovenberg 3b deels werd afgegraven. Het pand Ovenberg 5, dat werd gebouwd in 1951 naar ontwerp van A.P. van de Brink voor de heer Janssen, werd ook op de heuvel gebouwd naast de molenromp. Deze molen was al in de jaren '20 in onbruik geraakt en ontmanteld.

De villa die Van de Brink ontwierp vertoont invloeden van de Engelse landhuisbouw (cottage) met zijn samengestelde rieten daken, houten topgevels en levendig opgezette bouwmassa, waarbij vanuit een hoge kernbouw verschillende uit- en aanbouwen op een haast organische wijze aansluiten, waarbij de rieten kap over die uit- en aanbouwen is doorgetrokken. Markant is bijvoorbeeld de wijze waarop de rieten kap van de aanbouw aan de achterzijde is uitgevoerd, met een gebogen verlopende nok naar de hoofdkap. Deze villa's in cottage-stijl werden al kort na de Eerste Wereldoorlog populair in Nederland en bleven nog lang geliefd. Bij de naoorlogse voorbeelden vertonen de details (vensters, deuren en elementen in de interieurs) invloeden van de traditionele architectuur van de Delftse School, goed passend bij deze landelijke villabouw.

Context

Het pand is gelegen aan de zuidzijde van de Ovenberg op een verhoging in het landschap, waarop ook de naast gelegen molenromp staat. Na de bouw ontstond rond het huis een zogenaamde bostuin, met hoog opgaand geboomte, passend bij dergelijke villa's in landelijke stijl. Vanuit de straat werken de hoge bomen als coulissen, waarbij men pas ter hoogte van de omhoogklimmende oprijlaan vanaf de straat een glimp van het schilderachtig opgezette pand kan opvangen. De twee villa's en de molenromp daartussen liggen als het ware in een groene oase, te midden van het na de Tweede Wereldoorlog geleidelijk tot bedrijventerrein omgevormde Sprokkelveld.

Beschrijving

Het pand is opgetrokken op een samengestelde plattegrond, opgebouwd uit een rechthoekige kern met uitbouwen en terugliggende delen, (uitbouw links voor, omhoekend langs een klein deel van de linker zijgevel, terugliggend deel rechts in de achtergevel, en een vleugelvormige lage aanbouw links achter, waarvan de rechter zijgevel tevens uitspringt ten opzichte van de rechter zijgevel van de kernbouw). Het rieten zadeldak van de kernbouw is aan de voorzijde over tweederde van de breedte links lager doorgetrokken en dit lagere deel hoekt als een lessenaardak links om, en verloopt onder de houten topgevel van de linker zijgevel door langs deze gehele gevel. Een deel van dit doorgetrokken dak fungeert als luifel voor de terugliggende delen, zoals bij de voorgevel waar de hoofdentree rechts van het uitgebouwde deel zich onder deze luifel bevindt. De kap wordt hier rechts van de deur opgevangen door een houten ligger en zware houten schoor die is afgeschoord op de plint van de gevel. De deur is gevat in een segmentboogdoorgang en heeft 6-ruitjes in het bovendeel. De vensters in de gevel zijn rechthoekig en bestaan uit enkele of tweelichtvensters voorzien van 4-ruits ramen. Dergelijke 4-ruits vensters zijn ook aanwezig in de topgevels die een houten gepotdekselde

afwerking hebben. In zowel het voor- als achterschild van de kap is een oorspronkelijke rietgedekte dakkapel aanwezig met gepotdekselde geveldelen ter weerszijden van de raampjes die in het voorschild nog voorzien zijn van glas-in-lood en in het achterschild een roedeverdeling hebben (4-ruits). Op de beide nokeinden van de kap zijn schoorstenen aangebracht met rijk uitgevoerde smeedijzeren bekroningen.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn hoge architectuurhistorische waarde, hoge situeringswaarde en cultuurhistorische waarde.

- Het pand heeft een hoge architectuurhistorische waarde als een wat betreft de hoofdvorm en hoofdindeling, maar ook een belangrijk deel van de detailleringen gaaf behouden voorbeeld van een villa/atelier in traditionele vormen (Cottagestijl met Delftse Schoolelementen), gekenmerkt door een levendig opgezette haast organische hoofdvorm met rieten kap en van de landelijke bouwkunst overgenomen elementen zoals de gepotdekselde topgevels. Zeldzaamheidswaarde in de gemeente Gennep.
- Het object heeft als markant vrijstaand pand gelegen op een door hoge bomen omzoomde heuvel (waarop ook de molenromp staat) met een diepe voortuin (bostuin) te midden van veelal jongere bedrijfsbebouwing een hoge situeringswaarde. Samen met de molenromp vormt het er vlak naast gelegen huis een uitermate markant ensemble.
- Er is sprake van hoge cultuurhistorische waarde, vanwege het feit dat het complex is gebouwd op een in cultuurhistorisch opzicht betekenisvolle plaats, namelijk de heuvel van de eerste molen van Grad Jacobs in Milsbeek. De bouw van deze villa, kort na de oorlog bij de toen al 30 jaar niet meer functionerende molen heeft er toe bij gedragen dat de molenromp behouden bleef en uiteindelijk werd opgenomen in een villa in Bossche schoolstijl (Ovenberg 3b).

Bronnen:

Archief Gemeente

W. van Dinter, Straatnamen van de gemeente Gennepe verklaard en toegelicht, Gennepe 2003

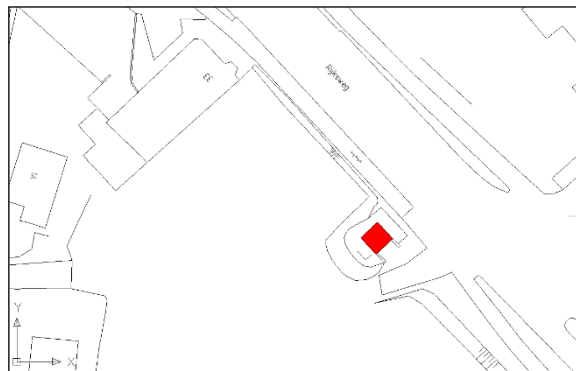
W. Bindels, De Alde Milsbèk, 1987

Internet: www.milsbeek.info/Milsbeek_sinds_1930
www.watwaswaar.nl

I	Architectuur- en bouwhistorische waarde, bijzonder belang van het gebouw en constructie	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●●
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het complex toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het complex	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (relatie pand met omliggend gebied en structuren)	●●○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het monument	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●○○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●●
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●●

Rijksweg (ong. bij 33), Milsbeek

Ontwerper :
Bouwjaar : circa 1920-1925
Bouwstijl : zakelijke en traditionalistische kenmerken
Kadastrale gegevens :

Historie

Milsbeek is een dorp dat tot na de Tweede Wereldoorlog in hoofdzaak werd bepaald door een strook met deels verspreide lintbebouwing langs de Rijksweg richting Gennep. Verder waaierde de bebouwing rondom deze weg uit. Tegenwoordig is er verdichting met diverse nieuwbouwwijken te zien. Het trafohuisje dateert uit omstreeks 1920-1925 en markeert de groei en ontwikkeling van het betreffende gebied, met de hieraan gekoppelde noodzaak van elektrische voorzieningen c.q. moderne energiebronnen. Trafo- of transformatorhuisjes staan ten dienste van de omzetting van hoog- op laagspanning. Het onderhavige huisje is gebouwd in opdracht van de N.V. Maatschappij tot Verkoop van den Electricischen Stroom der Staatsmijnen in Limburg, ofwel de Stroomverkoop Maatschappij (SVM), die in 1909 was opgericht. In 1932 zou de SVM een provinciaal bedrijf worden en veranderde zij haar naam in Provinciale Limburgse Electriciteits Maatschappij (PLEM). Rond 2000 is zij opgegaan in Essent.

In zijn opzet en vormgeving is dit huisje karakteristiek voor nutsgebouwtjes uit het vroege interbellum. Uit de ingetogen opzet blijkt de invloed van de zakelijke bouwkunst. Tegelijk is er sprake van aansluiting bij de traditionele ontwikkelingen, door de combinatie met een 'typisch Hollands' pannendak met rode dekking. Markant is de aan de voorkant naast de ingang geplaatste gevelsteen in terra cotta. Dergelijke, van een bijenmotief voorziene stenen vormden het 'logo' van de SVM en latere PLEM. Bij vooroorlogse trafohuisjes was het niet ongebruikelijk dat ze van een dergelijk siermotief werden voorzien. Zo zijn de trafo's in Noord-Holland verlevendigd met geglazuurde keramiektegels waarop een

hond of een haan met opgaande zon voorkomen. Het ontwerp van de Limburgse 'bijen-tegels' wordt toegeschreven aan Lei Hendrix, medewerker van de steenfabriek Alfred Russel uit Tegelen, waar de tegels zouden zijn gemaakt. De mogelijkheid bestaat evenwel ook dat ze bij het atelier Tiglia, eveneens in Tegelen, zijn gemaakt. Dat gekozen is voor het bijenmotief zal samenhangen met de symbolische betekenis als verwijzing naar de nijverheid, kennelijk de nijverheid die door de electriciteitsvoorziening mogelijk werd gemaakt. Het opmerkelijke bij het onderhavige huisje is dat het is gecombineerd met een kelder voor de opslag van kadavers of krenge. Deze kelder is bereikbaar vanaf de langs het gebouwtje gelegen Sprokkelveldweg, die in het buitengebied van Milsbeek leidt.

Context

Het aan de rand van de bebouwde kom gesitueerde object is gelegen aan de zuidwestzijde van de Rijkstraat, langs de noordrand van een driehoekige spie tussen het Sprokkelveld en de Sprokkelveldweg. Pal tegenover het huisje bevindt zich de Zwarteweg. Aan de zuidzijde sluit het object aan op een landbouwperceel. Door de combinatie met een kelder voor de opslag van kadavers ligt het object vanaf de achterzijde gezien op een hoger niveau.

Beschrijving

Het éénlaags gebouwtje heeft een vierkante plattegrond en is voorzien van een haaks op de straat gelegen zadeldak met rode verbeterde Hollandse pannen. Een bakstenen bordes vormt de basis van het vermoedelijk pas later witgeverfde gebouwtje, waarvan de gevels zijn opgetrokken in baksteen, met snijvoegen. De eveneens vermoedelijk pas later lichtgrijs geleverde en licht taps toelopende gevelplinten bestaan eveneens uit baksteen, maar ditmaal is het metselwerk verticaal uitgevoerd. Het bovenste deel van de gevels is licht uitkragend en gecombineerd met gemetselde schouders, als ondersteuning voor de dakoverstekken.

Aan de voorzijde (noordoostkant) bevindt zich een ingang met een plaatstalen paneeldeur. Rechts hiervan een ruitvormige gevelsteen in terra cotta, met de afbeelding van een bij (later grijsgeverfd). Geheel bovenaan een smalle ventilatie-opening met schoepen. Beide zijgevels hebben een boven de plint gelegen gevelopening met een dubbele deur. Ook deze deuren hebben paneelverdeling en bestaan uit plaatstaal. Doordat het omringende terrein aan de zuidoostzijde lager is, ligt de voor kadaveropslag bedoelde kelderverdieping hier in het zicht. Deze is deels opgezet in de vorm van een portiek, met links een gemetselde steunbeer. In de achterwand van de portiek bevindt zich een dichtgemetselde ingang. Aan de bovenkant van de portiek schermt een ijzeren hekwerk het terrein af. De achtergevel van het gebouwtje is vergelijkbaar als de voorgevel, maar ditmaal zonder een gevelsteen. Bovendien heeft de ingang hier een dubbele deur.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuur- en kunsthistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het object bezit architectuur- en kunsthistorische waarde als een zowel in de hoofdvorm als de detaillering gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een trafohuisje uit het interbellum. Karakteristiek voor het in een mengstijl van traditionele en zakelijke kenmerken uitgevoerde ontwerp is de opzet als een 'typisch Hollands huis', met een roodgedekt pannendak en gemetselde gevels. Vermoedelijk was het gebouwtje oorspronkelijk niet witgeverfd, maar afgezien hiervan is het oorspronkelijke karakter zeer goed behouden gebleven, inclusief de in plaat staal uitgevoerde deuren. Van enige kunsthistorische waarde is de op het gebouwtje aangebrachte gevelsteen met bijenmotief, naar verluidt geleverd door een steenfabriek uit Tegelen.
- Het pand heeft stedenbouwkundige waarde. Aan de Rijksweg is het object gelegen op een spievormig terrein langs de rand van de

bebouwde kom van Milsbeek, waar het door zijn markante opzet en vormgeving een in het oog vallende positie inneemt, pal tegenover de Zwarteweg. Het huisje vormt er een focuspunt met oriënterende betekenis.

- Het pand houdt de herinnering levend aan de groei en ontwikkeling van het dorp Milsbeek. Hier is het krachtens zijn functie als transformeerstation gerealiseerd in het kader van de elektrificering en moderne energievoorziening, zoals die tijdens het vroege interbellum tot stand kwam. In deze betekenis is het object gebouwd in opdracht van de SVM, voorloper van de PLEM. Voor deze in Limburg actieve historische electriciteitsleveranciers vormden de keramische tegels met bijenmotief het logo. Van een bijzondere betekenis is de combinatie met een voor kadaveropslag bestemde kelder.

Bronnen

Crols, R. & Hermans, T., *Trafohuisjes*, Utrecht 1995 (deel 2 in de Gelderse Monumentenreeks)

Urlings, G., 'Het raadsel van de verdwenen bijen', in: *Dagblad De Limburger/ Limburgs Dagblad* (bijlage Horizon), 26 september 2009

Vredenberg, J., *Trotse Kastelen en Lichtende Hallen. Architectuur van electriciteitsbedrijven in Nederland tot 1960*, Utrecht 2003 (proefschrift Kath. Universiteit Nijmegen, openbaar uitgegeven als deel XI van de Nijmeegse Kunsthistorische Studies)

Historische afbeeldingen afkomstig van website Gennepnu.nl

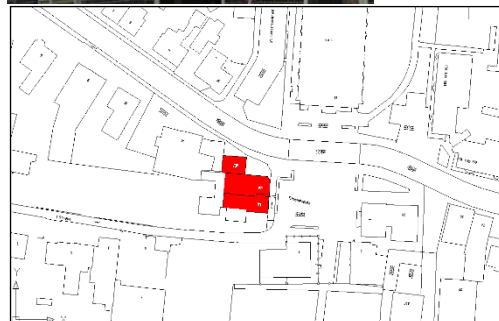
Internet: www.nederlandstegelmuseum.nl (electriciteitshuisjes: Limburg ELE-LB)

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	○○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	●●○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	○○○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	○○○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	●○○

Raadhuisplein 4-5/Sint Janstraat 16, Ottersum

Ontwerper :
Bouwjaar : 1908-1910 (verbouwing van veel oudere kern),
verbouwingen in 1939, 1945, 1978 en 2009/2010
(restauratie en verbouwing)
Bouwstijl : Overgangsstijl
Kadastrale gegevens :

Historie

Pagina 64

Eerst een boerderij, later café Hoek van Holland, waar een manufacturenwinkel bij kwam. Ook is er nog een postagentschap in het pand geweest. Een pand van dezelfde omvang is al zichtbaar op oude kadasterkaart van omstreeks 1830. Het is niet geheel duidelijk of dat oude pand met een T-boerderijopzet bij de totstandkoming van het huidige pand in 1908 geheel is gesloopt of dat er delen van zijn opgenomen in de nieuwbouw, die overigens als een verbouwing wordt aangeduid. Logement De Reiziger was voorheen bekend als Café Hoek van Holland. Het pand werd in het begin van de 20ste eeuw bewoond door de landbouwer Theodorus Theunissen en zijn echtgenote Maria Hoenselaars. Dit echtpaar vertrekt medio augustus 1904 naar Gennep. Op 26 augustus 1904 trouwt Johannes (Hannes) Vullings (1875) met Hendrina Geurts. Zij nemen hun intrek in bovengenoemd pand, waarvan het dak bijna de grond raakt en het nokgedeelte van het dak met stro gedekt is. Naast het boerenbedrijf dat wordt voortgezet, houden zij er café, winkel in koloniale waren en manufacturen en exploiteren de vanuit het ouderlijk huis in Ven-Zelderheide meegebrachte gisthandel. In het pand is tevens een hulppostkantoor gevestigd. De kantoorhouder is de brievenaarder Gabriël Voss uit Middelaar die er in augustus 1905 zijn intrek neemt. In de jaren 1908-1910 wordt het pand verbouwd. Tijdens de verbouwing is de winkel in de schuur gevestigd. Omstreeks 1920 wordt er voor het café een benzinepomp geplaatst. De voor het café geplaatste lindebomen worden gebruikt voor het aanplakken van diverse mededelingen, zoals: 'een toom biggen te koop, staat ter dekking, oproep voor de stamboekkeuringen' etc. Ook dit café kent in de loop der jaren verschillende eigenaren en bestemmingen (o.a. restaurant). Verbouwingen, vooral inwendig vinden plaats in 1939, 1945 en 1978. Boven de ingang deur staat nog in steentjes de naam van de eerste eigenaar 'Vergunning Joh.Vullings'. Recent hebben Ton en Tiny Strien het pand grondig verbouwd tot een bed & breakfast met zes mooie hotelkamers. Aan de achterzijde verrees een moderne aanbouw. Daarbij is ook het exterieur gerestaureerd en zijn nieuwe ramen in de oude indelingen aangebracht.

Context

Het complexmatig opgezette pand is gelegen op de westelijke hoek van het Raadhuisplein en de Sint Janstraat. In stedenbouwkundig opzicht is de hoek die het pand maakt met het er aan de zijde van de Sint Janstraat in dezelfde periode tegen aangebouwde huis onder zadeldak (Sint Janstraat 16) markant te noemen. De tegenoverliggende hoek wordt ingenomen door het monumentale voormalige raadhuisje. Aan zuidzijde van het huidige Raadhuisplein direct noordelijk van de begraafplaats staat de oude pastorie, met zijn karakteristieke T-boerderijvorm met daar oostelijk van het café De Lindeboom. Tussen het terras van Raadhuisplein 2 en de voortuin van de pastorie verloopt een pad vanuit het plein naar de poort van de begraafplaats. Het Raadhuisplein opent zich aan de noordzijde naar de doorgaande weg (Sint Janstraat) met aan de overzijde van de straat de nieuwe na 1930 tot stand gekomen monumentale dorpskerk, die met de zware toren front maakt naar het Raadhuisplein.

Beschrijving

Het pand is opgebouwd uit drie hoofdbouwdelen, te weten het tot Raadhuisplein 4-5 behorende voor- en achterhuis beide op een rechthoekige plattegrond met een opbouw van één bouwlaag onder haaks op elkaar geplaatste mansardedaken en het tot Sint Janstraat 16 behorende pand, gebouwd tegen de rechter zijgevel van het achterhuis van Raadhuisplein 4-5 dat een rechthoekige plattegrond en anderhalve bouwlaag onder een zadeldak heeft. De mansardedaken hebben een dekking van gesmoorde verbeterde Hollandse pannen, het zadeldak van Sint Janstraat 16 heeft gesmoorde muldenpannen. In de kap van Raadhuisplein 4-5 zijn meerdere dakkapellen opgenomen, te weten twee in voorschild, twee in zuidelijke schild achterhuis en één in noordelijke schild achterhuis direct links van de aansluiting van Sint Janstraat 16 op deze gevel. De dakkapellen hebben sinds de laatste restauratie zinken wangen en een zinken roevendak op het lessenaardakje en een twee ramen met 2-ruits bovendelen in het geveltje.

De gevels van beide panden zijn opgetrokken in bruin/rode vormbaksteen in kruisverband en bezitten een gepleisterde grijze plint. De voorgevel van Raadhuisplein 4-5 heeft in het midden een door een rondboog afgesloten portiek. De rondboog is gemetseld in rode- en gele verblendsteen met gepleisterde geboortestenen en sluitsteen. Ook de andere bogen boven vensters in deze gevel en de rechter zijgevel zijn in dit materiaal uitgevoerd. De lekdorpels van de vensters zijn uitgevoerd in rode profielverblendsteen. In de portiek een fraaie paneeldeur met raam met sierrooster en halfrond bovenlicht. De mozaïekvloer in de portiek is modern. Rechts in de portiekwand is een deur aanwezig en links een venster boven een borstwering in metselmozaïek (oorspronkelijk was hier mogelijk ook een deur). Ter weerszijden van de portiek is een breed venster aanwezig onder een segmentboog, met bakstenen boogtrommel. Beide vensters bezitten drielichtkozijnen waarvan het middenlicht breder is dan de zijlichten en een raam heeft met drie ruitjes in de onderrand en een 6-ruits bovenlicht. De zijlichten hebben een raam met twee ruitjes onderin en een 4-ruits bovenlicht. De gevel sluit af met een architraaflijst in rode verblendsteen en een bakstenen fries dat door aan de klossen van het gootoverstek gekoppelde dammetjes in rode verblendsteen in vakken is verdeeld. Rechts bevindt zich een markante hoekoplossing, onder bestaande uit een afgeschuinde hoek met entree (deur met 6-ruits bovenlicht). Boven de deur ontspringen vanuit de voor- en zijgevel twee halve rondbogen (ook weer in rode en gele steen) die op de hoek boven in een gepleisterde sluitsteen samenkomen en steun geven aan een vierkant hoektorentje dat boven deze afgeschuinde hoek uitrijst. Boven de entree zijn in het in rode verblendsteen uitgevoerde gewelfje tussen beide halve bogen twee bruine stroken aangebracht met daarop in sierlijke witte letters de tekst "Vergunning" en de naam "Joh. Vullings". Vanuit de voorgevel vindt de overgang naar de hoektoren plaats door een halve topgevel met uitkragende dekljst en in het gevelvlak een kwartcirkelvormig paneel met omljsting in rode verblendsteen. De toren heeft in beide hoekgevels een venster onder een rondboog in rode verblendsteen die rust op een uitkragende lijst in rode verblendsteen met

wederom gepleisterde geboorte- en sluitstenen. Het gevelwerk boven deze lijst springt dan ook iets naar voren ten opzichte van de gevels eronder. De toren heeft boven siermetselwerk in rode en gele verblendsteen bestaande uit lijstwerk op uitspringende verticale dammetjes. Het tentdakje van de toren heeft een zinken roevendeckening met piron op de nok. De rechter zijgevel heeft vanwege de hoektoren een a-symmetrisch silhouet. De gevel heeft een topgevel, die vanaf de knik in de kap is uitgevoerd in pleisterwerk, dat door verticale stroken in rode verblendsteen in vakken is verdeeld. Onderin bevinden zich twee vensters onder segmentbogen met bakstenen boogtrommels en een raam met drie ruitjes onderin en een 6-ruits bovenlicht. Op de verdieping in de geveltop bevinden zich twee vensters onderstreken in rode en gele steen met elk een raam met 2-ruits bovendeel. De linker zijgevel (zuidgevel) heeft ook in de top het stucwerk in vakken, gescheiden door banden in rode verblendsteen en verder in de topgevel twee dito vensters als in de rechter zijgevel. In de onderbouw zitten echter andere, veel soberder opgezette openingen onder rollagen. Het betreft een rechthoekig venster rechts met enkelruits raam en links een brede deuropening met daarin moderne deuren met ramen en lage enkelruits bovenlichten. De linker zijgevel van het achterhuis heeft ook sobere openingen onder rollagen bestaande uit een breed tweelichtvenster met enkelruits ramen en lage bovenlichten, een deur met bovenlicht en een klein venster links. Een gemetselde tandlijst sluit deze gevel af. Van de rechter zijgevel van het achterhuis aan de zijde van de Sint Janstraat is maar één vak zichtbaar vanwege de aansluiting van Sint Janstraat 16 op deze gevel. In dit ene vak is een venster aanwezig onder een segmentboog van het zelfde type als in de naast liggende zijgevel van het voorhuis. De achtergevel wordt grotendeels afgedekt door een moderne aanbouw en is gepleisterd met gemoderniseerde gevelopeningen bovenin.

De gevels van het pand Sint Janstraat 16 bezitten vergelijkbare detailleringen, die iets soberder uitgevoerd zijn. De naar de Sint Janstraat gerichte gevel heeft een drie-assige, overigens niet zuiver symmetrische

indeling. Alle drie de gevelopeningen (twee vensters en een deur) hebben gepleisterde dagkanten en sluiten af met een segmentboog in rode verblendsteen met doorgestoken gepleisterde geboortestenen en sluitsteen. De boogtrommels zijn rood/bruin gestuct. Ook de dorpels zijn gepleisterd en bruin/rood geverfd. De vensters bezitten vaste 6-ruits ramen met 4-ruits bovendelen met getint glas. De deur heeft een raam en bovenlicht. De gevel sluit net als de voorgevel van Raadhuisplein 4-5 af met een architraaflijst in rode verblendsteen en een bakstenen, hier wit gestuct, fries dat door aan de klossen van het gootoverstek gekoppelde dammetjes in rode verblendsteen in vakken is verdeeld. De beide zijgevels met puntgevel hebben onder twee vensters als beschreven bij de voorgevel en daarboven twee wat betreft omlijsting en afsluiting vergelijkbaar uitgevoerde kleinere vensters met 6-ruits ramen. Midden in de top daarboven een blinde oculus.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn bouw- en architectuurhistorische-, stedenbouwkundige- en cultuurhistorische waarde.

- Het complex bezit een relatief hoge bouw- en architectuurhistorische waarde. Het betreft een vanuit een al zeer oude kern gegroeid complex met een uitermate rijk uitgevoerde detaillering met opvallend materiaalgebruik en een markante hoekoplossing met torentje boven een afgeschuinde hoek. De detaillering is kenmerkend voor de overgangsstijl, een stijl waarin in versoberde vorm een mix van neostijlen (neorenaissance, stadsvakwerk, chaletstijl) op een al wat zakelijkere wijze is toegepast. Kenmerkend is daarbij de kleurrijke behandeling van gevels met gemetselde en gestucte vlakken en de toepassing van rode en gele verblendsteen voor details en siermetselwerk. Kenmerkend voor de dorpse variant van deze architectuur is het vast houden aan boerderijachtige hoofdvormen (T-boerderij met mansardedaken).

- Het pand heeft een hoge stedenbouwkundige- en ensemble waarde. De voorgevel grenst aan het Raadhuisplein en vormt hier de representatief uitgevoerde westelijke wand, recht tegenover het monumentale raadhuisje, terwijl de markante zijgevel samen met het voren springende pand Janstraat 16 op opvallende wijze front maakt naar deze hoofdas. Op de hoek van het plein en de Sint Janstraat heeft het pand een voor die tijd gebruikelijke en markante hoekoplossing met overhoekse entree en torentje daarboven.
- De cultuurhistorische waarde van het pand is ook hoog. Het gebouw maakt, weliswaar in een iets andere vorm al meer dan twee eeuwen deel uit van het hart van het oude dorp Ottersum en vervult al lange tijd de functie van een binnen een dorpsgemeenschap in sociaal-historisch opzicht uitermate belangwekkend dorpscafé waar lange tijd de bevolking bijeen kwam om iets te vieren, of om te rouwen, of om zich eenvoudigweg te vermaken. Daarnaast speelde ook de winkel en het postagentschap een belangrijke rol in de sociaal-economische geschiedenis van het dorp.

Bronnen:

Archief Gemeente: Arking/1937-1972/1561 (Splitsing woning 1939)

Vergunning J. Vullings, 14 oktober 1939

1945 verbouwing

1978 verbouwen en uitbreiden cafe-woning

Inventarisatie historische objecten Ottersum - Arking-1973-1992-6711

Website Open Monumentendag Gemeente Gennep 2010 en 2011

Internet: www.Watwaswaar.nl

Het oude dorpshart met Raadhuisplein in de oude omvang op de kadasterkaart uit omstreeks 1830. De zwarte pijl wijst naar de voorganger van Raadhuisplein 4-5.

MONUMENTENLIJST GENNEP

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	○○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●●
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur (details zijn vernieuwd op moderne wijze in oude vorm)	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●●
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●●
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●○

't Zand 1 (zuivelfabriek), Ottersum

Ontwerper : J. Cleven te Nieuwstad (1903), J. Janssen, Gennepe (1916)
Bouwjaar : 1903-1916
Bouwstijl : traditionalisme
Kadastrale gegevens :

Historie

Tot ongeveer 1880 was Nederland een van de grootste leveranciers van boter in Europa. In andere Europese landen had de oprichting van zuivelfabrieken geleid tot een kwaliteitsverbetering, waardoor de export van die landen toenam en Nederland economisch terrein verloor. Na ingrijpen van de regering kwamen de eerste zuivelfabrieken in Nederland tot stand, die moesten leiden tot het kunnen leveren van kwalitatief betere boter. Met name boerinnen ondervonden dit, want zij waren traditioneel verantwoordelijk voor het maken van kaas en boter op de boerderij, dat vaak nog met een honden- of rosmolen werd gedaan, en dit werk verdween langzamerhand naar de fabrieken. Door het oprichten van coöperatieve zuivelfabrieken werd de macht van de particuliere eigenaar beperkt en kon een betere prijs voor de melk gekregen worden. Ondanks deze start vanuit lokale en regionale initiatieven zijn de overgebleven zuivelcoöperaties door fusies vaak uitgegroeid tot enorme bedrijven, wat heeft geleid tot het sluiten van de laatste particuliere fabriek eind jaren '60.

In Ottersum besloot men de zuivelfabriek op te richten aan een al zeer oud zandpad, dat in oostelijke richting (via het huidige 't Stepke) aansloot op het Raadhuisplein naast de oude pastorie. In het gebouw dat in zijn eerste opzet is ontstaan in 1903 was oorspronkelijk de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Sint Jan gevestigd onder leiding van G.W. Theunissen. In 1906 vond een uitbreiding aan de rechterzijde plaats met een kantoor, dat onderkelderd werd aan de voorzijde met een karnlokaal erachter. Tegen de achterbouw werd een laboratorium gerealiseerd. Ook deze fabriek maakte een sterke groei door, zodat het pand in 1916 al weer werd uitgebreid met een verdieping op het linker gedeelte, die van de hand was van architect J. Janssen. Het bouwdeel kreeg een zadeldak met de nok evenwijdig aan de straat, ruime overstekken en nabij de uiteinden op de nok aan weerszijden een korte bakstenen schoorsteen. In 1938 kreeg de fabriek in het linker deel een directeurswoning. In het middengedeelte bevond zich de ontvangst voorzien van een bordes met aan weerszijden een trap. Hier werd de melk aangeleverd om van daaruit

naar de achterliggende ruimtes te gaan zoals het centrifugeerlokaal, het roomlokaal en het karnlokaal. In de aanbouwen tegen de achtergevel bevonden zich het spoellokaal, de machine- en ketelruimte. Rechts achter stond ook de hoge fabrieksschoorsteen. Het gebouw bleef tot 1946 in gebruik als zuivelfabriek, waarna het verwerken van de melk naar een andere locatie verplaatste. Het pand werd in 1952 in gebruik genomen als confectiefabriek, waarvoor architectenbureau Gebr. De Vries in Venray in 1953 een verbouwing tekende en een gedeelte van de fabriek tot woning werd bestemd. Vanaf 1973 kreeg het hele pand een woonbestemming en werd het zodoende geheel verbouwd. In de loop der jaren zijn bij de verbouwingen de nodige ingrepen aan de gevels gedaan. In het hoge bouwdeel is de toegang in de voorgevel verplaatst naar de middelste vensteras van de linker zijgevel en is het bordes met de dubbele trap aan de voorzijde gesloopt. Ook is het dak vervangen, waarbij de overstekken zijn verdwenen. Aan de achterzijde is op de verdieping aan de rechterzijde een pui met deuren naar het dakterras aangebracht. In het middendeel is de rechter deuropening vervangen door twee vensteropeningen. Deze middenbouw heeft sowieso in het verleden een geheel nieuwe gevel in halfsteens verband gekregen, om alle sporen van verbouwingen te maskeren. In het rechter bouwdeel zijn bij de achterzijde van de rechter zijgevel twee rechthoekige garagedeuren aangebracht.

Context

Straatje 't Zand is een al op de oude kadasterkaart aanwezig zandpad. Het ligt aan de zuidrand van Ottersum in het verlengde van de Boterweg, te midden van overwegend veel jongere woonhuisbebouwing. Door de hoge bomen die kort op de voorgevel staan is het pand niet eenvoudig te overzien.

Beschrijving

Het pand bestaat uit een aantal tegen elkaar gebouwde bouwdelen. Het heeft links een hoofdmassa met een rechthoekige plattegrond van twee en een halve bouwlaag met een zadeldak, waarvan de nok evenwijdig ligt

aan de straat. Het dak is gedekt met gesmoorde muldenpannen en heeft aan de voorzijde een zinken mastgoot en in het midden van het voorschild een kleine dakkapel met een steekkap met overstek. Aan de rechterzijde ligt in het verlengde een volume met een rechthoekige plattegrond van anderhalve bouwlaag onder een zadeldak met de nok evenwijdig aan de straat met een rode muldenpan als dakdekking, waar in het voorschild twee jonge dakramen zijn opgenomen. Geheel rechts staat hiertegen een volume gebouwd met een rechthoekige plattegrond van anderhalve bouwlaag onder een zadeldak, waarvan de nok dwars op de straat staat, die gedekt is met rode muldenpannen. Aan de achterzijde is links een rechthoekig bouwvolume van anderhalve bouwlaag onder een pladdak gebouwd. Rechts hiervan is tegen de achtergevel van het hoofdvolume een bouwdeel met een T-vormige plattegrond gezet van één bouwlaag onder een lessenaardak.

De gevels van het hoofdgebouw zijn gemetseld in rode baksteen in kruisverband en aan de voorzijde wit geschilderd met een grijs geschilderde plint, die aan de bovenzijde een versnijding heeft. Het bouwdeel heeft een asymmetrische 4-assige voorgevel met in de tweede as de deuropening van de voormalige toegangsdeur. In de plint is in de eerste as een nis met een getoogde boog aan de bovenzijde gemaakt. In de tweede as is de plint onregelmatig in verband met de voormalige toegangstrap en is aan de bovenzijde de afgeschuinde dorpel van de deuropening aanwezig. De derde en vierde as zijn in de plint identiek aan de linker as. Op de begane grond is in de linker gevelas een vensteropening gemaakt met een bakstenen lekdorpel en een segmentboog aan de bovenzijde, waarin verdiept een houten kozijn met getoogde bovenzijde is geplaatst, dat is voorzien van een enkelruits bovenlicht met 4-ruits stolpramen als onderlicht. De tweede gevelas bevat een deuropening met een dorpel in de plint en een segmentboog aan de bovenzijde. Hierin is een houten kozijn met getoogde bovenzijde aangebracht voorzien van een enkelruits bovenlicht en hoge 6-ruits stolpramen als onderlicht. De derde gevelas bevat een vensteropening

met een bakstenen lekdorpel en segmentboog aan de bovenzijde, waarin een houten kozijn met getoogde bovenzijde is geplaatst voorzien van onder een 2-ruits bovenlicht 4-ruits stolpramen. De vierde vensteropening is identiek aan de derde gevelopening evenals de vier vensters op de eerste verdieping.

De symmetrische 3-assige linker zijgevel heeft op de begane grond in de middelste as de toegang met een gemetselde trap en bordes. In de linker vensteras is tussen een gepleisterde lekdorpel en segmentboog verdiept een houten kozijn geplaatst voorzien van onder een 2-ruits bovenlicht 4-ruits stolpramen. In de middelste as is boven het bordes een deuropening gemaakt in een oude vensteropening met segmentboog, die hiertoe aan de zijkanten en bovenzijde is dichtgezet. In de dichtzetting is een deuropening met een rechte bovenzijde gemaakt, waarin wat verdiept een jonge deur met een enkelruits raam is aangebracht. De vensteropening in de rechter as is identiek aan de linker vensteropening. Op de eerste verdieping is in de linker vensteras tussen een gepleisterde lekdorpel en segmentboog verdiept een houten kozijn geplaatst voorzien van onder een 2-ruits bovenlicht 4-ruits stolpramen. Alle zes delen zijn gevuld met een glas-in-lood-paneel van 4x 3 vakken. De twee andere vensters op eerste verdieping zijn identiek aan de linker. In de topgevel is in de middelste vensteras tussen een gepleisterde lekdorpel en segmentboog een verdiept houten kozijn geplaatst voorzien van 6-ruits stolpramen, waarvan alle zes delen zijn gevuld met een glas-in-lood-paneel van 4x 3 vakken.

De gevels van het middenstuk van het gebouw zijn gemetseld in baksteen in halfsteensverband en aan de voorzijde wit geschilderd met een grijs geschilderde plint. Het bouwdeel heeft een asymmetrische 4-assige voorgevel met in de tweede as de toegang met een bordes met aan weerszijden een trap en aan de voorzijde een sierhekwerk. Aan de rechter zijde bevindt zich in de plint op maaiveldniveau een vensteropening met getoogde bovenzijde, waarin verdiept een 8-ruits stalraam is geplaatst. Op de begane grond is in de linker gevel-as een vensteropening gemaakt

met een bakstenen lekdorpel en een segmentboog aan de bovenzijde, waarin verdiept een houten kozijn met getoogde bovenzijde is geplaatst, dat is voorzien van 4-ruits stolpramen met een rechte bovenzijde. De tweede gevel-as bevat boven het bordes een brede deuropening segmentboog, waarin is een houten kozijn met getoogde bovenzijde is aangebracht voorzien van onder een enkelruits bovenlicht dichte dubbele houten deuren. De derde en vierde vensteras, die dicht bij elkaar geplaatst zijn bevatten vensteropeningen, die identiek zijn aan de linker vensteras.

De symmetrische voorgevel van het rechter bouwdeel heeft in de plint en op de begane grond twee en in de topgevel drie assen en heeft boven de vensters van de begane grond een band met de tekst "STOOMZUIVELFABRIEK ST. JAN". De gevels van het gebouw zijn gemetseld in rode baksteen in kruisverband, die aan de voorzijde wit is geschilderd met een grijs geschilderde plint met versnijding aan de bovenzijde en aan de rechterzijde is voorzien van een pleisterlaag. In de plint is links op maaiveldniveau een vensteropening met getoogde bovenzijde gemaakt, waarin verdiept een stalraam is geplaatst met een fraai roedepatroon. Aan de rechterzijde is een identieke vensteropening aanwezig. Op de begane grond is in de linker vensteras een opening met een bakstenen lekdorpel en strek aanwezig, waarin wat verdiept onder een 3-ruits bovenlicht 4-ruits stolpramen zijn aangebracht. De rechter vensteropening is identiek hieraan. In de topgevel is aan de linkerzijde een nis met een bakstenen lekdorpel en segmentboog aangebracht. In het midden is een luikopening aanwezig met een bakstenen lekdorpel en strek, waarin een dicht houten luik is aangebracht. Aan de rechterzijde bevindt zich een nis die identiek is aan de linker nis. De rechter zijgevel van dit bouwdeel heeft in het midden van de linker helft op begane grondniveau een staande vensteropening met een gepleisterde lekdorpel en rechte bovenzijde voorzien van een enkelruitsraam. In de rechter helft zijn in de plint tot ongeveer de halve

gevelhoogte twee brede deuropeningen met een rechte bovenzijde aangebracht voorzien van moderne garagedeuren.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn bouw- en architectuurhistorische-, stedenbouwkundige- en cultuurhistorische waarde.

- Het pand bezit een relatief hoge bouw- en architectuurhistorische waarde. Het betreft een gebouw met oorspronkelijk een bijzondere functie met een daarop aangepaste architectuur en opzet. Het is dan ook een goed voorbeeld van een kleinschalig fabrieksgebouw uit de vroege 20ste eeuw. Helaas is de bijbehorende schoorsteen van het complex verdwenen en zijn details in de loop der tijd gewijzigd. Dergelijke oude voorbeelden van industriële architectuur zijn thans in deze streek niet talrijk meer.
- Het pand heeft een hoge stedenbouwkundige- en ensemble waarde. De voorgevel grenst dicht aan de straat en vormt hier samen met de bomen een opvallend geheel.
- De cultuurhistorische waarde van het pand is ook redelijk hoog, vanwege de oorspronkelijke functie als coöperatieve zuivelfabriek, een instelling die een bepalende rol speelde in het economische leven van de toen nog grotendeels agrarische dorpsgemeenschap.

Bronnen:

Archief gemeente;

Gemeente Archief Ottersum 2775 (Coop Stoomzuivelfabriek
Bijbouwen van een karnlokaal, kantoor en laboratorium 25 mei 1906)

Gemeente Archief Ottersum 2776 (Coop Stoomzuivelfabriek, bouw
verdieping 1916, J. Janssen)

Arking/1937-1972/1505 (Bouw directeurswoning Coop
Stoomzuivelfabriek "St. Jan" 1938)

Arking/1937-1972/2005 (Veranderen zuivelfabriek tot confectiefabriek
1952, Arch. Gebr. De Vries Venray)

Arking/1937-1972/2080 (Inrichten fabrieksgedeelte tot woning 1953)
1953 verbouwen fabriek

1973 verbouwen fabriek tot woonhuis

Inventarisatie historische objecten Ottersum - Arking-1973-1992-6711

Dinter, W.S. van, *Coöperatieve Stoomzuivelfabriek St. Jan te Ottersum, 1903-1948* (Gennep 2004)

Internet: www.Gennepnu.nl, historische fotoalbums,
www.Watwaswaar.nl
www.openluchtmuseum.nl
www.wikipedia.nl

Foto uit omstreeks 1910

Fabriek gefotografeerd in 1928.

MONUMENTENLIJST GENNEP

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●●
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●○○

III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving (staat ingebouwd in veel jongere wijk)	●○○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overig	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●○

Rijksweg 20, Milsbeek: Jacobs ladder

Ontwerper :
Bouwjaar :
Bouwstijl :
Kadastrale gegevens : Ottersum, sectie D nummer 2608

Object omschrijving

Aardewerkbedrijfje, rechthoekig, platdak in een bouwlaag met aanbouw met lessenaarsdak. Kaderlijst met pleisterwerk boven entree. Schoorsteen, hoog oplopend aan achtergevel, voorzien van stalen banden. Houtoven, bestaande uit een rechthoekig gemetseld blok met de kopeinden halfronde gemetselde "absiden", waarin een ronde stookopening met ijzeren deur is opgenomen.

(besluit 04-09-2007)

't Stepke 3, Ottersum: vml. schoolgebouw

Ontwerper :
Bouwjaar :
Bouwtijl :
Kadastrale gegevens : Ottersum, sectie E nummer 2715

Object omschrijving

Voormalig schoolgebouw, thans in gebruik als bedrijfsruimte; betrekkelijk zeldzaam restant van het "rijke roomse leven" in deze regio. Het gebouw is uitgevoerd in 1 bouwlaag en afgewerkt met zadeldak. De oorspronkelijke ramen en nissen in de voorgevel zijn voorzien van korfbogen en siervulling. De lichtkleurige banden in de voorgevel versterken het ingetogen maar toch wel voorname aanzien.

(besluit 05-10-1999)

Davidlaan ong., Gennep: Joodse begraafplaats

Ontwerper :
Bouwjaar :
Bouwtijl :
Kadastrale gegevens : Gennep/Ottersum, sectie D nummer 148

Object omschrijving

De Joodse Begraafplaats incl. de ommuring en gedenktekens is van belang voor streekgeschiedenis, omdat dit herinnert aan de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog voor de joden van Gennep.

Karakteristiek is met name het aantal steunberen aan de binnenzijde van de ommuring, welke ommuring tevens is afgedekt met een ezelsrug.

(besluit 27-11-2001)

Maasbrug Gennep/Oeffelt, Gennep:
Eerste steen in de pijler van de Maasbrug Gennep/Oeffelt

Ontwerper :
Bouwjaar : 1871
Bouwstijl :
Kadastrale gegevens : Gennep, sectie B nummer 5933 (voorheen 3821)

Object omschrijving

De eerste steen in de noordpijler van de Maasbrug Gennep/Oeffelt werd op 22 november 1871 gelegd door mw. Van Meukeren, echtgenote van de toenmalige directeur van de N.B.D.S. is van historisch belang voor de ontwikkeling van Gennep. Na de opheffing van de spoorverbinding Boxtel-Gennep werd ook de brug in 1973 verwijderd.

(besluit 05-10-1999)

't Stepke 5, Ottersum: voormalig klooster/woonhuis

Ontwerper :
Bouwjaar :
Bouwstijl :
Kadastrale gegevens : Ottersum, sectie D nummer 2608

Object omschrijving

Voormalig klooster, thans in gebruik als woonhuis; betrekkelijk zeldzaam restant van het "rijke roomse leven" in deze regio. Hoofdgebouw uitgevoerd in twee bouwlagen, afgedekt met een schilddak. Strak en consequent symmetrisch opgezet, hetgeen door het gemetselde dakhuis nog extra wordt geaccentueerd. De oorspronkelijke ramen met korfbogen en siervullingrij, het leimetselwerk onder de goot en de lichtkleurige banden in de gevels versterken het ingehouden maar toch wel voorname aanzien.

(besluit 11-11-1997)

St. Janstraat 1, Ottersum: herenboerderij

Ontwerper :
Bouwjaar :
Bouwstijl :
Kadastrale gegevens : Ottersum, sectie E nummer 2049

Object omschrijving

Monumentale gesloten herenboerderij, van belang voor de streekgeschiedenis. De stallen hebben thans een bestemming als gezondheidscentrum. De stallen zijn aan de straatzijde voorzien van dubbele hoge inrijdeuren en zijn afgedekt met een zadeldak met wolfseinden. Het woonhuis is opgebouwd in twee bouwlagen en afgedekt met een schilddak. Tevens is het woonhuis afgewerkt met een lage gepleisterde plint, hoeklisenen en een vooruitspringende middendeelgevel met verzonken deur en hardstenen dorpels.

(besluit 11-11-1997)

Bloemenstraat 84, Milsbeek: woonhuis

Ontwerper :
Bouwjaar :
Bouwstijl :
Kadastrale gegevens : Ottersum, sectie D nummer 1024

Object omschrijving

Voormalige boerderij, deels met rieten kap -wolfseinden- en vlechtingen in de topgevel. Ramen en deuren met nog oorspronkelijke roedeverdeling. Beganegrond van het voorhuis is voorzien van luiken.

(besluit 29-07-1997)

Brabantweg ong., Gennepe: Lok'94

Ontwerper :
Bouwjaar : 1894
Bouwstijl :
Kadastrale gegevens : Gennepe, sectie D nummer 1873 ged.

Object omschrijving

Lokomotief uit 1894, een duidelijk historisch object, dat herinnert aan het Genneps verleden als hoofdzetel van de "Noord-Brabantsch-Duitse spoorwegmaatschappij", de NBDS. De NBDS heeft bestaan van 1873-1925.

(besluit 05-10-1999)

Vensestraat 1, Ven-Zelderheide

Ontwerp : Margry & Lerou, Venray/Van den Brink, Gennepe

Bouwjaar : 1952

Bouwtijl : Delftse School

Kadastrale gegevens : E 1790

Historie

De Heilige Antonius Abt heeft als parochiekerk van Ven-Zelderheide geen directe voorganger. Wel is er de Sint-Antonius Abtkapel uit 1468, waar de kapelaan van de parochiekerk te Ottersum, eenmaal per week de mis las. In 1947 werd het rectoraat H. Antonius Abt opgericht, waarvan kapelaan N.H.J. Naus van Ottersum de eerste rector werd. De oude Antoniuskapel bleef dienst doen als voorlopige parochiekerk tot de nieuwe kerk in 1953 in gebruik kon worden genomen. Voor het ontwerp tekende het bureau Margry & Lerou uit Venray, in samenwerking met de Gennepe architect Van den Brink. Margry en Lerou waren meer bij met name wederopbouw van kerken in Limburg betrokken, zoals bij ondermeer de H. Odakerk in Ysselsteyn, die uiteindelijk rond 1960 door P. Lerou geheel is vervangen door een nieuwe kerk.

Vrijwel direct na de ingebruikname vond er al een verbouwing plaats in de kerk. De twee grote rondbogen die de sacristie van het koor scheidde, werden dichtgemetseld. Waarschijnlijk is het altaar in de jaren zestig naar voren geplaatst, waarna het tabernakel op een uit hardsteen opgetrokken altaartje in de absis is geplaatst. De ambo, die links op het koor stond, is

verdwenen. De oude kerkbanken zijn vervangen door nieuwe exemplaren. De doopkapel is veranderd in een opslagruimte. In het portaal is recent een toiletruimte gebouwd.

Context

De kerk, basisschool 'De Vonder' en het kerkhof liggen op een door straten omgeven perceel, de Vensestraat en de Kerkvonder. Direct ten zuiden liggen weilanden waar de Spiekerbeek doorheen stroomt. De kerk en het kerkhof worden omgeven door plantsoenen en bomen. De bebouwing in de omgeving van de kerk bestaat voor een deel uit wederopbouwpannen, zoals de pastorie. Het merendeel van de bebouwing rond dit perceel betreft echter jongere woningen uit de jaren 1970 en jaren 1980.

Beschrijving

De kerk heeft wat betreft de kernbouw een rechthoekige plattegrond met aan de oostzijde een absis en aan de westzijde een vooruitspringend rechthoekig portaal. Tegen de zuidzijde ligt een smalle zijbeuk, die omhoogt bij de voorgevel en als doopkapel aansluit op de zijgevel van de portaaluitbouw. Bij de omhoeking is een afgeschuinde hoek aanwezig. De zijbeuk heeft kleine in de gevel teniet lopende steunberen. Oostelijk van de zijbeuk bevindt zich de uitbouw van de sacristie die hoger is dan de zijbeuk en een lessenaardak heeft dat aansluit op de hoofdkap van de kerk. In de oksel die ontstaat tussen de zijbeuk en de sacristie is een klein uitbouwje onder lessenaarsdak. In dit uitbouwje is de toegang tot de kelder onder de sacristie opgenomen.

Het schip en portaal hebben een zadeldak, de zijbeuk en sacristie een lessenaardak. De daken zijn gedekt met romaanse dakpannen met ballonvorsten in een gemêleerde dekking. De daken bezitten zinken

bakgoten op gootbeugels. De absis heeft een half, relatief vlak kegeldak met koperen dekking.

De gevels zijn opgetrokken uit rustiek aandoende rode baksteen in Vlaams verband. Ze bezitten een iets terugspringende bakstenen plint. Onder de goot loopt een sierlijst met muizentandfries. De vensters van de kerk bevatten eenvoudig helder en licht gekleurd glas-in-lood. Een enkel venster is voorzien van voorzetbeglazing (aan de westzijde van de kerk).

De topgevel van het portaal bevat mozaïek metselwerk in cassettepatronen. Het portaal heeft een dubbele hardhouten toegangsdeur met een betonnen latei, met daarboven een vlak van natuursteen (goud/bruine leiplaten) waarin met donkere grijze leisteen een kuis is gevormd. Op dit kruisvormige vlak is een dun smeedijzeren kruis bevestigd. De hoeken van de topgevel zijn op schuin uitgemetselde schouderstukken voorzien van kunststenen blokken. Ook de top van de gevel bezit een kunststenen blok. De daarachter liggende topgevel van het schip heeft dezelfde opbouw.

De noordzijde van het portaal heeft twee boven elkaar gelegen rondboogvensters. Rechts van het portaal (de zuidgevel) is de voormalige doopkapel gesitueerd, die bouwkundig een geheel vormt met de zijbeuk die tegen de zuidgevel staat. De kapel heeft twee grote en twee kleinere rondboogvensters. De twee grote vensters liggen in een rechthoekig spaarveld. De hoek van de kapel is afgevlakt en blind. Tegen deze afgeschuinde hoekgevel is een hoeksteen en bronzen plaquette met in reliëf de buste in zijaanzicht van pastoor Sjef Compen, omgeven door een lauwerkrans aangebracht met daaronder een plaat natuursteen uit 1952 voorzien van een Latijns chronogram: 'Deo annUente sanCto antonlo IUVante popULO ple Laetante hUbertUS naUS Labornas paLUDes Inter et arneas aedIfiCaVIt'.

De noordgevel van het schip is ritmisch geleed in zeven identieke spaarvelden, die door lisenen van elkaar gescheiden zijn. De lisenen zijn onderling met segmentbogen verbonden. De spaarvelden worden

doorbroken door vijf rondboogvensters en links twee rondvensters. Onder de bakgoot loopt een sierlijst met muizentandfries. Op de topgevel bij de absis staat een klokkenmuurtje (zogenaamde clocher-arcade) met een klok in een rondboogopening en op de ezelsrugvormige afdekking een fraai gesmeed ijzeren kruis. De absis staat tegen de oostgevel van de kerk en wordt doorbroken door twee rondboogvensters. Tegen de zuidgevel staat de sacristie, die bereikbaar is via een deur met stenen trap en smeedijzeren trapleuning in de oostgevel. De zuidgevel van de sacristie heeft een zeer markant groot rondvenster. Bij de aansluiting van de sacristie op het schip rijst een schoorsteen omhoog. Tegen de zuidgevel van de kerk staat een zijbeuk waarin een dubbele hardhouten deur is opgenomen, die als zij-ingang fungeert alsmede vier rondboogvensters. De lichtbeuk boven de zijbeuk heeft vijf spaarvelden tussen lisenen die eveneens met segmentbogen verbonden zijn. Per spaarveld zijn twee rondboogvenstertjes aangebracht.

Interieur:

Het onderbouw van de portaalbouw is ingedeeld in een centrale rechthoekige halruimte met een vlakke zoldering met zuidelijk daarvan een moderne toiletruimte en noordelijk een kastruimte met daarnaast achter een houten paneeldeur de trap die naar de zangtribune leidt. Een dubbele houten paneeldeur in een segmentboogdoorgang geeft toegang tot het schip van de kerk. Alle binnenwanden zijn uitgevoerd in schoon metselwerk in geel/bruine baksteen, gemetseld in kruisverband. Boven deze deur ligt de zangtribune die ongeveer een meter de kerk ingebouwd is en een houten balustrade heeft. Een grote segmentboog overspant opening van de tribune naar het schip. Rechts van de ingang geeft een houten paneeldeur toegang tot de voormalige doopkapel, die inmiddels dienst doet als opslagruimte. Ter rechterzijde van het schip staat de zijbeuk, die niet meer is dan een processiegang. Vijf ronde scheibogen op bakstenen pijlers bakenen schip en gang van elkaar af. Tegen de sluitmuur

van de processiegang staat in een rondboognis een bakstenen zijaltaar met houten blad. De vloer van schip en processiegang bestaat uit lichtgrijze, gebakken tegeltjes. Rond de houten banken zijn banden met donkergrijze en zwarte vloertegels aangebracht. De kerk heeft een vlak plafond bestaande uit met hout beklede stalen moerbalken, waartussen houten kinderbintjes liggen die witte platen dragen. De moerbalken rusten op betonnen consoles. De koorpartij is even breed als het schip. De houten communiebank markeert de overgang tussen beide delen van de kerk. Het koor heeft een hoger gelegen vloer, belegd met leisteen en gepolijste hardstenen randen bij de trappen. Het hardstenen vieringaltaar staat enige meters voor de viering. Het tabernakel staat op een klein hardstenen altaartje in de absis. Rechts van het altaar staat de doopvont. De absis heeft een half koepelgewelf en is gebouwd in koppenverband. Op deze absis-calot is een kleurrijk mozaïek met de voorstelling van de H. Antonius met attributen aangebracht. De absisramen zijn voorzien van non-figuratief, gekleurd glas-in-lood. Vanaf het koor leidt een houten paneeldeur naar de sacristie. In deze ruimte bevindt zich nog een forse brandkast van brandkasten fabrikant De Haas uit Apeldoorn.

De kapconstructies bezitten stalen vakwerkspanten met houten gordingen.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het bouwwerk is van architectuurhistorisch belang als een zowel in de hoofdvorm als de detaillering gaaf bewaard gebleven wederopbouwkerk van een sober, maar bijzonder type (zaalkerk

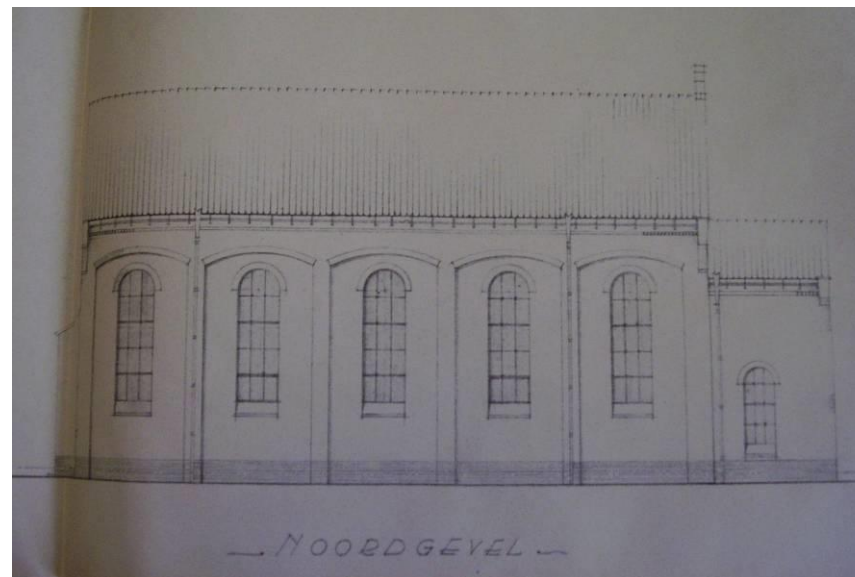
met processiegang als zuiderzijbeuk). Een opmerkelijk element vormt de decoratie van de portaalbouw met een vlak met leisteenplaten met kruis en metselmozaïek in de top. Ook het opmerkelijke grote ronde venster van de sacristie is een markant element in het geheel.

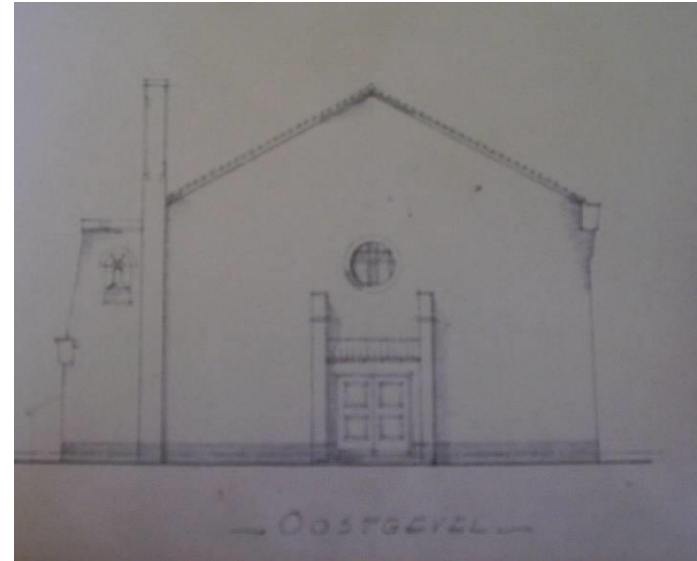
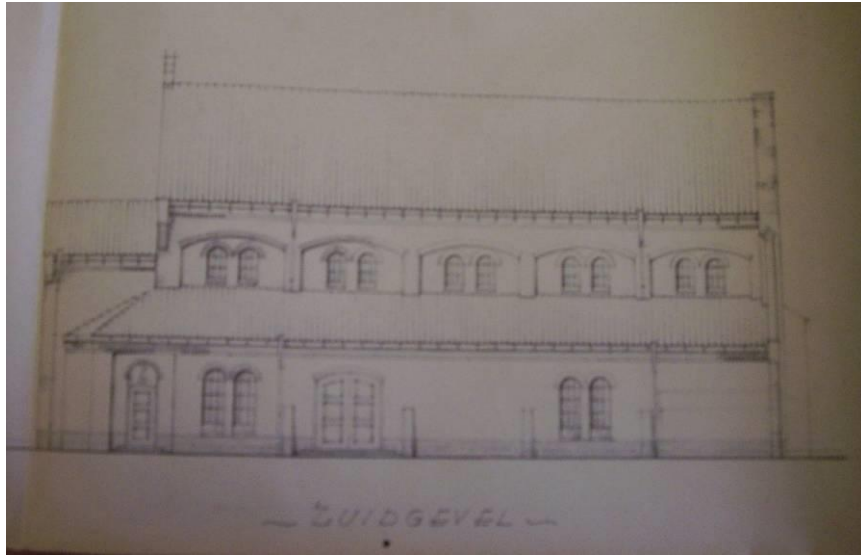
- Het object is van stedenbouwkundig belang als een op een ruim terrein vrijstaand gelegen vanwege de opvallende details en samengestelde bouwmassa in het oog springende naoorlogse kerk.
- Er is sprake van cultuurhistorische waarde, vanwege het feit dat dit de eerste volwaardige parochiekerk was van Ven Zelderheide. De middeleeuwse kapel die ook nog bestaat is nooit tot een volwaardige parochiekerk uitgroeid. Samen illustreren deze gebouwen de geschiedenis van het religieuze leven in dit uit buurtschappen opgebouwde dorp.

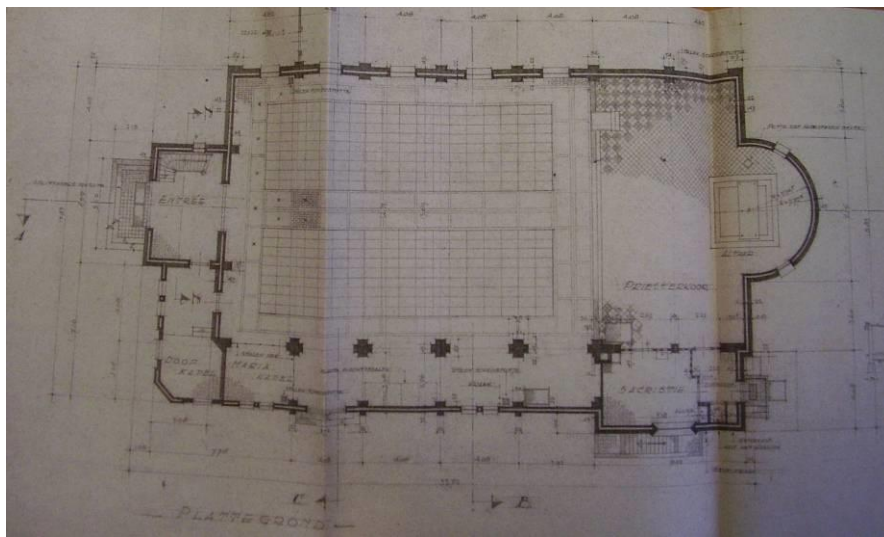
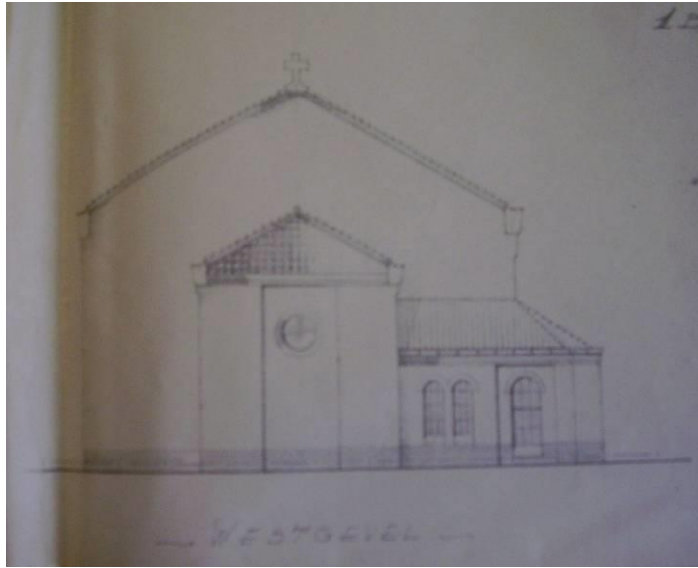
Bronnen:

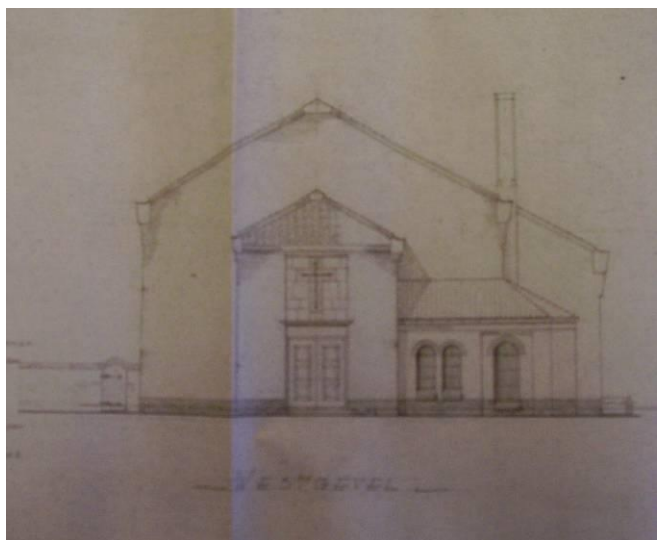
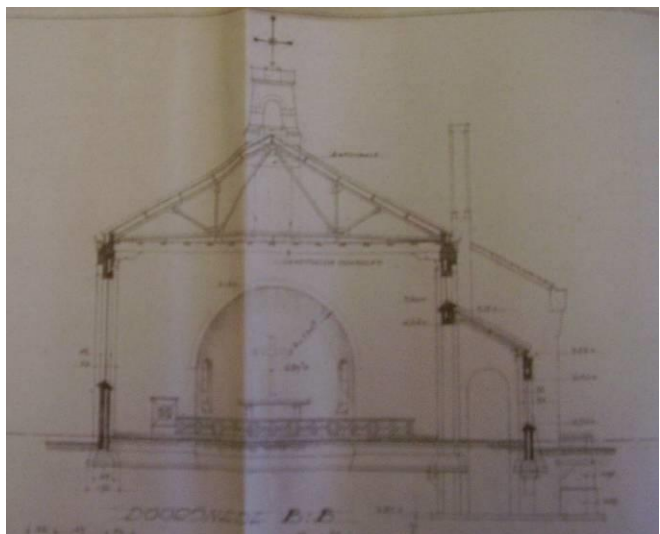
Bouwarchief Gennepe: Arking/1937-1972/1977 en 1937-1972/2006

www.kerkgebouwen-in-limburg.nl

MONUMENTENLIJST GENNEP

Pagina 92

MONUMENTENLIJST GENNEP

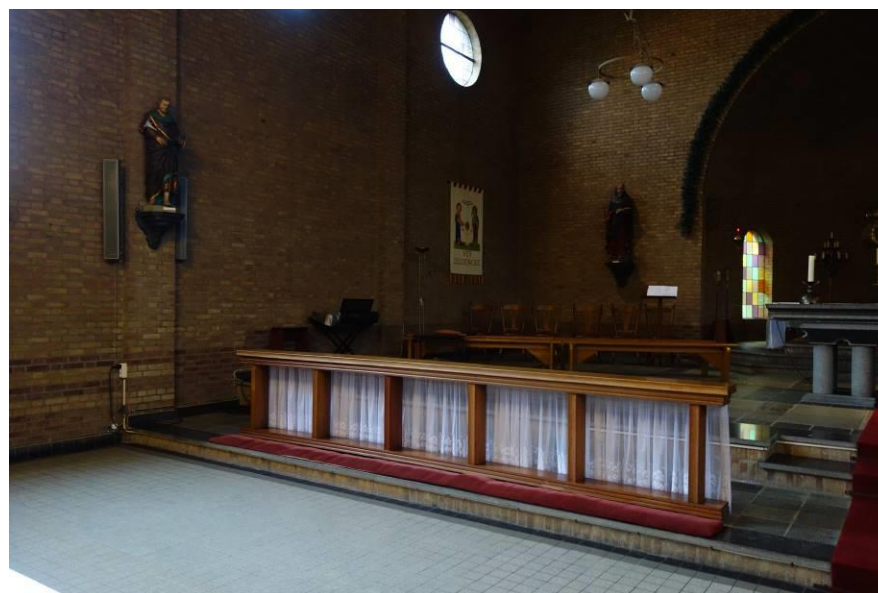

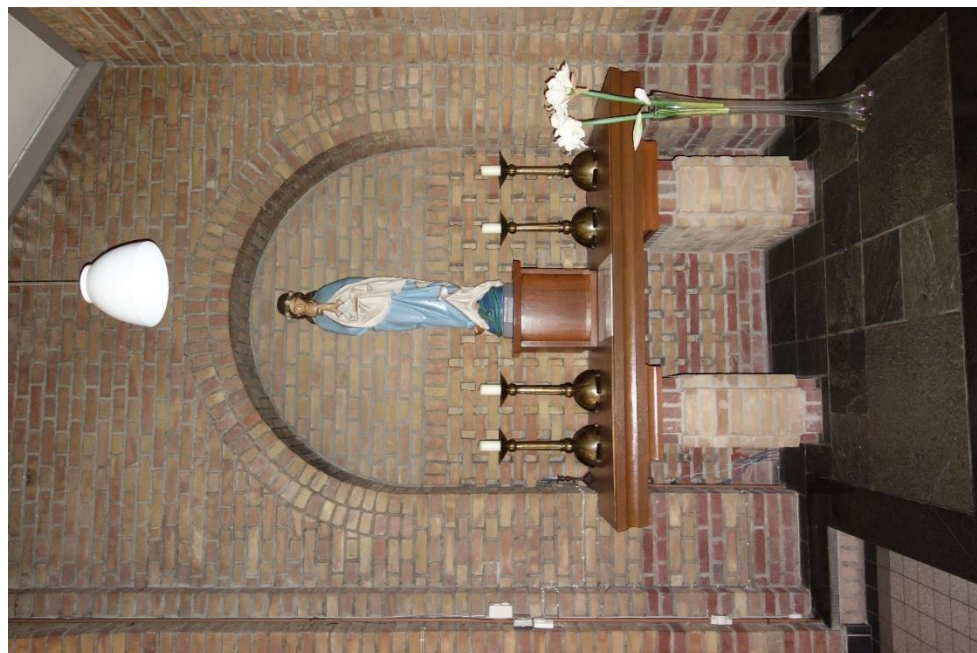
MONUMENTENLIJST GENNEP

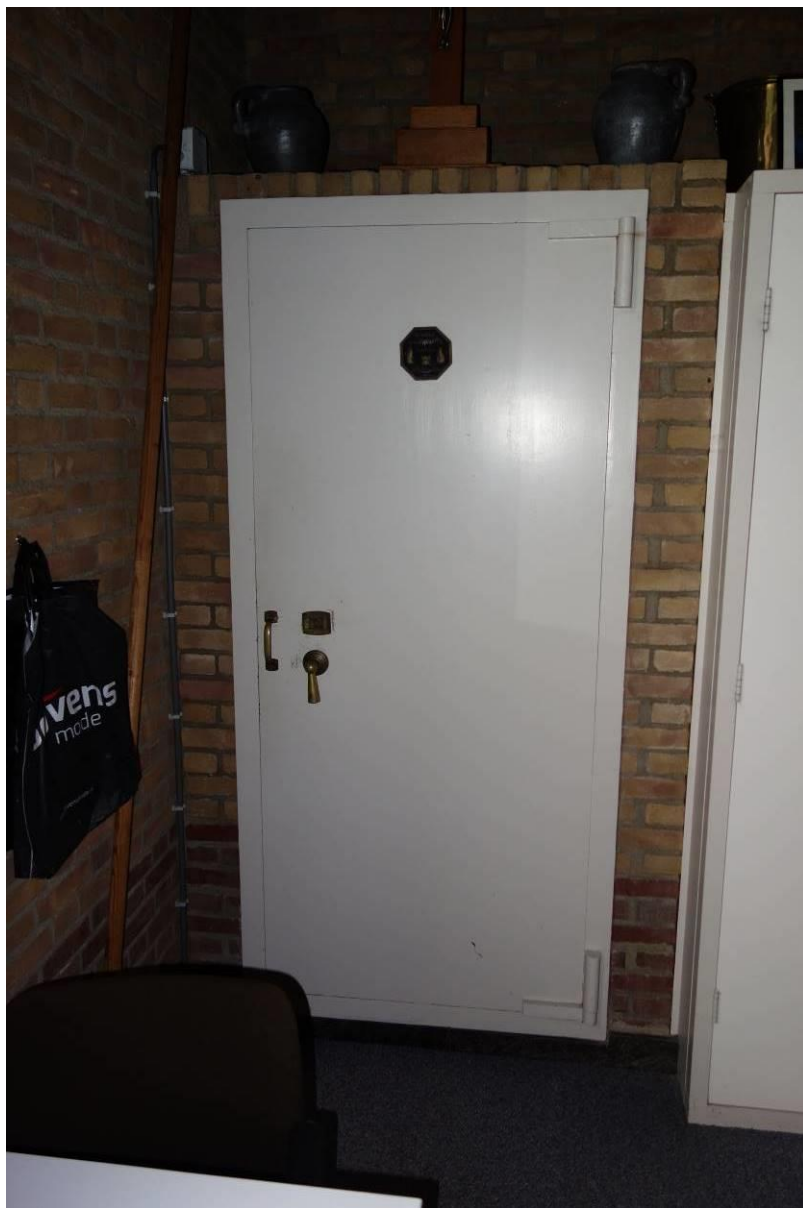
MONUMENTENLIJST GENNEP

MONUMENTENLIJST GENNEP

MONUMENTENLIJST GENNEP

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●●
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	●●○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○

4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●●
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●●
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○

V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●○

Complexbeschrijving 'Zonlichtheide', Heijensweg 75, Gennepe

Ontwerper	: J.W. Dinger, Naarden (instellingsgebouw), F.J. Hopman, Gennepe (paviljoen 'het Juweeltje')
Bouwjaar	: 1930 (instellingsgebouw), 1935 (paviljoen 'het Juweeltje')
Bouwstijl	: invloed cottage-stijl, 1940 (graf J.H. Stiemens), 1955 (graf H. Stiemens / M.M. Stiemens-Hopman), 1980 (graf Van Mackelenbergh), 1992 (graf Werner)
Kadastrale gegevens	:

Historie complex Zonlichtheide

In 1918 vestigden de Zusters van Liefde (Tilburg) van het St.-Norbertusklooster in Gennepe in de vroegere onderwijzerswoning van de Openbare Lagere School in deze plaats een kleine ziekenzaal voor patiënten in dag- en nachtverpleging. Dit 'ziekenhuisje' groeide uit tot het sanatorium Maria Oord. Van dit sanatorium werd de uit Amsterdam afkomstige arts H. Stiemens (1880-1955) geneesheer-directeur. Stiemens had zich in 1905 als gemeente-arts te Gennepe gevestigd. Hij was toen pas afgestudeerd, met longziekten als specialisatie. Jarenlang ijverde hij voor betere hulp aan tbc-patiënten, waarvan er eertijds nogal wat waren. Met de zusters wist hij het Gennepepe sanatorium tot een van de belangrijkste te maken. Tot het einde van de Tweede Wereldoorlog, toen Maria Oord door de oorlogshandelingen werd verwoest, bleef het in deze plaats gevestigd. Toen is het overgeplaatst naar Rosmalen.

Stiemens ging er vanuit dat de verzorging van tbc-patiënten niet ophield nadat zij uit het sanatorium waren ontslagen. Voor de overgang van genezing naar deelname aan de maatschappij beschouwde hij nazorg als onontbeerlijk. Met hulp van enkele financiers uit 't Gooi kocht hij aan weerskanten van de Heijensweg twee uitgestrekte heidepercelen. Hier liet hij door architect J.W. Dinger (1891-1986) uit Naarden een voor de nazorg bestemd instellingsgebouw neerzetten, de zogeheten 'nazorgkolonie Zonlichtheide'. Rondom dit gebouw verrees diverse paviljoens, niet alleen voor oud tbc-patiënten maar ook voor de nog kurende lijdens. Bovendien kwam er het markante paviljoen te staan, dat bekend staat als 'het Juweeltje' (architect F.J. Hopman). In hetzelfde jaar dat dit is gebouwd – 1935 – is het door Dinger ontworpen instellingsgebouw verbouwd tot een administratief bureau ofwel hoofdgebouw. In 1939 werd Stiemens' zoon Hans (1910-1940) hier administrateur. Paviljoen 'het Juweeltje' is vermoedelijk bestemd geweest als een lighal en bood via het markante en overhuifde terras de gelegenheid om op een beschutte manier rust te vinden in de eertijds heiderijke omgeving. Ditmaal was het de Gennepepe architect F.J. Hopman die het ontwerp leverde.

Op 10 mei 1940 zou J.H. Stiemens sneuvelen op het vliegveld Ypenburg. Zijn vader liet hem begraven op de terreinen van Zonlichtheide. Aldus ontstond een kleine privé-begraafplaats. Deze keuze zal mede zijn ingegeven door de atheïstische levensovertuiging van dokter Stiemens; er werd afgezien van een katholieke en zelfs algemene begraafplaats. Maar tegelijk zal de lomper- en heiderijke omgeving van Zonlichtheide – die toch als zijn levenswerk mag worden gezien – hem hebben geïnspireerd. Hoe het ook zij, toen hijzelf overleden was is hij naast zijn zoon begraven en later werd ook de echtgenote van dokter Stiemens hier bijgezet. Mevrouw Stiemens staat overigens ook wel bekend als 'een doktersvrouw uit het zuiden'. Dat ook A.A.M. van Mackelenbergh (burgemeester van Posterholt en Bergen, † 1980) hier begraven ligt, hangt er mee samen dat hij de

tweede echtgenoot was van Helene Werner, die eerder was getrouwd met Stiemens' gesneuvelde zoon. Nadat zij was overleden (1992), is zij bijgezet in een graf naast burgemeester Van Mackelenbergh. In tegenstelling tot de graven van dokter Stiemens en diens vrouw en zoon, zijn de grafmonumenten van burgemeester Van Mackelenbergh en zijn vrouw juist wel voorzien van christelijke motieven.

De architecten

Van de in Lunteren geboren architect Jan Willem Dinger is bekend dat hij vanaf 1930 samenwerkte met de landelijk vooraanstaande architect Jan Gratama (1877-1947), wiens bureau hij omstreeks 1945 overnam. Werk van Dinger is onder meer te vinden in Arnhem, Amsterdam en Lunteren. Behalve het hoofdgebouw ontwierp hij voor Zonlichtheide in dezelfde periode een zusterhuis. Het archief van Gratama en Dinger bleef bewaard en is overgedragen aan en geïnventariseerd door het Nederlands Architectuur Instituut in Rotterdam. Dingers tekeningen en bijbehorende correspondentie voor de gebouwen van Zonlichtheide bevinden zich hier onder de nrs. t33 en d33.

Enig onderzoek levert vooralsnog geen nadere gegevens op over de architect van paviljoen 'het Juweeltje', F.J. Hopman. Hij zal een broer zijn geweest van de echtgenote van dokter Stiemens, mevr. M.M. Stiemens-Hopman (1881-1959).

Beschrijving terrein

De nazorgkolonie 'zonlichtheide' werd gebouwd op heidegronden aan weerskanten van de Heijenseweg met een aanleg in eenvoudige landschapsstijl. De gebouwen verzezen hier tussen slingerende wandelpaden, omgeven door heidegrond, rust, licht en ruimte ('door zon en arbeid naar nieuw leven'). Zowel het hoofdgebouw als de vier graven liggen op een verhoging in het terrein. Hoewel er op het terrein aanvankelijk nog weinig bomen aanwezig waren, is er op een luchtfoto uit de jaren 1940 al steeds meer bosachtige begroeiing zichtbaar. Tegenwoordig liggen de resterende gebouwen (hoofdgebouw en paviljoen 'het Juweeltje') en de grafmonumenten geheel verscholen in het bos ten westen van de Heijenseweg. Het oorspronkelijke slingerende padenpatroon is behouden gebleven. Deze paden zijn in de huidige opzet geasfalteerd. Wat de afwerking van deze paden in de oorspronkelijke aanleg is geweest is niet duidelijk.

Context hoofdgebouw

Het object maakt deel uit van de terreinen van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij, die zich uitstrekt aan de west- en oostzijde van de Heijenseweg, langs de zuidelijke rand van de bebouwde kom van Gennep. Hier is het niet meer in gebruik zijnde bouwwerk vrijstaand gelegen op een verhoging in een ruim bosperceel aan de westzijde van de Heijenseweg. Het wordt door verwilderd groen grotendeels aan het zicht onttrokken. Bij het bezoek in het kader van deze beschrijving (15-05-2019) verkeerde het niet meer in gebruik zijnde gebouw in een slechte staat en waren de ingangen en vensters afgeplaat. Vlakbij (w.) bevindt zich paviljoen het Juweeltje.

Het hoofdgebouw is opgezet in een aan de cottage-stijl verwante trant. Dit blijkt dan vooral uit de karakteristieke rieten kap, waarvan de rieten bedekking met roodkeramische nokvorsten in de huidige situatie geheel is verwijderd. In de oorspronkelijke opzet waren er op de begane grond een eetkamer,

twee woonkamers en een lighal – de drie laatstgenoemde ruimtes deels gesitueerd in een op het zuiden gerichte uitbouw met openslaande tuindeuren. Op de verdieping kwamen verschillende slaapkamers en liep langs de zuidgevel een ruim balkon. In de loop van de tijd – deels na de oorlog – onderging het bouwwerk een groot aantal wijzigingen en is het sterk uitgebouwd. Zo bevindt zich aan de oostelijke kopzijde een later toegevoegde technische ruimte met een hoge schoorsteen. De westelijke helft van het gebouw raakte op de begane grond langs de noord- en westgevel ingesloten door een forse uitbreiding met een plat dak. Van de oudbouw zijn diverse houten ramen en deuren vervangen door stalen exemplaren. Inwendig is het originele interieur verdwenen, met een deels vernieuwde indelingsstructuur en een nagenoeg geheel gewijzigde interieurafwerking.

Beschrijving hoofdgebouw

Het pand heeft een samengestelde plattegrond en telt één geheel in het zicht gelegen bouwlaag en een deels in de kap opgenomen tweede bouwlaag. Latere uitbreidingen omsluiten het bouwwerk aan verschillende zijden. Het gebouw is deels onderkelderd. De kap bestaat uit een schilddak met afsteken (oorspronkelijk voorzien van riet en roodkeramische nokvorsten) en twee bakstenen schoorstenen. De oorspronkelijke L-vormige hoofdopzet blijkt nog uit de omhoekende opzet van het dak. Er zijn diverse uit de bouwtijd daterende houten dakkapellen. Ze zijn op de kap aangetakt (oorspronkelijk met rietdekking) en voorzien van veelruits ramen in hout. De bouwmassa – zowel de oudbouw als de uitbreidingen – is opgetrokken in genuanceerde baksteen in kettingverband, met platvolle voegen. Het trasraam wordt beëindigd door een rollaag. Op de hoeken bevindt zich enig siermetselwerk. De vensters bevatten enerzijds een stalen invulling en hebben anderzijds houten ramen (de oudbouw was oorspronkelijk geheel voorzien van houten ramen en dito tuin- en balkondeuren).

Aan de voorzijde (z.) bevindt zich een oorspronkelijke brede uitbouw, met de vroegere woonkamer en lighal, en aan de bovenzijde een balkon. Zowel beneden als boven zijn er diverse vensters en ingangen met een stalen invulling. In de uitbouw op de begane grond maken ze deel uit van een gewijzigde gevelindeling.

Zowel aan de linker- als de rechterzijde (o. en w.) is de bouwmassa ingesloten door latere uitbreidingen, waarvan de vensters deels zijn voorzien van stalen ramen en deels van kunststof (o.). Op de rechter zijgevel sluit bovendien een niet-oorspronkelijk éénlaags ketelhuis aan, met een hoge bakstenen schoorsteen. Op de verdieping is aan deze kant van het gebouw een oorspronkelijk venster met twee 4-ruits houten draairamen met 2-ruits bovenlichten (valraampjes). Aan de linkerkant van het gebouw gaat de oorspronkelijke bouwmassa deels schuil achter een latere uitbreiding. Van deze langs de west- en noordgevel omhoekende uitbreiding is het onderste gedeelte in bekisting beton uitgevoerd (kelderverdieping).

De achtergevel (n.) wordt gekenmerkt door een verspringende opzet, aangetakt op de van oorsprong L-vormige bouwmassa. Langs de rechter gevelhelft bestaat het bouwwerk hier grotendeels uit een latere uitbreiding. Links hiervan bevindt zich de oorspronkelijke en in een oksel gelegen hoofdingang. Deze bevat een dubbele deur in staal en met 6-ruits deurramen. Lage bakstenen penanten flankeren de ingang. Links van de ingang bevat de gevel enkele vensters in een wisselend formaat en met veelruits houten ramen. Het metselwerk van de gevel draagt enkele verbouwingssporen.

Inwendig is de indelingsstructuur deels gewijzigd en heeft het pand een nagenoeg geheel gewijzigde interieurafwerking. Een niet-oorspronkelijk trappenhuis leidt naar de bovenverdieping. Zowel beneden als boven zijn er diverse kleine en grote kamers. Van de oorspronkelijke interieurafwerking resteren op de zolderverdieping enkele houten paneeldeuren (Bruynzeel) in bolle houten kozijnen. De hal achter de entree in de noordgevel bevat nog (restanten van) een granito vloer.

Context paviljoen 'het Juweeltje'

Het object maakt deel uit van de terreinen van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij, die zich uitstrekt aan de west- en oostzijde van de Heijenseweg, langs de zuidelijke rand van de bebouwde kom van Gennep. Hier is het gebouwtje vrijstaand gelegen in een ruim bosperceel aan de westzijde van de Heijenseweg, vlakbij (w.) het vroegere administratie- of hoofdgebouw van de nazorgkolonie Zonlichtheide.

De architect F.J. Hopman voerde het paviljoentje uit in cottage-stijl, met een karakteristieke rieten kap en zorgvuldig in handvormsteen gemetselde gevels die het ambachtelijke karakter versterken. Bij het bezoek in het kader van deze beschrijving (15-05-2019) verkeerde het niet meer in gebruik zijnde gebouwtje in een slechte staat en waren de ingangen en vensters afgeplaat. Voor zover zichtbaar waren er stalen ramen, karakteristiek voor de vernieuwende ontwikkelingen tijdens het interbellum.

Beschrijving paviljoen 'het Juweeltje'

Het object heeft een samengestelde plattegrond en telt één bouwlaag onder een rietgedekt schilddak met roodkeramische nokvorsten. Aan de voorzijde is de bouwmassa gecombineerd met een halfrond en overhuifd terras, waarvan de overhuiving een op het dak aansluitende en eveneens rietgedekte halfronde steekkap vormt. Aan de achterkant sluit middelen op de bouwmassa een kleine uitbouw met een plat dak aan. De gevels van het bouwwerk zijn opgetrokken in roodbruine handvormsteen in kettingverband, met licht verzonken voegen. Bruine handvormsteen is gebruikt voor de gevelplinten, die worden beëindigd door een rollaag. Voorzover zichtbaar hebben de vensters houten kozijnen en stalen ramen. De lekdorpels bestaan uit roodkeramische tegels.

De symmetrische voorgevel (o.) vormt in het midden een halfronde terrasuitbouw, licht ingeschoven binnen de bouwmassa. Het beklinkerde terras heeft een in handvormsteen gemetselde borstwering met in het midden een doorgang. Aan weerskanten hiervan rusten houten stijlen op de borstwering. Ze schragen de terrasoverhuiving, die uit een onbeschoten sporenkap bestaat. In de achterwand van het terras bevinden zich twee ingangen met niet-oorspronkelijke houten deuren (vermoedelijk waren ze oorspronkelijk voorzien van stalen deuren). De ingangen flankeren een venster met een dubbel raam. Twee vergelijkbare vensters bevinden zich aan weerskanten van het terras.

Aan de rechterzijde ontvangt het bouwwerk daglicht via een breed drielichtvenster. De achtergevel heeft twee vensters als aan de voorkant, van elkaar gescheiden door een uitbouwje met aan de voorzijde een ingang met een houten strokendeur. Houten boeiborden vormen de beëindiging van dit uitbouwje. In het interieur werden geen noemenswaardige interieurelementen aangetroffen.

Context grafmonumenten familie Stiemens

Het betreft hier de twee graven van de bekende dokter H. Stiemens (1880-1955) en zijn zoon J.H. Stiemens (1910-1940), alsmede dokter Stiemens' vrouw M.M. Stiemens-Hopman (1881-1959), die bij haar man is bijgezet. De grafmonumenten maken tezamen met de ertegenover liggende graven van

Van Mackelenbergh en Werner deel uit van een kleine particuliere begraafplaats op de terreinen van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij, in het verleden bekend staande als de nazorgkolonie Zonlichtheide, ten westen van de Heijenseweg. Hier bevinden ze zich enigszins verscholen op een hoger liggend niveau, in de bospercelen ten zuiden van het vroegere administratiegebouw en het daarnaast gelegen paviljoen het Juweeltje, die deel uitmaakten van de nazorgkolonie Zonlichtheide. De twee grafmonumenten worden enigszins 'gemarkeerd' door een rij coniferen aan het hoofd van de monumenten.

Beschrijving grafmonumenten familie Stiemens

De hier bedoelde grafmonumenten bestaan allebei uit een roodgranieten liggende zerk met een gepolijste afwerking, direct naast elkaar gelegen en enigszins schuin op elkaar gericht. De zerken hebben een rechthoekig formaat. Met uitzondering van een in de steen verzonken komvormige cirkel bovenaan de zerk van J.H. Stiemens hebben de grafmonumenten geen bijzondere detaillering. Ze zijn elk voorzien van een opschrift, dat uit een verheven liggende bronzen belettering bestaat.

Op de linker zerk is de tekst als volgt:

HENDRIK STIEMENS/ ARTS/ GEBOREN BATAVIA 2 JAN. 1880/ OVERLEDEN GENNEP 12 MEI 1955/ "HIER IS ALLEEN MAAR RUST, GEEN TIJD"/ MARIA MAGDALENA/ STIEMENS-HOPMAN/ GEBOREN AMSTERDAM 14 JAN. 1881/ OVERLEDEN GENNEP 21 AUG. 1959/

Op de rechter zerk staat vermeld:

JOHANNES HENDRIK STIEMENS/ RES. 1 STE LUIT ADJ./ 3 DE BAT. REGIMENT GRENADIERS/ ADMINISTRATEUR SANATORIUM ZONLICHTHEIDE/ GEBOREN TE GENNEP 6 FEBRUARI 1910/ GEVALLEN OP HET VliegVELD YPENBURG 10 MEI 1940/ EEN OPEN OOG/ EEN WARM HART/ EEN GOEDE WIL/ Onderaan de tekst bevinden zich links een kleine ster en een halve maan, eveneens in brons.

Bij de graven zijn enkele kleine zwerfkeien aangebracht.

Context grafmonumenten Van Mackelenbergh / Werner

De twee grafmonumenten maken deel uit van een kleine begraafplaats waartoe ook de twee tegenoverliggende graven van de familie Stiemens behoren. Deze begraafplaats is gelegen op het ten westen van de Heijenseweg gelegen terreingedeelte van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij. Hier bevinden ze zich enigszins verscholen op een hoger liggend niveau, in de bospercelen ten zuiden van het vroegere administratiegebouw en het daarnaast gelegen paviljoen het Juweeltje, die deel uitmaakten van de nazorgkolonie Zonlichtheide. De twee grafmonumenten worden enigszins 'gemarkeerd' door een rij coniferen aan het hoofd van de monumenten.

Beschrijving grafmonumenten Van Mackelenbergh / Werner

De twee graven liggen direct naast elkaar en hebben een rechthoekig formaat. Het graf van Van Mackelenbergh bestaat uit een roodgranieten liggende zerk met een gepolijste afwerking. Het graf van Werner bestaat uit een bakstenen omkadering, met aan de bovenzijde daarvan een lage staande zerk die in kalksteen is uitgevoerd.

Eerstgenoemd graf is bovenlangs voorzien van een in het midden aangebracht bronzen kruis. De belettering bestaat uit verheven liggende letters, eveneens in brons:

GIJ CHRISTUS ONZE GOD/ ZIJT DE OPSTANDING/ EN HET LEVEN EN DE RUST/ VAN UW
DIENAAR/ ADRIAAN ANTONIUS MARIA/ VAN MACKELBERGH/ *30-8-1903 † 8-1-1980/ IN
LEVEN BURGEMEESTER/ VAN POSTERHOLT EN BERGEN L/

De staande zerk van het tweede graf bestaat uit een blok in liggend formaat, met grof gehouwen randen en een gezoete voorzijde. Het blok bevindt zich op een lage en licht terugwijkende sokkel in hetzelfde materiaal. Rechts langs de bovenzijde is in ijzer een kruismotief aangebracht. Langs de onderzijde van het blok is een verzonken liggende tekststrook aangebracht, met een gebouchardeerde afwerking. Hierop is een verheven liggende belettering gebeiteld:

HELENE ANNE ELSE WERNER/ 23-5-1910 27-1-1992/

Tussen de jaartallen is als een zogeheten filet een kleine rozet gebeiteld.

Bij de graven zijn enkele kleine zwerfkeien te vinden.

Waardering complex Zonlichtheide

Het complex met hoofdgebouw, paviljoen Het Juweeltje, de vier graven en aanleg is van algemeen belang voor de gemeente Gennep vooral vanwege zijn cultuurhistorische waarde. Door de diverse wijzigingen die complex in de loop van de tijd onderging wordt afbreuk gedaan aan de architectuurhistorische waarde, maar het oorspronkelijke concept is nog duidelijk herkenbaar. Tevens is er bij dit instellingscomplex sprake van typologische zeldzaamheid. De onderdelen samen vertegenwoordigen een hoge ensemblewaarde.

- Het complex heeft **architectuurhistorische waarde** vanwege de nog aanwezige oorspronkelijke bebouwing. Het uit 1930 daterende **HOOFDGEBOUW** is ontworpen door de Naardense architect J.W. Dinger die landelijk actief was en diverse ontwerpen op zijn naam heeft staan. Dit oorspronkelijk als een instellingsgebouw voor nazorg gerealiseerde gebouw, dat al vrij snel een administratiefunctie kreeg, voerde hij uit in cottagestijl, met een nog steeds aanwezige markante kap, oorspronkelijk gedekt met riet. Omdat het gebouw in de loop van de tijd zowel in- als uitwendig diverse wijzigingen onderging, is het oorspronkelijke karakter ingrijpend veranderd. Daardoor is de architectuurhistorische waarde afgenomen. Dat neemt niet weg dat de oorspronkelijke bouwmassa met de bijbehorende rieten kap nog herkenbaar is. Diverse vensters bevatten nog een oorspronkelijke houten invulling. De uitbreidingen geven bovendien een indruk van de historische ontwikkelingen van Zonlichtheide. In Gennep vertegenwoordigt het bouwwerk typologische zeldzaamheid.

HET JUWEELTJE bezit architectuurhistorische waarde als een zowel in de hoofdvorm als de detaillering in redelijk gave staat bewaard gebleven voorbeeld van instellingsbouw uit het interbellum. Het door architect F.J. Hopman uit Gennep in 1935 gerealiseerde paviljoentje stond ten dienste van een voor tbc-patiënten bestemde zorginstelling en is uitgevoerd in een voor de ontwikkelingen tijdens het interbellum karakteristieke cottage-stijl, met een rietgedekte kap en gevels in handvormsteen. Weliswaar verkeert het object doordat het niet meer in gebruik is in een desolate toestand, maar het historische karakter is nog immer goed herkenbaar. In Gennep vertegenwoordigt het object typologische zeldzaamheid.

De **TWEE GRAFMONUMENTEN VAN STIEMENS** hebben enige kunsthistorische waarde, als een voorbeeld van het funeraire erfgoed uit het midden van de 20ste eeuw. Karakteristiek is de ingetogen opzet, waarbij nadruk is gelegd op 'eerlijk materiaal' in de vorm van rood graniet en een bronzen belettering. In dit opzicht sluit de vormgeving aan bij het oude adagium: 'edele eenvoud, stille grootsheid'. Hetzelfde geldt voor de **TWEE GRAFMONUMENTEN VAN VAN MACKELENBERGH EN WERNER**. Deze hebben enige kunsthistorische waarde, als een voorbeeld van het funeraire erfgoed uit het laatste kwart van de 20ste eeuw. Karakteristiek voor het grafmonument van burgemeester Van Mackelenbergh is de ingetogen opzet, waarbij nadruk is gelegd op 'eerlijk materiaal' in de vorm van rood graniet en een bronzen belettering. In dit opzicht sluit de vormgeving aan bij het oude adagium: 'edele eenvoud, stille grootsheid'. Bij het naastgelegen monument voor zijn vrouw is uitgegaan van een ambachtelijke en rustieke vormgeving, aansluitende bij de lommerrijke omgeving.

De **AANLEG** (in het bijzonder de padenstructuur) maakt deel uit van de oorspronkelijke opzet en heeft als onderdeel van het totaalontwerp voor het complex architectuurhistorische waarde. Het is in hoofdvorm een goed voorbeeld van een eenvoudige landschappelijke aanleg, waarvan de begroeiing (en daardoor ook de beleving van deze aanleg) in de loop der tijd sterk veranderd is.

- Het complex heeft **stedenbouwkundige waarde**. Deze is vooral gelegen in de samenhang van de verschillende complexonderdelen, waardoor er sprake is van een belangrijke ensemblewaarde. Door de terugwijkende ligging op de uitgestrekte bospercelen van de zorginstelling Dichterbij, aan de westzijde van de Heijensweg, neemt het **HOOFDGEBOUW** vanaf de openbare weg geen in het oog vallende positie in. Als onderdeel van de nog summier aanwezige historische bebouwing van het vroegere Zonlichtheide – het gebouw ligt in de directe nabijheid van het als het Juweeltje bekend staande paviljoen dat eveneens in cottagestijl is uitgevoerd – is er wel sprake van ensemblewaarde. Het gebouw is bovendien gelegen op een verhoging in het terrein, wat de voornamelijk rol binnen het complex benadrukt. Ook **HET JUWEELTJE** neemt vanaf de openbare weg geen in het oog vallende positie in. Als onderdeel van de nog summier aanwezige historische bebouwing van het vroegere Zonlichtheide – het gebouwtje ligt naast het in de loop van de tijd sterk gewijzigde vroegere administratie- of hoofdgebouw – is er wel sprake van ensemblewaarde. Door zijn pittoreske opzet voegt het gebouwtje zich op een harmonieuze wijze naar de landschappelijke aanleg van het instellingsterrein. **DE VIER GRAFMONUMENTEN STIEMENS / VAN MACKELENBERGH / WERNER** liggen verscholen op een verhoging in het bosrijke instellingsterrein, waar ze vanaf de openbare weg niet zijn te zien. De vier graven hebben samen enige ensemblewaarde, hetgeen wordt versterkt doordat ze vlakbij de twee historische gebouwen van de oude nazorgkolonie Zonlichtheide zijn gelegen (paviljoen Het Juweeltje en het hoofdgebouw). De markante en nog duidelijk herkenbare oorspronkelijke landschappelijke **AANLEG** met slingerende wandelpaden en opvallende hoogteverschillen in het terrein vormt een belangrijk onderdeel van het waardevolle ensemble.
- Het complex heeft hoge **cultuurhistorische waarde** doordat het de herinnering levend houdt aan de voor Gennep belangrijke zorginstelling Zonlichtheide. Op instigatie van de bekende arts H. Stiemens is dit voor de verzorging van tbc-patiënten bedoelde sanatorium tijdens het interbellum sterk uitgegroeid. Omdat Stiemens veel belang hechte aan nazorg voor de patiënten nadat zij genezen waren, liet hij op de speciaal daarvoor aangekochte heideterreinen langs de Heijensweg enkele gebouwen realiseren, als onderdeel van een zogeheten nazorgkolonie. Het **HOOFDGEBOUW** en het paviljoen **HET JUWEELTJE** zijn twee van de nog resterende bouwwerken die deel uitmaakten van deze kolonie. Ook de eenvoudige landschappelijke **AANLEG** met slingerende wandelpaden behoort tot deze nog zichtbare restanten van de zorginstelling. De **TWEE GRAFMONUMENTEN STIEMENS** hebben zeer hoge cultuurhistorische waarde doordat ze de herinnering levend houden aan de bekende arts H. Stiemens, die

een cruciale rol heeft gespeeld in de groei en uitbouw van het sanatorium en de nazorgkolonie Zonlichtheide. Deze instelling speelde een belangrijke rol in de historie van Gennep. Stiemens' zoon Hans, die naast zijn vader is begraven en sneuvelde in de meidagen van 1940, speelde binnen de nazorgkolonie een belangrijke rol als administrateur. De **TWEE GRAFMONUMENTEN VAN MACKELENBERGH / WERNER** hebben hoge cultuurhistorische waarde doordat ze de herinnering levend houden aan twee verwanten van de arts H. Stiemens, die een cruciale rol heeft gespeeld in de groei en uitbouw van het sanatorium en de nazorgkolonie Zonlichtheide. Deze instelling speelde een belangrijke rol in de historie van Gennep. Alhoewel het bij burgemeester Van Mackelenbergh en zijn vrouw om personen gaat die voorzover bekend niet direct aan deze instelling zijn te koppelen, is de familierelatie evident. Daardoor vormen hun graven een waardevolle cultuurhistorische eenheid met die van dokter Stiemens en diens vrouw en zoon.

Literatuur

www.Gennepnu.nl (zie het hierbij gebruikte historisch fotomateriaal)

Luchtfoto uit omstreeks 1940, waarop het terrein goed zichtbaar is. De destijds aangelegde slingerende wandelpaden zijn grotendeels nog aanwezig. Op deze historische foto zijn de eerste bomen op deze oorspronkelijke heidegronden al aanwezig.

Luchtfoto van het terrein in 2019, Google Maps.

"ZONLICHT-HEIDE" GENNEP (L.)

DOOR ZON EN ARBEID NAAR NIEUW LEVEN

ONS NAZORGHUIS zal de schakel zijn tuschen sanatorium en maatschappij. In ieder sanatorium blijft een aantal practisch gezeten patiënten over, voor wie onbeschermd in het volle leven, nog geen plaats is. Voor hen is noodig het eenvoudige, hygienisch ingerichte nazorghuis, met gelegenheid tot arbeiden naar kracht en aanzeg, waar de behoefte aan huiselijke omgeving, grooitere gezelligheid, meer vrijheid wordt bevredigd. Heeft onze Nazorghuizinging uw belangstelling, sluit dan ons werk, door Postrekening 150139, Eerste Nazorghuis, Gennep, te gedenken. Iedere bijdrage is welkom. Alle gewenschte inlichtingen geven:

H. STIEMENS, Directeur-Generaal	Zuster C. H. VERNÉDE, dirigierend hoofd Nazorghuis
M. M. STIEMENS-HOOPMAN, leidend hoofd werkplaatsen	Zuster J. VAN STEMPVOORT, Directrice
	I. C. DEN BANDT, administrateur

Particuliere collectie, ongedateerd. (ca. 1930)

www.gennepnu.nl

Noordgevel van het hoofdgebouw, met links zicht op de oostgevel met schoorsteen. (MAB, 2019)

www.gennepnu.nl

Entree in de noordgevel van het hoofdgebouw. (MAB, 2019)

Entree in de noordgevel. (MAB, 2011)

Zicht op de noordgevel van het hoofgebouw. (MAB, 2019)

Zicht op de westgevel van het hoofgebouw. (MAB, 2019)

Westgevel (MAB, 2011)

Zicht op de oostgevel. (MAB, 2019)

Zicht op het rechter deel van de zuidgevel. (MAB, 2011)

Zicht op het rechter deel van de zuidgevel (MAB, 2019)

Restanten van de granito vloer bij de noordelijke entree van het hoofgebouw. (MAB, 2019)

Interieur van de vm. lighal aan de zuidzijde van het hoofgebouw. (MAB, 2019)

Interieur van de vm. lighal aan de zuidzijde van het hoofgebouw (MAB, 2011)

Raam van een van de oorspronkelijke dakkapel aan de oostzijde van het hoofgebouw. (MAB, 2019)

Niet oorspronkelijke trap naar de verdieping van het hoofgebouw. (MAB, 2019)

Niet oorspronkelijke trap naar de verdieping van het hoofgebouw. (MAB, 2011)

Oorspronkelijke houten paneeldeuren en afgeronde kozijnen op zolder, hoofgebouw (MAB, 2011)

Oorspronkelijke houten paneeldeuren en afgeronde kozijnen op zolder, hoofgebouw. (MAB, 2019)

Boven en onder: zicht op de voorgevel van Het Juweeltje. (MAB, 2019)

Boven: gevelindeling in voorgevel van Het Juweeltje. Onder: zicht op de achtergevel van Het Juweeltje. (MAB, 2019)

Boven: zicht op de kap boven het terras van het Juweeltje. Onder: zicht op het hoofdgebouw vanaf het pad voor Het Juweeltje. (MAB, 2019)

Boven en onder: het Juweeltje in 2011 (MAB, 2011)

Boven: de twee graven van Stiemens. Onder: de twee graven van Van Mackelenbergh en Werner. (MAB, 2019)

De linker grafsteen van de twee Stiemens graven. (MAB, 2019)

De rechter grafsteen van de twee Stiemens graven.

De grafsteen van Van Mackelenbergh. (MAB, 2019)

Het graf van Werner. (MAB, 2019)

Detail van het graf van Werner. (MAB, 2019)

De begraafplaats gezien richting het oosten, met links de graven van Van Mackelenbergh en Werner, en rechts de graven van Stiemens. (MAB, 2019)

De toegang tot het terrein, met rechts het pad richting het hoofdgebouw. De resterende hoofdpaden zijn overal geasfalteerd. (MAB, 2019)

Pad naar Het Juweeltje, gezien richting het westen. (MAB, 2019)

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van COMPLEX ZONLICHTHEIDE	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het complex	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	○○○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het complex	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennep	●●●

IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●○○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	●●○

Heijenseweg 75, Gennep (paviljoen 'het Juweeltje')

Ontwerper : F.J. Hopman, Gennep
Bouwjaar : 1935
Bouwstijl : invloed cottage-stijl
Kadastrale gegevens :

Historie

Het gebouwtje maakt deel uit van de bebouwing van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij, opvolger van het oude Zonlichtheide (Sint-Augustinusstichting), dat een belangrijke rol heeft gespeeld in de historie van Gennep. In 1918 vestigden de Zusters van Liefde (Tilburg) van het St.-Norbertusklooster in Gennep in de vroegere onderwijzerswoning van de Openbare Lagere School in deze plaats een kleine ziekenzaal voor patiënten in dag- en nachtverpleging. Dit 'ziekenhuisje' groeide uit tot het sanatorium Maria Oord. Van dit sanatorium werd de uit Amsterdam afkomstige arts H. Stiemens (1880-1955) geneesheer-directeur. Stiemens had zich in 1905 als gemeente-arts te Gennep gevestigd. Hij was toen pas afgestudeerd, met longziekten als specialisatie. Jarenlang ijverde hij voor betere hulp aan tbc-patiënten, waarvan er eertijds nogal wat waren. Met de zusters wist hij het Gennepse sanatorium tot een van de belangrijkste te maken. Tot het einde van de Tweede Wereldoorlog, toen Maria Oord door de oorlogshandelingen werd verwoest, bleef het in deze plaats gevestigd. Toen is het overgeplaatst naar Rosmalen.

Stiemens ging er vanuit dat de verzorging van tbc-patiënten niet ophield nadat zij uit het sanatorium waren ontslagen. Voor de overgang van genezing naar deelname aan de maatschappij beschouwde hij nazorg als onontbeerlijk. Met hulp van enkele financiers uit 't Gooi kocht hij aan weerskanten van de Heijenseweg twee uitgestrekte heidepercelen. Hier

liet hij in 1930 door architect Jan Dinger (1891-1986) uit Naarden een voor de nazorg bestemd instellingsgebouw neerzetten, de zogeheten 'nazorgkolonie Zonlichtheide'. Rondom dit gebouw verrezen diverse paviljoens, niet alleen voor oud tbc-patiënten maar ook voor de nog kurende lijdens. Al vrij snel werd het gebouw van Dinger omgevormd tot een administratief bureau ofwel hoofdgebouw (1935).

Vlakbij dit gebouw staat het onderhavige gebouwtje, dat bekend staat als paviljoen 'het Juweeltje', gebouwd in 1935. Dit bouwwerk is vermoedelijk bestemd geweest als een lighal en bood via het markante en overhuifde terras de gelegenheid om op een beschutte manier rust te vinden in de eertijds heiderijke omgeving. Ditmaal was het de Gennepse architect F.J. Hopman die het ontwerp leverde. Enig onderzoek levert voornamelijk geen nadere gegevens over hem op. Hij zal een broer zijn geweest van de echtgenote van dokter Stiemens, mevr. M.M. Stiemens-Hopman (1881-1959). De architect voerde het paviljoentje uit in cottage-stijl, met een karakteristieke rieten kap en zorgvuldig in handvormsteen gemetselde gevels die het ambachtelijke karakter versterken. Bij het bezoek in het kader van deze beschrijving (01-09-2011) verkeerde het niet meer in gebruik zijnde gebouwtje in een slechte staat en waren de ingangen en vensters afgeplaat. Voorzover zichtbaar waren er stalen ramen, karakteristiek voor de vernieuwende ontwikkelingen tijdens het interbellum.

Context

Het object maakt deel uit van de terreinen van de tegenwoordige zorginstelling Dichterbij, die zich uitstrekken aan de west- en oostzijde van de Heijenseweg, langs de zuidelijke rand van de bebouwde kom van Gennep. Hier is het gebouwtje vrijstaand gelegen in een ruim bosperceel

aan de westzijde van de Heijenseweg, vlakbij (w.) het vroegere administratie- of hoofdgebouw van de nazorgkolonie Zonlichtheide.

Beschrijving

Het object heeft een samengestelde plattegrond en telt één bouwlaag onder een rietgedekt schilddak met roodkeramische nokvorsten. Aan de voorzijde is de bouwmassa gecombineerd met een half rond en overhuifd terras, waarvan de overhuiving een op het dak aansluitende en eveneens rietgedekte halfronde steekkap vormt. Aan de achterkant sluit middenop de bouwmassa een kleine uitbouw met een plat dak aan. De gevels van het bouwwerk zijn opgetrokken in roodbruine handvormsteen in kettingverband, met licht verzonken voegen. Bruine handvormsteen is gebruikt voor de gevelplinten, die worden beëindigd door een rollaag. Voorzover zichtbaar hebben de vensters houten kozijnen en stalen ramen. De lekdorpels bestaan uit roodkeramische tegels.

De symmetrische voorgevel (o.) vormt in het midden een halfronde terrasuitbouw, licht ingeschoven binnen de bouwmassa. Het beklinkerde terras heeft een in handvormsteen gemetselde borstwering met in het midden een doorgang. Aan weerskanten hiervan rusten houten stijlen op de borstwering. Ze schragen de terrasoverhuiving, die uit een onbeschoten sporenkap bestaat. In de achterwand van het terras bevinden zich twee ingangen met niet-oorspronkelijke houten deuren (vermoedelijk waren ze oorspronkelijk voorzien van stalen deuren). De ingangen flankeren een venster met een dubbel raam. Twee vergelijkbare vensters bevinden zich aan weerskanten van het terras.

Aan de rechterzijde ontvangt het bouwwerk daglicht via een breed drielichtvenster. De achtergevel heeft twee vensters als aan de voorkant, van elkaar gescheiden door een uitbouwje met aan de voorzijde een

ingang met een houten strokendeur. Houten boeiborden vormen de beëindiging van dit uitbouwje.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vooral vanwege zijn architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde. Als onderdeel van een instellingscomplex is er ensemblewaarde.

- Het pand bezit architectuurhistorische waarde als een zowel in de hoofdvorm als de detaillering in redelijk gave staat bewaard gebleven voorbeeld van instellingsbouw uit het interbellum. Het door architect F.J. Hopman uit Gennep in 1935 gerealiseerde paviljoentje stond ten dienste van een voor tbc-patiënten bestemde zorginstelling en is uitgevoerd in een voor de ontwikkelingen tijdens het interbellum karakteristieke cottage-stijl, met een rietgedekte kap en gevels in handvormsteen. Weliswaar verkeert het object doordat het niet meer in gebruik is in een desolate toestand, maar het historische karakter is nog immer goed herkenbaar. In Gennep vertegenwoordigt het object typologische zeldzaamheid.
- Het pand heeft geen stedenbouwkundige waarde. Door de terugwijkende ligging op de uitgestrekte bospercelen van de zorginstelling Dichterbij, aan de westzijde van de Heijenseweg, neemt het object vanaf de openbare weg geen in het oog vallende positie in. Als onderdeel van de nog summier aanwezige historische bebouwing van het vroegere Zonlichtheide – het gebouwje ligt naast het in de loop van de tijd sterk gewijzigde vroegere administratie- of hoofdgebouw – is er sprake van ensemblewaarde. Door zijn pittoreske opzet voegt het gebouwje zich op een harmonieuze wijze naar het lommerrijke instellingsterrein.

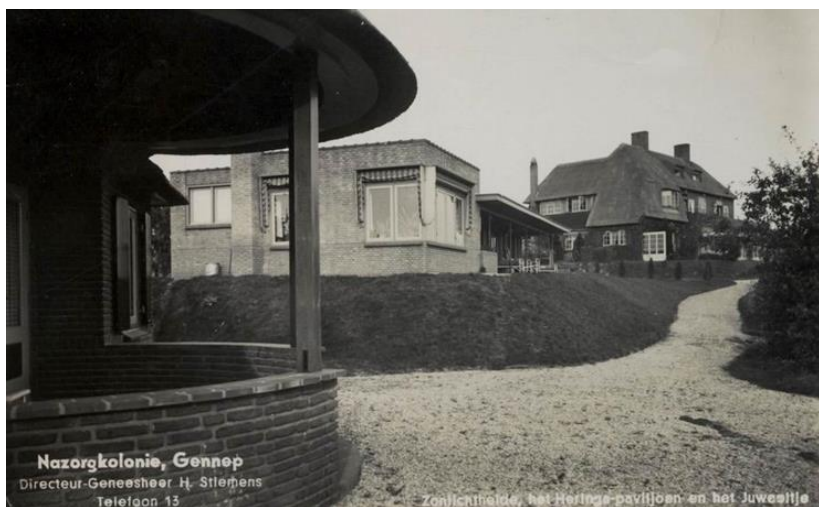

- Het bouwwerk heeft hoge cultuurhistorische waarde doordat het de herinnering levend houdt aan de voor Gennepe belangrijke zorginstelling Zonlichtheide. Op instigatie van de bekende arts H. Stiemens is dit voor de verzorging van tbc-patiënten bedoelde sanatorium tijdens het interbellum sterk uitgegroeid. Omdat Stiemens veel belang hechte aan nazorg voor de patiënten nadat zij genezen waren, liet hij op de speciaal daarvoor aangekochte heideterreinen langs de Heijenseweg enkele gebouwen realiseren, als onderdeel van een zogeheten nazorgkolonie. Het onderhavige paviljoentje is één van de nog resterende bouwwerken die deel uitmaakten van deze kolonie.

Literatuur

www.Gennepe.nl

MONUMENTENLIJST GENNEPE

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●●
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●●
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	○○○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○

4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●●
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●○○

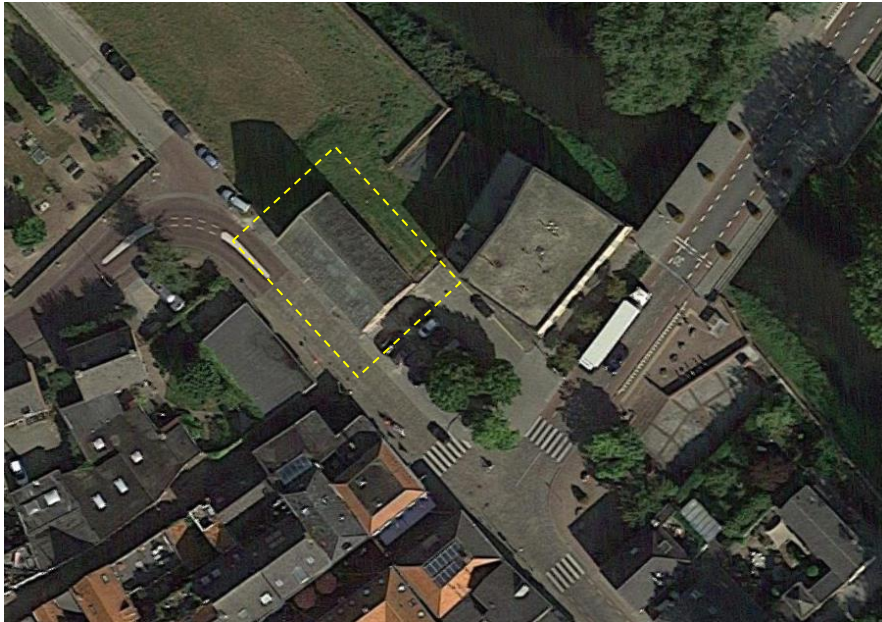
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●●
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	●○○

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	○○○

4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●○○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	○○○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	

1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennep	●●●
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●○○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●○○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○

VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	●●○

Huidige situatie met in de omkadering het object. Google Maps 2017.

De Genneper Molen 13, Gennepe

Ontwerper : onbekend
Bouwjaar : 1921
Bouwtijl : traditioneel, neo renaissancistisch
Kadastrale gegevens :

Historie

Al in de middeleeuwen bevond zich net buiten de stadsmuur en de Nierspoort een graanwatermolen, die eigendom was van de hertog van Kleef. De molen werd aangedreven door het water van de Niers. In de

MONUMENTENLIJST **GENNEPE**

eerste helft van de 19de eeuw kwam de molen in particuliere handen. Rond 1830 is de molen in het bezit van Theodoor Bernsen uit Heumen. In de tweede helft van de 19de eeuw was hier de "Limburgsche Tarwe Bloem Fabriek" van de heer van den Bogaard gevestigd. Op 9 februari 1886 brandde de fabriek af. Het gebouw werd aanvankelijk niet meer opgebouwd. In 1898 kocht Carl W. Steinmann (uit Hengelo) met een vennoot Hendrik Kooij uit Arnhem de bouwval om er een fabriek voor de vervaardiging van houten voorwerpen te starten: de Fabriek van Houtbewerking De Genneper Molen. Men maakte hier onder meer schaaftbanken, etagères, taboeretten, gordijngarnituren en allerlei soorten draaiwerk. Ook de nieuwe fabriek functioneerde deels op waterkracht. Hiervoor werd een nieuw waterrad gemaakt en de sluisen in de Niers werden aangelegd. Een stoommachine kon worden ingezet in perioden van te hoog of te laag water in de Niers. In 1917-1918 schakelde het bedrijf volledig over op stoom- en diesel-elektrische aandrijving.

In 1921 werd een nieuwe pand gebouwd ten zuidwesten van de fabriek uit 1899 op de plek van een bestaande schuur. Dit gebouw deed dienst als onderkomen voor de kantoren van de fabriek. Naast het molengebouw en het nieuwe kantoorpand stond er ook nog een houtloods op het terrein, gesitueerd ten westen van het kantoorgebouw. In 1929 brandde het molengebouw opnieuw uit, het kantoorpand bleef echter ongedeerd. Op een situatieschets uit 1931 werd het gebouw omschreven als expeditie. Vermoedelijk waren in dat jaar de kantoren verhuisd of was de begane grond als expeditie in gebruik. Het terrein bestond toen uit de eerder genoemde gebouwen en nog een machinekamer en drooginrichting, ten westen van de houtloods en een losstaand transformatorhuisje ten oosten van de expeditie. Aan de zuidzijde van het kantoorgebouw of expeditie stonden twee hijskranen

opgesteld en liep er een smalspoor van het molengebouw richting de drooginrichting, met aftakkingen naar de expeditie.

Na 1931 werden het molengebouw en de expeditie/kantoorpand met elkaar verbonden middels een loopbrug, die ter hoogte van de eerste verdieping aansloot. Deze loopbrug kwam op de hoek van de noord en oostgevel binnen bij het kantoorpand/expeditie.

In 1982 ging de Genneper Molen failliet. Het voormalige kantoorpand/expeditie werd toen verbouwd en tot 2012 in gebruik genomen als brandweerkazerne. Sindsdien staat het pand leeg.

Context

Het voormalige kantoorgebouw en expeditie van de Houtbewerkingfabriek bevindt zich vrijstaand op een perceel noordoostelijk van de oude binnenstad van Gennep, aan de noordzijde van de Gennepershuisweg. Ten noordoosten van het pand ligt de oude fabriekshal uit 1898/1899, die recentelijk is gerestaureerd. Ten noorden is de rivier de Niers gesitueerd en ten westen ligt de kerktoren van de oude Martinuskerk, die deels verwoest is in de Tweede Wereldoorlog.

Beschrijving

Het tweelaagse gebouw heeft een rechthoekige plattegrond met een oost/west oriëntatie onder een met golfplaten bedekt flauw hellend zadeldak. De gevels zijn opgemetseld met een handgevormde roodkleurige baksteen in een kruisverband. Ter hoogte van de betonnen onderdorpels en gemetselde segmentbogen van de vensters zijn rondom het gebouw spekbanden aangebracht van een grijskleurige kalkzandsteen. Ook de kuiven in het midden van de segmentbogen boven de vensters zijn van een dergelijke kalkzandsteen.

In 1983 zijn verschillende aanpassingen in het exterieur van de gevels uitgevoerd. Aan de westzijde van de zuidgevel is een vulling van machinaal gefabriceerde baksteen aanwezig op de positie van een voormalige doorgang. Ten noorden van de oostelijk topgevel is ook een groot vlak aan inboetwerk aanwezig op de plek waar tot 1982 op de verdieping een loopbrug aansloot die vanuit het molengebouw naar het voormalige kantoorgebouw/expeditie liep. Ter plaatse van de westzijde van de noordgevel zijn op de begane grond en verdieping respectievelijk één en twee dichtzettingen zichtbaar van oorspronkelijke vensters. Tegen de zuidelijke topgevel is tot op de hoogte van de zolderbalklaag verschillende lagen aan pleisterwerk zichtbaar, behorende tot reeds gesloopte bouwdelen. Op de begane grond zijn twee dichtzettingen aanwezig, die eens een doorgang vormden tot deze verdwenen gebouwen. Aan de bovenzijde is aan de zuidzijde van de gevel nog een later aangebrachte schouder op een uitkragende gemetselde voet.

In de gevels zijn ter hoogte van de verschillende verdiepingvloeren rozetankers aanwezig, die met name bij de verdiepingvloer erg onregelmatig zijn aangebracht. Bij de verbouwing van 1983 zijn de vloeren vervangen voor betonnen varianten waardoor de ankers hun nut verloren.

In de verschillende gevels zijn, met uitzondering van de blinde zuidelijke topgevel, per verdieping een aantal oorspronkelijke vensters aanwezig, die in 1983 ingezet zijn met aluminium 6-ruits ramen met een half rond kiepbaar 3-ruits bovenlicht. De oorspronkelijke ramen bestonden uit 6-ruits ramen in stalen kozijnen met een 3-ruits kiepbaar bovenlicht. Deze kozijnen waren wit geverfd.

In de noordelijke gevel is op de begane grond ook nog een entree uit 1983 aanwezig, ingezet met dubbele deuren met glazen bovenwerk. Met het vervangen van de ramen zijn ook de vensterbanken vernieuwd, opgebouwd uit wit tegelwerk.

Het dak is gemaakt van een reeks gordingen (acht per dakvlak) waarop een houten beschot en de dakbedekking van golfplaten afgewisseld met doorzichtige polyester platen liggen. Op luchtfoto's uit de jaren vijftig van de vorige eeuw is het dak van het kantoorpand/expeditie al voorzien van (stalen) golfplaten. De huidige bedekking is vermoedelijk in 1983 aangebracht. Aan de buitenzijde zijn houten boeiboorden gemaakt en hangen plastic goten op beugels.

De indeling van de begane grond bestond voor de verbouwing van 1983 uit een ongedeelde begane grond, waarbij de trap naar de verdieping aan de buitenzijde van de noordgevel was gesitueerd. De verdieping bestond toen uit een grote ongedeelde ruimte tegen de noord en westgevel en een drietal kleine ruimtes tegen de zuid en oostgevel. Op de hoek van de noord en oostgevel sloot op de verdieping hier de loopbrug aan. De tweede verdieping was niet zodanig in gebruik.

De huidige indeling is in 1983 tot stand gekomen, waarbij alle bestaande binnenmuren zijn gesloopt en vervangen voor nieuwe binnenmuren van gasbetonblokken of machinale bakstenen. De begane grond kent een indeling van een vestibule met trapopgang achter de entree in de noordgevel. Achter de vestibule is een grote ongedeelde ruimte gelegen die de hele verdieping omvat. Aan de noordzijde van deze ruimte zijn een aantal sanitaire voorzieningen en een keuken gemaakt.

De verdieping wordt opgedeeld door een grote vierkante ruimte die de helft van de verdieping inneemt. Aan de westzijde zijn vervolgens nog een drietal ruimtes aan de noord en zuidzijde van een middengang gelegen. De zolder is ongedeelde en niet in gebruik. De huidige indeling bezit geen beschermenswaardige elementen meer.

Het interieur is volledig in 1983 aangebracht, waarbij tegelvloeren in de vestibule, overloop, wc's en keukens zijn aangebracht en linoleum vloeren op een houten ondervloer in de andere ruimtes. De wanden zijn kaal of voorzien van stucwerk of tegelwerk. Achter de moderne stuclagen zijn ook nog oudere lagen aan stucwerk aanwezig. Tegen de plafonds zijn gipsplaten aangebracht, en sommige ruimtes zijn voorzien van systeemplafonds. De trap naar verdieping is van hout en heeft een onderkwart. Ook de balustrade met leuning is in 1983 aangebracht. Er zijn binnen het interieur geen monumentale elementen meer aanwezig.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennepe vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het voormalige kantoorpand/expeditie van de voormalige Genneper Molen bezit een zekere architectuurhistorische waarde als nog goed herkenbaar bedrijfsgebouw uit het eerste kwart van de 20ste eeuw. Het in oorsprong uit 1921 stammende gebouw is bij de laatste renovatie in 1983 sterk vernieuwd. De hoofd- en dakvorm zijn grotendeels overgeleverd en de gevels bezitten nog enige historische detailleringen zoals spekbanden en rozetankers. Ook de opbouw van de vensters stamt uit 1921 met betonnen

onderdorpels en een segmentboog met kuif. Tevens is de indeling van de vensters nog grotendeels oorspronkelijk. Dit gedeelte heeft bouwhistorische waarde, ook vanwege de dichtzettingen van delen van de gevels in 1983.

- Het pand heeft een hoge stedenbouwkundige waarde. Door zijn ligging op het voormalige fabrieksterrein en de zeer prominente locatie bij de Niersbrug, tussen de rivier en de oude binnenstad. De opmerkelijke hoofdvorm herinnert sterk aan de industriële voorgeschiedenis en geeft het gebouw, gelegen aan de entree van de stad, een hoge beeldbepalende waarde. Het is aan deze zijde van Gennepe een belangrijke landmark. Hoge ensemblewaarde in relatie tot het hoofdgebouw van de Gennepermolen.
- Het pand bezit cultuurhistorische waarde als een herinnering aan de industriële bedrijvigheid op deze plek tussen de binnenstad en de Niers. De Genneper Molen was lange tijd een begrip in de regio en een belangrijke werkgever voor de stad. Daarnaast heeft het voormalige kantoorpand/expeditie een lange tijd dienst gedaan als brandweerkazerne.

Literatuur

Gemeente Gennepe Archief: bouwdoSSIERS.

Historische afbeeldingen afkomstig van website Gennepnu.nl, historische fotoalbums.

Zicht op het fabrieksterrein voor 1921, gezien vanuit het noorden, met centraal in de foto de voorloper van het kantoorpand/expeditie uit 1921 en de rechts daarvan gelegen houtloods.

Advertentie uit omstreeks 1900 van de Fabriek van Houtbewerking met zichtbaar het molengebouw.

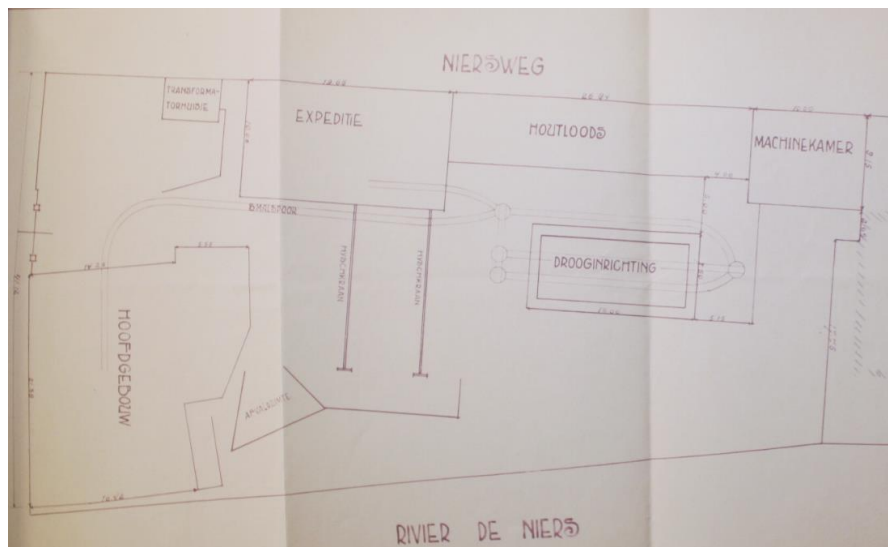

Zicht op het fabrieksterrein omstreeks 1921, gezien vanuit het noorden, met rechts van het molengebouw het kantoorpand/ expeditie.

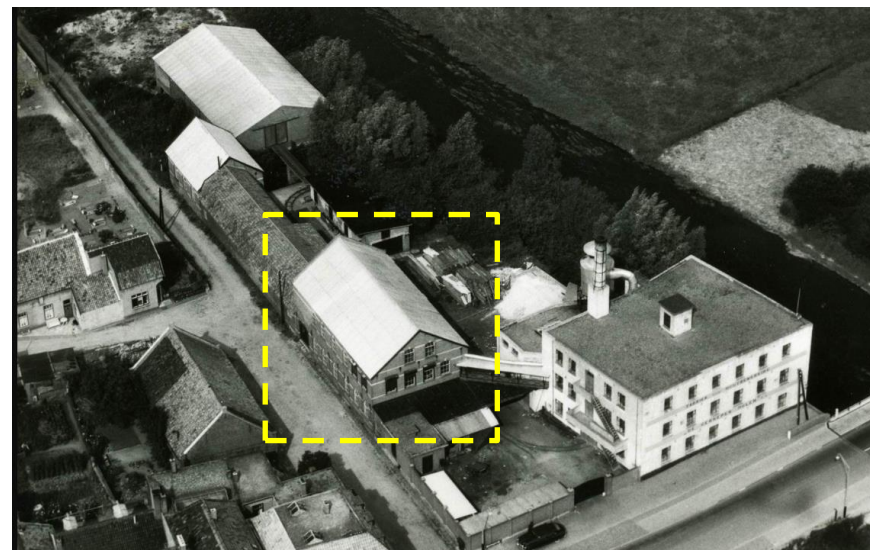

Pagina 137

Zicht op de Niersbrug omstreeks 1924 met het molengebouw en het kantoorpand/expeditie op de achtergrond.

Situatie op het terrein in 1931, waarbij het kantoorpand in gebruik als expeditie.

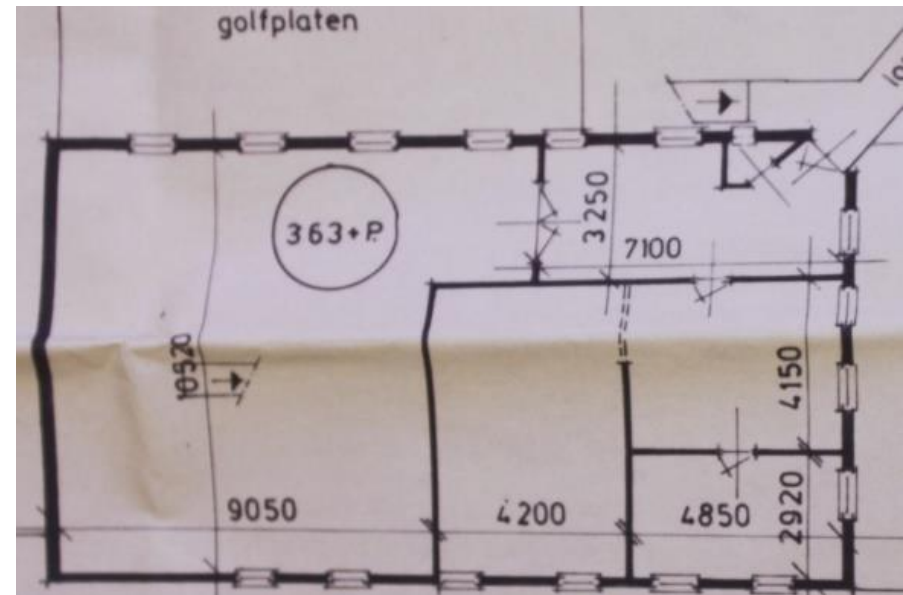

Het bedrijventerrein in de jaren vijftig van de vorige eeuw met in de omkadering het gebouw uit 1921.

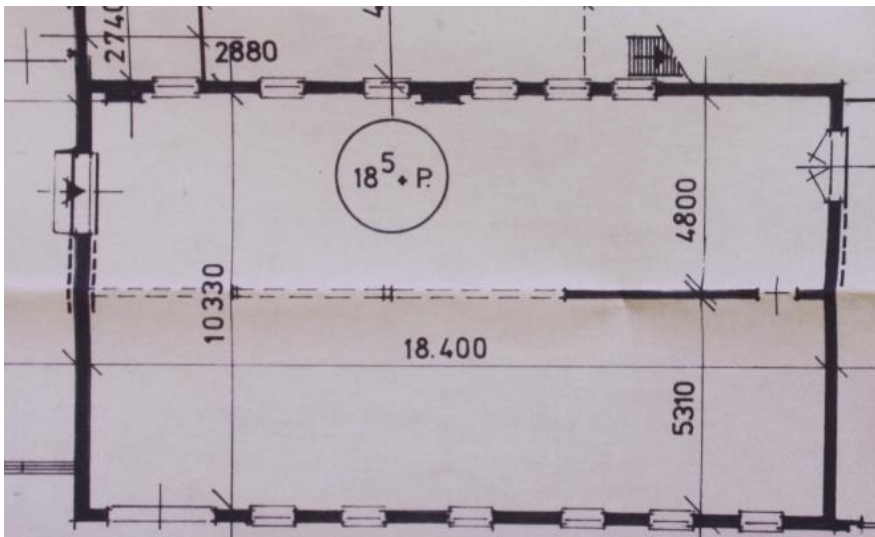

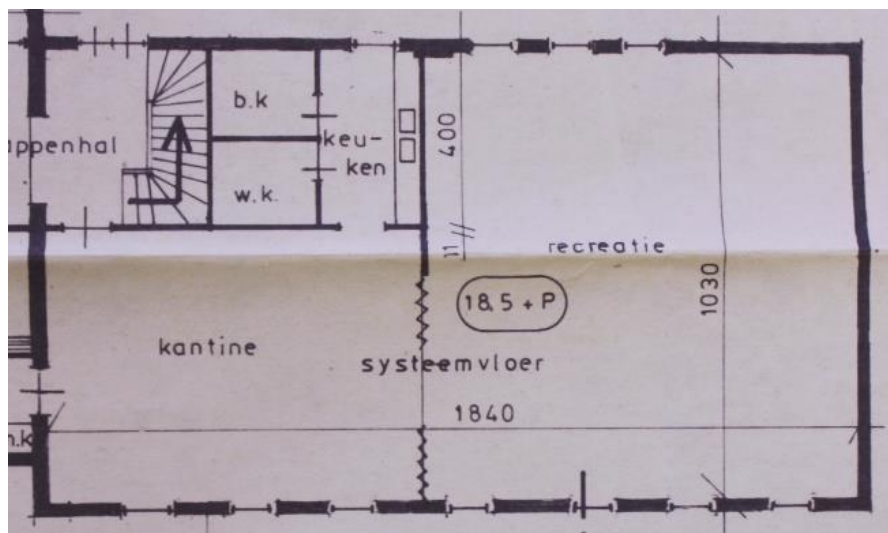
Ongedateerde foto met op de achtergrond de verhoogde loopbrug tussen het molengebouw en het kantoorpand/expeditie.

Plattegrond van de begane grond voor de verbouwing van 1983.

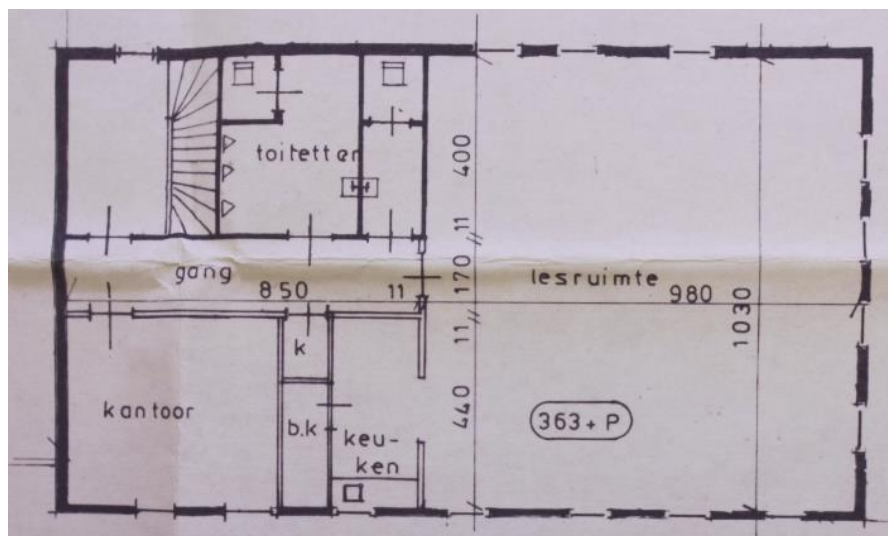

Plattegrond van de eerste verdieping voor de verbouwing van 1983.

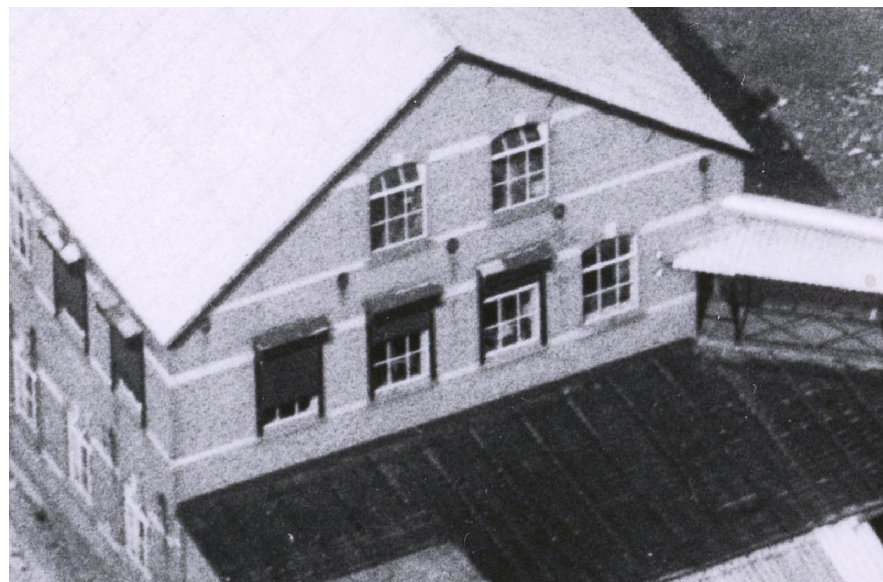

Huidige plattegrond van de begane grond na de verbouwing van 1983.

Huidige plattegrond van de eerste verdieping na de verbouwing van 1983.

Uitsnede van de luchtfoto uit de jaren vijftig van de vorige eeuw waarop de oorspronkelijke ramen zichtbaar zijn. De dakbedekking (ook van de loopbrug) bestond uit stalen golfplaten.

Zicht op de zuidgevel.

Detail van de vensters zoals die in de gevels van het gebouw voorkomen.

Zicht op de oostgevel.

Zicht op de noordgevel met het vulwerk in de voorste hoek ter plaatse van de voormalige loopbrug.

Huidige entree in de zuidgevel uit 1983.
Pagina 142

Rozetanker in een van de gevels.

Detail van de spekband op de begane grond in de zuidgevel.

Zicht op de westgevel

Detail van het trappenhuis in de vestibule aan de westzijde van het gebouw.

De vestibule op de begane grond aan de westzijde van het gebouw, gezien richting het noorden.

De ongedeelde ruimte op de begane grond, gezien richting het oosten.

De ruimte aan de oostzijde van de verdieping, gezien richting het noordwesten.

De middengang op de verdieping aan de westzijde van het gebouw, gezien richting het oosten.

De overloop op de verdieping aan de westzijde van het gebouw, met zicht op de middengang.

Bij de vervanging van de ramen in 1983 zijn ook de vensterbanken vernieuwd.

Achter het stucwerk is nog een oudere afwerklaag aanwezig.

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	○○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○

4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●○○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○

V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●○○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●○○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●●

Bloemenstraat 13, Milsbeek (schoorsteen steenfabriek) Mei. 2020

Ontwerp :

Bouwjaar : 1976

Bouwstijl : NVT

Kadastrale gegevens : OTSOO-D-3867 (Bloemenstraat 13)

Datum beschrijving : 2014 en 15-1-2020/22 mei 2020

Historie

Eind 19de eeuw werd door aannemer Alphons Coolen uit Panheel de *Maasbochtverbetering* ter hoogte van Milsbeek uitgevoerd. Aanvankelijk zou de vrijkomende klei naar een lager gelegen gebied van De Bulten worden vervoerd, maar Coolen besloot na een suggestie van een bij het werk betrokken arbeider uit Groesbeek zelf van de klei stenen te gaan bakken. Zo ontstond vanaf 1898 de baksteenfabricage in Milsbeek. Coolen kocht een keuterij aan de Bloemenstraat op en begon op het terrein tussen de Bloemenstraat en de Maas, net een stukje ten westen van de ruïnes van het Gennepthuys, met de bouw van een steenbakkerij. Voor het opzetten van de fabriek schakelde Coolen tevens de uit Druten weggekochte vakman Knilles van Koolwijk in. Samen zetten ze een bedrijf op, waar aanvankelijk nog steen werd gebakken met behulp van een veldoven. Voor het vormen van de steen was wel al een door stoom aangedreven vorm- en strengpersinstallatie gebouwd. De stenen werden nog gewoon in buitenlucht gedroogd, later werden hiervoor langgerekte haaghutten gebouwd, die op oude kaarten ook zichtbaar zijn. Coolen kon lang toe met de kleivoorraad die hij in 1898 had opgeslagen. Pas kort voor 1920 was deze voorraad opgebraakt.

In 1922 nam Willem Wouters uit Ewijk het bedrijf over. De steenbakkerij was op dat moment vanwege het opraken van de eigen voorraad grondstof (klei) en economisch zwaar weer al enige jaren niet in gebruik. Wouters was een schoonzoon van de bekende steenbakkersfamilie Burgers, die tussen Weurt en Beuningen ook een steenfabriek bezaten.

Wouters kreeg het bedrijf zelf niet goed op de rails. Tot overmaat van ramp liep het bedrijf, maar ook de woning van Wouters zelf grote schade op bij dijkdoorbraken van de Maas in 1926. Vanaf 1927 gingen J. van Os en J.W. Gramser zich met het bedrijf bemoeien. Ook toen ging het maar moeizaam met het bedrijf. Dit veranderde toen in 1931 Jan Huisman ten tonele verscheen. Huisman achtte een modernisering noodzakelijk en bouwde een ringoven. Van Os vertrok daarna al spoedig, Gramser bleef nog bij het bedrijf betrokken terwijl ook Wouters nog op de achtergrond als grondeigenaar een rol speelde. In de Tweede Wereldoorlog leed de fabriek veel schade en na de oorlog bouwden de zoons van Huisman (Willy en Frans) met grote voortvarendheid, gesteund door het Bureau Wederopbouw, vanaf 1946 een nieuwe moderne fabriek, met een kantoor en bedrijfswoning (Bloemenstraat 70-72) aan de overzijde van de straat. Uit deze beginperiode van de wederopbouw zijn van de fabriek de werkplaatsen met kantine bewaard gebleven. De haaghutten werden vanaf omstreeks 1950 loodrecht op de Bloemenstraat gebouwd. De naoorlogse ringoven was opgenomen in een langwerpige vleugel met een fabrieksschoorsteen die uit de kap oprees. Deze vleugel stond recht tegenover de bazenwoning/kantoor zoals op een luchtfoto uit de jaren '50 is te zien. Ook de topografische kaarten uit deze periode geven de oven met schoorsteen op deze plaats aan. Thans is hier de grote binnenplaats.

Vanaf het midden van de jaren '70, toen de fabriek een nieuwe, gas gestookte tunneloven kreeg (gebouwd in 1976) verdwenen de haaghutten snel uit beeld, omdat men de ongebakken steen ging voordrogen en drogen in toen ook gerealiseerde droogkamers. Zo verdween geleidelijk aan het gehele productieproces van klei naar baksteen van buiten naar binnen, in hiervoor gebouwde fabrieksloodsen.

De schoorsteen dateert ook uit 1976. Huisman koos opmerkelijk genoeg nog voor de bouw van een gemetselde schoorsteen, hoewel in die periode de stalen schoorstenen reeds gebruikelijk waren.

In 1991 verkocht de fam. Huisman het bedrijf en kregen verschillende buitenlandse bedrijven de fabriek in handen (1991-1999 de firma Boral Nedusa Baksteen bv, 1999- 2002 de firma Hanson, en 2002-2008 het Oostenrijkse Wienerberger). In 2008 hield de productie op en werd de fabriek gesloten.

Het complex bestaat aan de vooravond van de sloop uit twee gebouwenclusters gescheiden door een binnenplaats en aan de zuidzijde(rivierzijde) verbonden door een lange gangvormige structuur. Het westelijke cluster bestaat uit een drietal parallel aan elkaar gebouwde, langwerpige rechthoekige hallen onder zadeldaken (gebouwen A, B, C) . Op de oostelijke van deze drie hallen sluit aan de oostgevel een hal aan die maar de helft van de lengte van de andere hallen heeft (gebouw D), gevolgd door een smaller deel aan de noordzijde met tegen de oostgevel een luifel. Aan de noordzijde van gebouw D sluit haaks een grote hal onder zadeldak aan (gebouw E), waartegen aan de oostzijde een L-vormig gebouw aansluit (gebouw F).

De oostelijke cluster bestaat uit twee parallel aan elkaar gebouwde langwerpige hallen met zadeldaken (gebouwen J en K), waarbij tegen het noordelijke deel van de westgevel van gebouw J twee kleine rechthoekige gebouwen, parallel aan elkaar gebouwd onder zadeldaken met topgevels (gebouwen G en H) aansluiten. Tussen de vleugel van gebouw F van het westelijke cluster en de rechter zijgevel van gebouw G van de oostelijke cluster bevindt zich gezien vanaf de straat een doorrit naar de grote binnenplaats.

Het complex, situatie 2019, met gebouwaanduiding. Kaartje MAB 2014.

De gangvormige structuur (gebouw I) die aan de zuidzijde beide clusters verbindt bestaat zelf weer uit drie in massa en dakvorm te onderscheiden verschillende bouwdelen. Westelijk van het westelijke cluster is een groot open terrein (tasveld) aanwezig. Oostelijk van het oostelijke cluster staat aan de zuidkant tegen de dijk een niet verder te noemen zeer jonge open overkapping van een kleiopslag, met weer oostelijk daarvan een betonnen muur die de haven omsluit.

Hieronder volgt nog een omschrijving uit 2014 van de bouwdelen die buiten bescherming vallen en gesloopt worden.

Gebouw A (gebouwd in 1976) betreft een zeer grote, langwerpige hal op rechthoekig grondvlak met ongelijk zadeldak. De wanden van de grote hal, waarin onder meer de langgerekte tunneloven en twee daarnaast gelegen droogtunnels zijn opgenomen, bestaan uit staalvakwerk, waarbij de wandstijlen van de stalen sikkelspanten de gevels in vakken verdelen. In de vullingen is baksteen in halfsteens verband gemetseld bestaande uit

een plint in zwart/grijze steen en bovenliggend werk in rode steen. Deze hal heeft aan de oostzijde een zijbeuk, waarover het hoofddak verder is doorgetrokken. De topgevels en de bovenste strook van de westelijke lange gevel zijn voorzien van golfplaten. In de kopgevels staande vensters met 6-ruits ramen en schuifdeuren. In de lange zijgevel is een enkele, brede deuropening aanwezig met schuifdeurconstructie. In de hal zijn betonvloeren aanwezig met daarin opgenomen rails van smal spoor, voor lorries en wagonnetjes met groenlingen die door de droogkamers en tunneloven konden worden gereden.

Dicht naast het achterste deel van de rechter zijgevel van oven/drooggebouw A staat een hoge **schoorsteen** in rode baksteen met zowel aan de noord- als zuidzijde bovenin in witte steen de naam HUISMAN (datering 1976). NB: De schoorsteen wordt separaat beschreven.

Gebouw B (gebouwd in de jaren '60) betreft een zeer grote, langwerpige hal op rechthoekig grondvlak, gebouwd tegen de oostgevel van gebouw A. Het gebouw is aanmerkelijk smaller en lager dan gebouw A en bezit ook een blok met droogtunnels, met daarvoor aan de zuid- en noordzijde een halstructuur met betonvloeren met reeksen smalspoorrails. De droogtunnels hebben een brede bakstenen, rechthoekige luchtschacht die over de volle breedte door het zadeldak heen is gestoken. Aan de zuidkant heeft de kopgevel vier getoogde vensters met betonnen 6-ruits raampjes. De noordelijke kopgevel heeft een staalvakwerk met brede doorgang met schuifdeuren, rechts geflankeerd door een venster en links door een enkele deur. De kap wordt gesteund door stalen vakwerkspanten. Tussen gebouw B en gebouw C bevindt zich een gangvormige strook onder plat dak, met slechts één venstertje in de kopgevels.

Gebouw C (gebouwd in de jaren '50) betreft een zeer grote, langwerpige hal op rechthoekig grondvlak, gebouwd tegen de oostgevel van gebouw B. Het gebouw is wat betreft breedte en hoogte vergelijkbaar met gebouw B en bezit ook een blok met droogtunnels, met daarvoor aan de zuid- en noordzijde een halstructuur met betonvloeren met reeksen smalspoorrails. De droogtunnels hebben een brede bakstenen, rechthoekige luchtschacht die (hier niet over de volle breedte) door het zadeldak heen is gestoken. Aan de zuidkant heeft de kopgevel vier getoogde vensters met betonnen 6-ruits raampjes. De noordelijke kopgevel heeft een brede doorgang met schuifdeuren. Doordat het er aan de oostzijde haaks op aansluitende gebouw ten opzichte van de noordgevel iets terug ligt is ook een deel van de oostelijke zijgevel zichtbaar, uitgevoerd in baksteen met lisenen en rechthoekige vensters met betonnen 6-ruits ramen. De kap wordt gesteund door houten vakwerkspanten.

Gebouw D (gebouwd begin jaren '70) sluit aan op de oostgevel van gebouw C en betreft een samengesteld gebouw bestaande in het zuidelijke deel uit een grote, langwerpige hal op rechthoekig grondvlak, aan de noordzijde overgaand in een smaller gedeelte onder lessenaardak, waartegen aan de oostzijde een luifel is aangebracht, door het dak door te trekken ter plaatse. Aan de noordzijde bevindt zich nog een laag verbindingslid onder plat dak. Aan de zuidzijde is voor de kopgevel een gangvormige structuur gebouwd met plat dak die zich rechts nog een stuk doorzet. De bakstenen oostgevels met rechthoekige vensters met betonnen 6-ruits ramen kijken uit over de binnenplaats. De hal heeft eenvoudige stalen spanten op stalen wandstijlen. In het gebouw zijn de resten van installaties voor het vormen van stenen aanwezig.

Gebouw E (gebouwd eind jaren '60) sluit haaks aan op de oostgevel van gebouw C en betreft een grote, brede hal op rechthoekig grondvlak. De kap wordt gesteund door stalen sikkelspanten (H-balken) met een stalen haanhout. De stijlen vormen in de langswanden een staalvakwerk. In de

wanden liggende vensters met 6-ruits ramen en schuifdeuren aan de noordzijde, enkele deuren aan de op de binnenplaats uitkomende zuidzijde. De topgevels met staalvakwerk hebben een golfplaatbekleding aan de westzijde en metselwerkvulling aan de oostzijde.

Gebouw F (gebouwd eind jaren '60) sluit aan op de oostgevel van gebouw E en betreft een samengesteld gebouw bestaande uit een op gebouw E aansluitend éénlaags gedeelte met bakstenen gevels en plat dak en een daar haaks op gebouwde vleugel aan oostzijde met bakstenen gevels en een lessenaardak. In de zuidgevel een brede deuropening. In de noordgevel een brede deuropening en liggende vensters met betonnen 6-ruits ramen. In de oostgevel een deur en venster met 6-ruits raam. Functie: magazijn (?)

Gebouw J en Gebouw K betreffen parallel aan elkaar gebouwde hallen, die weer in lengte vergelijkbaar zijn met de hallen aan de westzijde. Ook deze hallen hebben weer bakstenen gevels en zadeldaken. Gebouw J is aanmerkelijk smaller dan gebouw K en heeft ter ondersteuning van de kap opmerkelijke houten vakwerkspanten. Het gebouw dateert vermoedelijk uit de late jaren '40 of vroege jaren '50. Gebouw K behoort tot de jongere categorie uit de late jaren '60 of vroege jaren '70 en heeft weer net als de gebouwen A, D en E, stalen sikkelspanten, waarbij de kap aan de westzijde net als bij gebouw A (daar aan de oostzijde) de kap over de stijlen verder is doorgetrokken waardoor een ongelijk zadeldak is ontstaan. Gebouw K is grotendeels gebruikt als opslag voor klei en gebouw J heeft onder meer een magazijnfunctie gehad. Gebouw J steekt aan de noordzijde ten opzichte van de flankerende gebouwen via een iets smaller deel een stuk uit. De kopgevel heeft hier een houten top en rechts een terugliggend geveldeel met bedrijfsdeuren. Het gebouw heeft vensters met 4-ruits raampjes en rechthoekige deuropeningen. Gebouw K heeft net als gebouw A staalvakwerk in de gevels en bakstenen vullingen in halfsteens verband, topgevels bekleed met golfplaat en vensters met betonnen 4-ruits raampjes. In de kopgevel aan de noordzijde zijn zeer

brede schuifdeuren aanwezig. Ook hier ligt een deel van de noordelijke kopgevel sterk verdiept onder de doorgestoken kap, met bedrijfsdeuren in de achterwand.

Gebouw I betreft een langwerpige, gangvormige gebouw dat aan de zuidzijde bij de dijk langs de Maas de beide gebouwenclusters onderling verbindt. Vermoedelijk was de hoofdfunctie een droge verbinding voor transport van de in het oostelijke cluster opgeslagen klei naar de vorm- en droogkamers in het westelijke gebouwencluster. Het langwerpige gebouw bestaat aan de oost- en westzijde uit een rechthoekig bouwdeel met bakstenen gevels en een plat dak (het oostelijke deel is lager dan het westelijke) en daartussen een langwerpige éénlaags gebouw met bakstenen gevels en een zadeldak met rode muldenpannedekking. De gevels bezitten staande vensters met betonnen 4-ruits ramen. De kapconstructie van het middendeel bestaat uit reeksen houten A-spanten met ijzeren “kreupele stijlen” extra verbonden met de wanden.

Met uitzondering van de smalle vleugel aan de zuidzijde van het centrale tasveld zijn alle zadeldaken van de hallen en loodsen gedekt met golfplaat, met in de plaat transparante vlakken die als daklichten functioneren. De bakstenen gevels zijn soms, wat betreft de oudere hallen uit de jaren '50, verzwaaard met lisenen en gemetseld in rood/bruine vormbakstenen in halfsteens verband. De fabriekshal aan de westzijde en de grote hal aan de oostzijde hebben beide met golfplaat beklede topgevels en met golfplaat beklede stroken direct onder de dakvoet in de zijgevels. In de gevels van deze hallen is gebruik gemaakt van staalvakwerk, doordat de stalen stijlen van de spanten zijn opgenomen in de gevels. Meerdere gebouwen bezitten rechthoekige, liggende vensters met betonnen 6-ruits ramen en brede deuren in de kopgevels.

Ten zuid-oosten van het de meest oostelijke hal staat nog een grote rechthoekige overkapping op stalen kolommen met een zadeldak en

afgeplate geveltopen. Deze overkapping heeft geen wanden en is dus aan alle zijden open.

Context

Het complex bevindt zich aan de zuidzijde van de parallel aan de Maas verlopende Bloemenstraat op een groot perceel ter hoogte van de aansluiting van de Steenweg en Achterbroek aan de noordzijde van de straat. Oostelijk van het terrein ligt de Camping Bloemenkamp en de resten van het Genneperhuys. Direct oostelijk van het perceel is ook een in hoofdvorm rechthoekige haven, uitmondend op de Maas aanwezig. Aan de zuidzijde ligt achter het complex een dijk en de uiterwaarden van de Maas. De ontwikkeling van de steenfabriek speelde mede een grote rol in de ontwikkeling van Milsbeek van een gehucht tot een dorp, dat vanaf het begin van de jaren '30 zijn beslag kreeg met de stichting van een eigen parochie en bouw van een kerk met een nieuw dorpscentrum. In die periode zwaaide Huisman de scepter over de fabriek en zette hij de donkere baksteen uit Milsbeek in een groot gebied rond Gennepe en het aangrenzende Duitsland op de kaart. Na de oorlog is de fabriek van Huisman, aanvankelijk als wederopbouw-project en later op eigen kracht, weer uitgegroeid tot een grote fabriek, op moderne wijze opgezet met een tunneloven, droogkamers, loodsen voor brandstoffen en grondstoffen, die tot in 2008 heeft gefunctioneerd. Van het complex zullen na herbestemming van het terrein de werkplaatsen en magazijn uit 1946 (gebouw G en H), de schoorsteen uit 1976 en het aan de overzijde gelegen kantoor met woning als herinnering aan de baksteenfabricage behouden blijven.

Beschrijving 15-1-2020

Bloemenstraat 13; schoorsteen

De schoorsteen gebouwd in 1976 is dubbelwandig opgezet met een binnenkanaal van hittebestendige en zuurvaste chamottesteent, verlijmd met hittevaste mortel. Een 10cm brede luchtsponw ligt om het centrale

kanaal en de buitenwand (onderin 50cm dik en bovenaan 21cm) is gebouwd van op de fabriek zelf gebakken helderrode taps toelopende radiaalstenen. Aan de voor- en achterzijde is in deze buitenwand in witte geglaazuurde stenen de naam "HUISMAN" opgenomen. De schoorsteen rijst op vanuit een in bruin/rode steen opgemetselde onderbouw die is gefundeerd op een dikke betonplaat. In de onderbouw een stalen luik. De bekroning springt iets uit en snoert helemaal boven weer iets in. De schacht is op regelmatige afstanden versterkt met ijzeren ringankerstrippen (spanbanden).

Waardering

De schoorsteen is van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en vooral ook cultuurhistorische waarde.

- Het complex is van enig architectuurhistorisch belang als markant fabriekscomplex uit de naoorlogse periode. Het kantoor uit 1946 met naast liggende werkplaats uit 1946 behoort tot de oudste delen van deze fabriek en bezit in het geheel (de situatie kort voor de sloop) de meeste architectonische kwaliteit, op grond van beoordeling van het exterieur.
- De schoorsteen heeft architectuurhistorische waarde als één van de laatste nog in steen gemetselde fabrieksschoorstenen met een dubbelwandige constructie.
- Het complex met zijn parallel aan elkaar gebouwde hallen en de hoge fabrieksschoorsteen is van stedenbouwkundig belang aan deze zijde van de weg. Het dominante karakter wordt nog verder versterkt door de open structuren aan weerszijden van het complex. In landschappelijk en stedenbouwkundig opzicht is de ligging dichtbij de Maas (steenfabrieken werden vrijwel uitsluitend langs de rivieren gebouwd, waar ze ook hun klei uit betrokken) en de aanwezigheid van de haven van belang te noemen.

- Er is sprake van cultuurhistorische waarde omdat het complex een herinnering vormt aan de opkomst en bloei van de steenbakkerij in Milsbeek, die onder Huisman tot een bloeiende onderneming werd en het vrijwel 110 jaar wist uit te houden. De naam Huisman, die trots prijkt op de schoorsteen, werd zo bij veel mensen gekoppeld aan Milsbeek, dat door de steenfabricage en de (bloem)pottenbakkerijen vanaf 1900 gaandeweg "op de kaart werd gezet". Veel Milsbeekers hebben in de fabriek gewerkt. De steenfabriek droeg ook bij aan de groei en ontwikkeling van de economie van het dorp, mede waardoor in 1930 de stichting van een eigen parochie mogelijk werd gemaakt en het dorp kon uitgroeien tot wat het heden ten dage is. De schoorsteen heeft mede vanwege de verbondenheid met de steenfabriek en de naam Huisman op de schacht een hoge cultuurhistorische waarde (herinnering in steen van belangrijke historische ontwikkelingen in Milsbeek).

Bronnen:

Bouwarchief Gennep: 1937-1972

W. van Dinter, Straatnamen van de gemeente Gennep verklaard en toegelicht, Gennep 2003

Bindels, W., De Alde Milsbèk, 1987, p.90-93

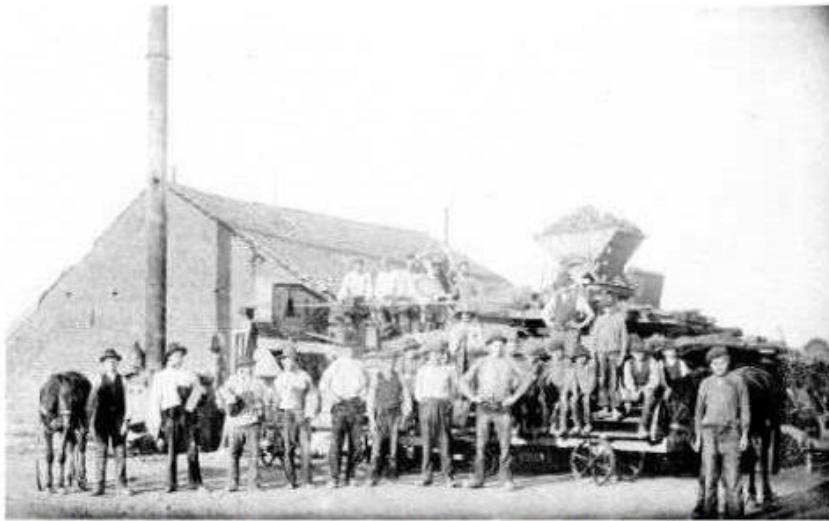
Brief J.B. Huisman dd. 18 maart 2012 mbt de bouw van de schoorsteen

Internet:

[www.milsbeek.info/Milsbeek sinds 1930](http://www.milsbeek.info/Milsbeek_sinds_1930)

www.watwaswaar.nl 19de- en 20ste-eeuwse topografische kaarten

www.encyclopedie-grofkeramiek.nl/grofkeramiek/show/174

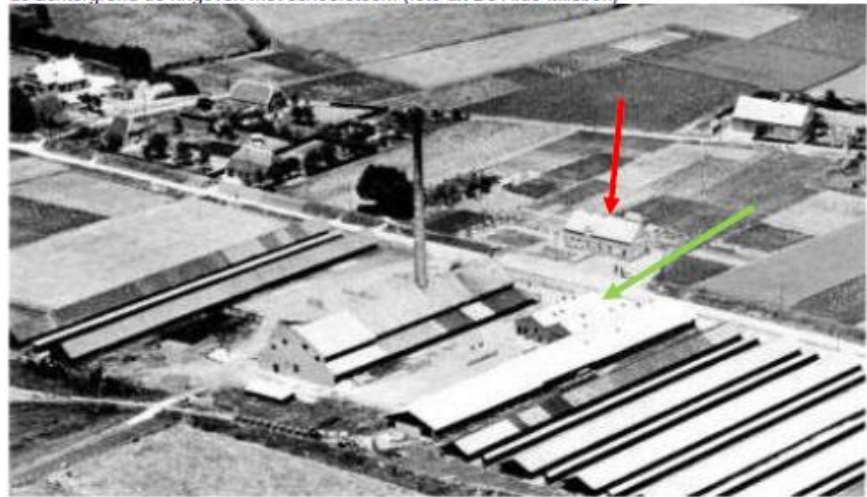
De Steenbakkerij Milsbeek met op de achtergrond de vormloods met stoomaandrijving en het personeel met voertuigen en machines op de voorgrond gefotografeerd in 1910 (foto uit De Alde Milsbèk)

De uiterwaarden met veldovenen en droogbanen gefotografeerd in 1926 toen de Maas geleidelijk aan na de catastrofale overstroming in zijn bedding was teruggekeerd. (foto uit De Alde Milsbèk)

Vogelvlucht van de N.V. Steenfabriek Milsbeek in 1943, gefotografeerd vanuit een toen net gereed gekomen electriciteitsmast door Frans Huisman. Links op de voorgrond de reeksen haaghutten en op de achtergrond de ringoven met schoorsteen. (foto uit De Alde Milsbèk)

Luchtfoto van het complex kort na de eerste wederopbouwfase in 1950. Rechts onder een reeks haaghutten. De rode pijl wijst na de bazenwoning, nog zonder veranda en achter gelegen schuur, de groene pijl naar de hier beschreven werkplaats en kantoor. De ringoven met de schoorsteen op de kap is in 1976 gesloopt en vervangen door een iets meer westwaarts gelegen drogerij en tunneloven-complex. Op de plaats van de oven was sindsdien een open binnenterrein. foto uit De Alde Milsbèk)

Luchtfoto vanuit het noordwesten kort voor sluiting (Gelderlander)

Recente satelietfoto van het complex. GoogleMaps

Detail uit de topografische kaart van 1907. Hoewel de steenbakkerij toen reeds bestond, werd deze niet weergegeven! Watwaswaar.nl

Detail uit de topografische kaart van 1930. Hier staat de fabriek weergegeven kort voordat Huisman een modernisering doorvoerde. Watwaswaar.nl

Detail uit de topografische kaart van 1938. De fabriek na de modernisering door Huisman met een nieuwe ringoven (in rood aangegeven langwerpige rechthoek) en reeksen haaghutten (dikke zwarte strepen) Watwaswaar.nl

Detail uit de topografische kaart van 1958. Oostelijk van de later gesloopte oven zijn reeds het kantoor, werkplaats en een grote hal (gebouwen G, H, en J) zichtbaar. Binnen de gele ovaal het vanaf 1946 gebouwde complex met loods, werkplaats, kantoor, ringoven en bazenwoning. De haaghutten staan haaks op de Bloemenstraat. Watwaswaar.nl Hieronder situatie in 1967

Detail uit de topografische kaart van 1978. De fabriek heeft zijn grootste omvang bereikt, de haaghutten zijn verdwenen. De ringoven is nog niet gesloopt! De haven staat nog niet aangegeven! Watwaswaar.nl

De zuidgevels van de gebouwenclusters gezien vanaf de dijk. FH MAB 2014

De schoorsteen

Onderbouw schoorsteen 2014.

De schoorsteen vanuit het noorden gezien. 2020.

Zuidzijde van onderaf gezien. MAB 2014

Zuidzijde met de naam Huisman in witte steen vanaf de dijk gezien. MAB 2014

I	Architectuur- en bouwhistorische waarde, bijzonder belang van het gebouw en constructie	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	○○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het complex toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het complex	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennep	●●○

IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	Gebruikswaarde	●○○

Zandstraat 27-29, Gennepe

Ontwerper : Waterstaat
 Bouwjaar : 1902-1903
 Bouwstijl : Stadsvakwerkstijl, Jugendstil elementen
 Kadastrale gegevens :

Historie

Het voormalige post- en telegraafkantoor werd in 1902-1903 gerealiseerd aan de Zandstraat. Het kantoor bevatte tevens een directeurswoning. Het project werd in opdracht van Waterstaat, afdeling Landsgebouwen gebouwd, met als buitengewoon opzichter H. van Zijll. Th.M. Berntsen en G.H.W. Braam uit Nijmegen voerden het werk uit. Wie de ontwerper was is vooralsnog niet bekend.

Na buiten gebruikstelling van het complex werd het in 2005-2006 verbouwd tot twee winkels met bovenwoningen. De voorgevel werd hiervoor ter plekke van de vensters enigszins gewijzigd en het interieur is toen volledig verbouwd.

Het pand werd gebouwd op de plaats van een tweetal oudere panden aan de zuidwestelijke zijde van de Zandstraat. De Zandstraat, in het verleden ook wel "Grote straat" geheten, is de belangrijkste straat in de stadskern van Gennepe. Ze is samen met de Markt en de Niersstraat onderdeel van een zeer oude doorgaande route, die teruggaat tot de Romeinse periode. Langs het weggedeelte dat in de middeleeuwen binnen de omwalling kwam te liggen ontwikkelde zich de voornaamste bebouwing van de stad, veelal op smalle, diepe percelen, waarvan een aantal ook aan de achterzijde werden ontsloten door achterstraatjes of paden langs de stadswallen. De Zandstraat werd al in de late middeleeuwen de straat van de gegoede burgers en vanwege de betekenis als doorgaande route ook de plek waar herbergen en stalhouderijen zich vestigden. Eind 19de eeuw werd het de belangrijkste winkelstraat in de stad. Ondanks oorlogsgeweld en saneringen bevinden zich aan de straat nog veel historische panden, die samen het beeld van de stedelijke hoofdstraat bepalen.

Context

Het pand maakt deel uit van de aaneengesloten zuidwestelijke gevelwand van de Zandstraat en staat hier op een perceel ten zuiden van de Poststeeg, een smal straatje dat vermoedelijk in samenhang met de bouw van het postkantoor zal zijn verbreed. De imposante bouwmassa en de rijke detaillering maken van het voormalige postkantoor een opvallende verschijning te midden van de veelal sobere en bescheiden bebouwing van de Zandstraat.

Beschrijving

Het voormalige postkantoor bestond aanvankelijk uit een kantoor- en dienstruimte op de begane grond en een directeurswoning op de verdieping. Die opzet is herkenbaar

gebleven in de huidige toestand: winkels beneden en een woning boven. Het pand bezit een samengestelde plattegrond, twee bouwlagen en een forse schilddak met afsteken naar de iets lagere aanbouwen tegen de zijgevels. Het dak is gedekt met (niet oorspronkelijke) roodbruine geglazuurde pannen. Rondom zijn er grote overstekken met houten goten en geprofileerde windweren. Naar de voorgevelrisaliet toe heeft het dak een steekkap met wolfeinde. In de diverse dakvlakken zijn niet oorspronkelijke dakvensters opgenomen.

De gevels zijn gemetseld in bruinrode baksteen in kruisverband, met lage uitspringende plint met waterlijst en voorts quasi-speklagen ter hoogte van de onder-, wissel- en bovendorpels van de vensters. Die lagen worden gesuggereerd doordat de voegen hier dezelfde kleur hebben als de baksteen. De vensters zijn voorzien van gemetselde rond- en korbogen met hardstenen geboorte- en sluitstenen. De verdiept liggende kozijnen hebben geglazuurde lekdorpeltegels, met uitzondering van de vensters in de eerste bouwlaag.

De voorgevel is asymmetrisch van opzet en bestaat uit drie traveeën. De middelste risaleert licht en wordt bekroond door een op houten korbeelstellen overkragende afgesloten topgevel, die in vakwerk is uitgevoerd. De rechter travee eindigt aan de bovenzijde met een houten bakgoot, de linker travee eindigt onder de schuine dakafsteek met een geprofileerde windveer. In de eerste bouwlaag bevinden zich smalle gekoppelde rondboogvensters, waarvan er enkele recentelijk door het uitbreken van de muurdammen en plinten zijn vergroot tot brede ingangen. Het linker venster in de risaliet was vroeger korter en naar voren uitgebouwd, met een afdakje. Onder dit venster waren namelijk oorspronkelijk de brievenbussen aangebracht. Het venster uiterst rechts was vroeger de ingang van het postkantoor. Van alle gevelopeningen in deze eerste bouwlaag bleven de 6-ruits bovenlichten behouden. Van de drie rechter vensters in de risaliet bleef ook het licht getoogde (en op punten gewijzigde) onderraam bewaard. In de tweede bouwlaag zijn er in het midden en rechts brede vensterpartijen onder korbogen met driedelige getrapte vensters met vernieuwde enkelruits schuiframen en 6- en 9-ruits bovenlichten. Uiterst links heeft het venster een rondboogomlijsting en een kozijn in de vorm van een "melkmeid": een langgerekt venster met bovenlicht in het midden en kortere segmentvormige raampjes aan weerszijden. Ook dit venster bevat vernieuwde invullingen. In de overkragende topgevel bevindt zich een driedelig kozijn met vernieuwd 15-ruits middenraam en lagere vernieuwde 9-ruits zijlichten.

De rechter zijgevel (aan de steeg) heeft een risalerend bouwdeel met aan de voorzijde een uitbouwje met lessenaarsdak, waaronder zich de voordeur naar de bovenwoning bevindt. Deze heeft een kozijn met hardstenen neuten en onderdorpel, een paneeldeur met ijzeren raambeschermer en een bovenlicht. In de zijgevel en de voorgevel van de risaliet bevinden zich trappenhuisvensters met decoratief glas-in-lood. In de eerste bouwlaag voorts een venster met duimen (paneelluiken ontbreken) en een 11-ruits raam met gekleurd kathedraalglas. Links in de tweede bouwlaag bevindt zich een smal venster met een vernieuwd enkelruits raam en 9-ruits bovenlicht.

De achtergevel is geheel gepleisterd en voorzien van grotendeels gewijzigde gevelopeningen. Voorts sluiten op de achtergevel van het aan de Zandstraat gelegen gedeelte niet beschermenswaardige bouwdelen met platte daken aan.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennepe vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

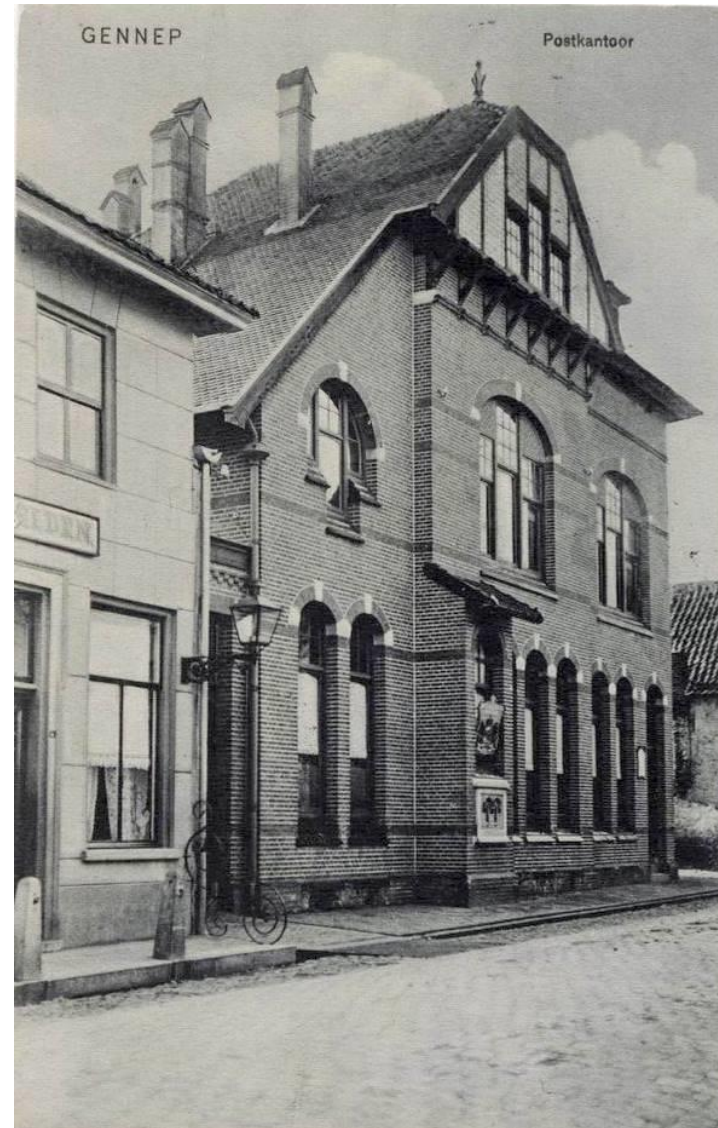
- Het pand heeft een hoge architectuurhistorische waarde. Het is een herkenbaar en in redelijk gave staat bewaard gebleven voorbeeld van een postkantoor uit de vroege 20ste eeuw. Ondanks recente wijzigingen en vernieuwingen aan de voorgevel en wijzigingen in de achtergevel is de oorspronkelijke opzet goed herkenbaar gebleven. Het gebouw valt op door de hoge kwaliteit van het ontwerp, een voor de bouwperiode karakteristieke mengvorm van traditionele en eigentijdse elementen, uitgevoerd in deels luxe en duurzame materialen. Bijzondere elementen en details zijn de uitzonderlijke en schilderachtige hoofdvorm, de detaillering van de vensters, de vakwerkgevel en voorts het materiaalgebruik. Binnen de context van de gemeente Gennepe is er sprake van hoge zeldzaamheidswaarde.
- Het pand heeft stedenbouwkundige waarde. Het is een belangrijk onderdeel van de nog door historische aspecten bepaalde bebouwingsclusters aan de Zandstraat, de belangrijkste historische straat in het centrum van Gennepe. Hier vormt het pand een klein ensemble met het naast gelegen grote woonhuis op nr. 25, eveneens een object uit de eerste helft van de 20ste eeuw met een zeer opvallende vormgeving. Door de opmerkelijke hoofdvorm en de bijzondere

detaillering heeft het voormalige postkantoor voor zijn omgeving een hoge beeldwaarde.

- Als fysieke herinnering aan het vroegere imposante post- en telegraafkantoor, uiting van de modernisering van de nutsvoorzieningen rond 1900, heeft het pand voor de gemeente Gennepe cultuurhistorische waarde.

Literatuur

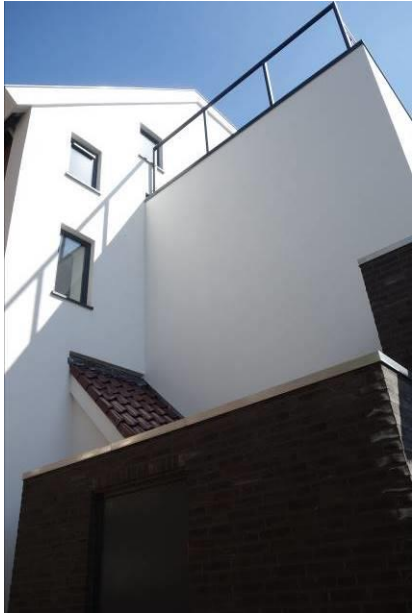
Historische afbeeldingen afkomstig van website Gennepnu.nl, historische fotoalbums.

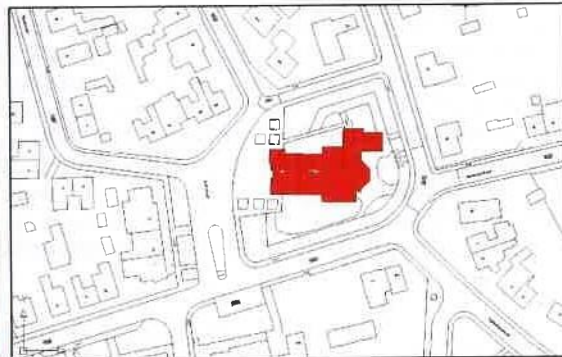

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●●
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie	○○○

	op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●

2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●●

Pastoor Jaspersplein 1, Heijen

Ontwerper : F.H. Stoks en A.J.M. Rats
Bouwjaar : 1954-1956
Bouwstijl : aan de Delftse School verwant traditionalisme
Kadastrale gegevens :

Historie

De huidige kerk van Heijen dateert uit 1954-1956 en vormt de herbouw van een tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar verwoeste voorganger. Van deze kerk die aan de westzijde van de Hoofdstraat, bij de Kasteelstraat was gelegen, resteert het belendende kerkhof. De nieuwe kerk kwam in een tegelijk ontwikkelde uitbreidingswijk te staan en is gebouwd naar een ontwerp van de architecten F.H. Stoks (1886-1972) en A.J.M. Rats (1901-1956). Deze architecten werkten bij diverse projecten samen. Rats zelf bouwde onder meer de Bernadette-kerk van het Brabantse kerkdorp Spoordonk, waar hij begraven ligt. Van Stoks is bijvoorbeeld een kerk in Steijl bekend. Nadat in Heijen een aantal jaren gebruik was gemaakt van een noodkerk, werd in september 1954 de eerste steen gelegd. Op 26 november 1956 is de nieuwe Dionysiuskerk in gebruik genomen.

Deze kerk werd uitgevoerd in een aan de Delftse School verwante traditionalistische trant, met gevels in schoon metselwerk en met keramische pannen gedekte dakschilden. De ambachtelijke en tamelijk robuuste uitstraling wijst op het voortleven van de vormentaal van een architect als A.J. Kropholler, die voor de oorlog een belangrijke rol had gespeeld. Traditionele motieven zijn de spitsboogvensters en de grote oculi of roosvensters. Ook aan de binnenzijde valt het ambachtelijke en zorgvuldig uitgevoerde metselwerk op. De bakstenen gewelven reiken er op een vernuftige wijze naar elkaar en worden gedragen door robuuste kolommen met natuurstenen kapitelen. Door het krachtige lijnenspel vormt het interieur min of meer een echo van de expressieve vormentaal van veel kerken uit het interbellum. Het breed opgezette middenschip – met slechts als loopgangen bedoelde zijbeuken – sluit aan bij de ideeën van de Liturgische Beweging die vanaf circa 1900 ijverde voor een actievere betrokkenheid van de gelovigen; door deze opzet wordt men niet gehinderd door pilaren en zuilenreeksen, waardoor er een vrij zicht is op het altaar. Al in de vroege 20ste eeuw is dit uitgangspunt een belangrijke rol gaan spelen in de kerkbouw.

De koorpartij is direct achter het altaar voorzien van een mozaïek dat de H. Dionysius voorstelt, als schutpatroon van Heijen en van het hier gevestigde schuttersgilde. Volgens mededeling is dit gemonogrammeerde mozaïek gemaakt door een Pater van de H. Geest. Verder heeft de kerk twee glas-in-loodramen van Frans Smeets (1925). Met zijn broer René, die eveneens glazenier was, maakte deze kunstenaar deel uit van de groep van vooraanstaande Limburgse glazeniers zoals Charles Eyck, Charles Vos en Hubert Levigne. Smeets' koorramen voor de Heijense kerk laten de invloed zien van de middeleeuwse glazen van Chartres, met hun krachtige blauwe en rode kleuren. In deze betekenis passen de met scènische tafereel ingevulde ramen nog binnen de ontwikkeling van de zogeheten Monumentalen in de glazenierskunst.

Context

De op het oosten georiënteerde kerk is gelegen aan de oostzijde van het Pastoor Jaspersplein. Dit plein vormt de zuidoostelijke hoek van een deels symmetrisch aangelegd woonbuurtje, waar de

hoefijzervormig opgezette Hoefstraat de belangrijkste verbindingsweg is. Het Pastoor Jaspersplein ligt langs de zuidoostzijde van deze straat en wordt verder omsloten door de Nieuwwijkstraat (zuidzijde) en de Dionisiusstraat (oostzijde). De hier gelegen woonbebouwing is naoorlogs, deels uit een recente periode. Rondom de op een terp met keermuren gesitueerde kerk bevinden zich een bijbehorend kerkplein en een tuin met drie monumentale beuken.

Beschrijving

Het kerkgebouw is opgezet als een pseudobasilicale kruiskerk met hoge zadeldaken die zijn gedekt met genuanceerde romaanse pannen met bijbehorende ballonvorsten. Boven de driezijdige koorpartij heeft de kap een dito sluiting. De kappen van de kruisarmen zijn iets minder hoog doorgestoken. Verder sluit op de noordwestelijke hoek van het gebouw een hoge klokkentoren aan. De toren heeft een spits die fors terugwijkt ten opzichte van het torenlichaam en die is gedekt met natuurstenen leien in Maasdekking. In de top een smeedijzeren kruis met windhaan. Het metselwerk van de gevels bestaat uit roodbruine handvormsteen in Vlaams verband, met platvolle voegen. Het in iets donkerder steen opgetrokken trasraam wordt beëindigd door een rollaag, die langs de lengtegevels regelmatig wordt onderbroken door zandstenen blokken. Zand- en tufsteen is gebruikt voor gevelaccenten zoals hoek- en schouderblokken, sluitstenen en gevellijsten. Ook de vensterrastering bestaat uit tufsteen. Al deze onderdelen hebben een gescharreerde afwerking. Langs de bovenzijde van de gevels loopt een bakstenen muizentandlijst. Het glas-in-lood van de diverse kerkranken is direct in de dagkanten geplaatst. De houten kerkdeuren bestaan uit brede kraaldelen en zijn voorzien van tamelijk zwaar bronzen sierbeslag.

De voorgevel (w.) is asymmetrisch en bestaat op de linker hoek uit de licht risalerende klokkentoren. Het torenlichaam is ongeleed en bevat onderaan een klein spitsboogvenster met een bakstenen lekdorpel en tufstenen sluitstenen. Boven is de toren voorzien van een klein venster, en geheel bovenaan bevinden zich de gekoppelde galmgaten, die eveneens onder spitsbogen zijn gevat. De galmgaten zijn aan de onderzijde gecombineerd met de torenuurwerken. Eenvoudige lijsten met tufstenen hoekblokken vormen de beëindiging van het torenlichaam. Rechts van de toren bevindt zich de hoofdingang, in de middenas van het kerkschip. Deze is opgenomen in een ondiepe en onder een spitsboog gevatte portiek met een deels zandstenen en deels mergelstenen afwerking. De ingang is opgenomen onder een flauw hellende segmentboog en bevat een dubbele deur. Links van de portiek bevindt zich één spitsboogvenster. Rechts zijn er twee, alle zoals onderin de toren. In de lengteas van de ingang is de voorgevel voorzien van een groot roosvenster, waarvan de rastering uit sferische bogen bestaat. Hierboven mondt de bouwmassa uit in een tuitgevel, waarvan de tuit een in ajour uitgevoerd kruismotief bevat. Rechts laat de bouwmassa de daklijst van een uitkragende zijkapel zien.

Aan de lengtezijden ontvangt het schip daglicht via telkens drie hoge spitsboogvensters met vorkvormige rastering. Een variant binnen beide zijgevels vormt de hoektoren langs de noordgevel en de eveneens op de voorgevel aansluitende voornoemde zijkapel. Onderin het torenlichaam bevindt zich hier een ingang. De zijkapel heeft enkele kleine spitsboogvensters als genoemd. De twee naar het oosten toe op het schip aansluitende kruisarmen hebben in de oksels een kleine uitbouw met een pannengedekt lessenaarsdakje (biechtstoel). Aan de voorzijde hebben de kruisarmen een roosvenster als voornoemd. Onderin de gevel bovendien twee kleine spitsboogvensters. Verder bevindt zich aan de noordzijde van het bouwwerk de (onderkelderde) sacristie. Deze hoekt om langs

kruisarm en koorpartij, en is later in authentieke stijl uitgebouwd. Ook dit bouwdeel heeft zadeldaken met een genuanceerde dekking. Er zijn spitsboog- en rechtgesloten vensters; laatstgenoemde onder getoogde strekken met een boogtrommel en met stalen raampjes.

Inwendig wordt het gebouw gekenmerkt door een geheel in schoonmetselwerk uitgevoerd pseudobasilicaal schip. Gemetselde pijlers met blokvormige kapitelen in zandsteen scheiden het middenschip van de als processiegangen opgezette zijbeuken. In de zijbeuken sluiten de scheibogen aan op smalle spitsbogige gordelbogen. Zowel de zijbeuken als het middenschip en de kruisarmen zijn overwelfd met gemetselde graatgewelven in geelgebakken steen. Gordelbogen in roodgebakken steen scheiden de gewelven van elkaar. De wanden bestaan uit rose baksteen in Vlaams verband, met platvolle voegen. Afwisselend wit-, geel- en blauwgeglazuurde steen vormt een afwisselend patroon binnen het metselwerk en langs de plinten. De kerkvloeren bestaan uit geelgevlamde tegels. Op het priesterkoor zijn de vloeren evenwel in Solnhofener kalksteen betegeld. De altaartrappen bestaan enerzijds uit kalksteen (oorspronkelijk hoogaltaar) en anderzijds uit arduin. Verder valt hier het gebombeerde metselwerk van de tweezijdige koorgewelven op.

Tot de nagelvaste onderdelen behoren een achter het hoogaltaar aangebracht veelkleurig mozaïek en de aan weerskanten hiervan gelegen figuratieve glas-in-loodramen. Het mozaïek verbeeldt de kerkpatroon Sint-Dionysius als beschermer van Heijen en van het aan hem gewijde schuttersgilde. Rechtsonder zijn de initialen PW te lezen. De twee ramen bevatten elk zes scènische afbeeldingen, met bovenin twee staande figuren. De overige glas-in-loodramen zijn louter decoratief, zonder figuratieve voorstellingen. In de voorgevel bevindt zich een later aangebracht glasapplicatieraam ter herinnering aan de in 1940-1945 omgekomen parochianen. Het oorspronkelijke hoogaltaar en de communiebank zijn in kalksteen uitgevoerd. De kerk heeft arduinen wijwatervaten en dito wijdingskruizen. Aan de voorzijde van de vroegere doopkapel (nu dagkapel) bevindt zich een doorgang met een hardstenen verdeelkolommetje. De doorgang is later voorzien van een deur met naastliggend raam. Functioneel ingerichte sacristie, zonder bijzondere elementen.

Karakteristiek voor het kerkgebouw is de ligging op een ten opzichte van de Dionisiusstraat en de Nieuwwijkstraat hoger liggend niveau. Het kerktrein is deels ingevuld als een tuin, met enkele forse beuken. Langs de straat lopende keermuren in handvormsteen en met een rollaag, onderbroken door een in dito materiaal uitgevoerde trap (Dionisiusstraat).

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het bouwwerk bezit hoge architectuur- en kunsthistorische waarde als een zowel in de hoofdvorm als de detaillering gaaf bewaard gebleven voorbeeld van kerkbouw uit de periode kort na de Tweede Wereldoorlog. Karakteristiek voor deze in 1954-1956 gebouwde kerk is de vrij traditionele opzet, aansluitende bij de vormtaal van de Delftse School. In deze betekenis staat het gebouw in een ontwikkeling die reeds voor de Tweede

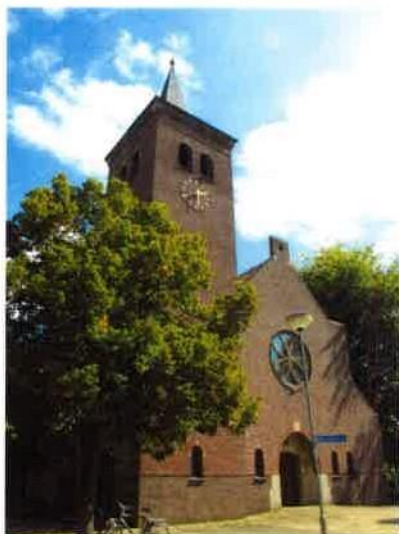
Wereldoorlog een belangrijke rol speelde. Daarbij lieten de architecten F.H. Stoks en A.J.M. Rats zich bovendien leiden door een aan de ambachtelijke kerkontwerpen van A.J. Kropholler verwante vormtaal, met de nadruk op natuurstenen gevelaccenten, van zwaar beslag voorziene toegangsdeuren en zorgvuldig gemetselde gewelven. Karakteristiek is verder het expressieve lijnenspel van het interieur. Van hoge kunsthistorische waarde zijn de door de Limburgse glazenier Frans Smeets gemaakte glas-in-loodramen en het in de koorpartij aangebrachte veelkleurige wandmozaïek.

- Het object vertegenwoordigt hoge stedenbouwkundige waarde. Door de ligging op de hoek van enkele straten vormt het kerkgebouw vanuit verschillende standpunten een sterk in het oog vallende blikvanger. Het bouwwerk fungeert er als een focuspunt met belangrijke oriëntatiewaarde en vormt door de hoge klokkentoren een wezenlijk onderdeel van het historische silhouet van het dorp Heijen. Door zijn ligging markeert de kerk de entree naar een hoefijzervormig rondom de Hoefstraat ingericht woonbuurtje. Tezamen met de omringende tuin met keermuren en hoog geboomte maakt het op een terp gelegen kerkgebouw deel uit van een waardevol en schilderachtig ensemble.
- Het object vertegenwoordigt belangrijke cultuurhistorische waarde als wezenlijk en markant voor de historie van de rooms-katholieke gemeenschap in Heijen, die vermoedelijk teruggaat tot omstreeks 800. Het gebouw is de opvolger van de tijdens de Tweede Wereldoorlog verwoeste Dionysiuskerk aan de Hoofdstraat, waarvan het bijbehorende kerkhof resteert. In zijn opzet en vormgeving geeft het bouwwerk een helder beeld van de ideeën omtrent kerkbouw, zoals die voor de oorlog reeds waren opgekomen en ook in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog nog een belangrijke rol speelden.

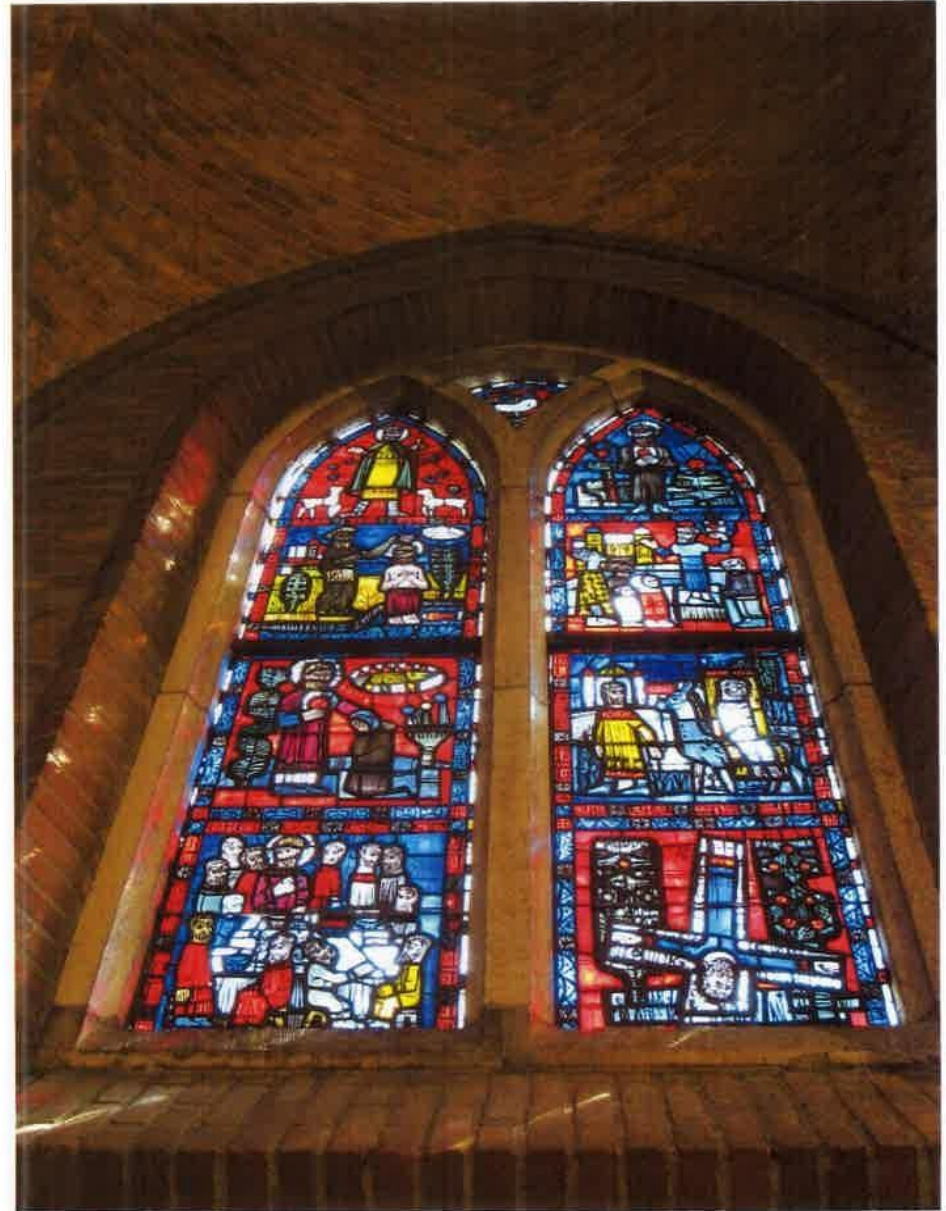
Literatuur

www.Gennepnu.nl

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●●
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●●
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●●
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	●●●
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●●
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	●●○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●●
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennep	●●●

IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●●
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●●
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●●
2	economische waarde (voor de samenleving)	●●○
3	gebruikswaarde	●●○

Zandstraat 11, Gennepe

Ontwerper :
Bouwjaar : circa 1875
Bouwstijl : eclecticisme
Kadastrale gegevens :

Historie

Omstreeks 1875 ontstond de imposante gevel van het pand Zandstraat 11. Vermoedelijk betrof het destijds een verbouwing van een ouder huis, dat tot de grotere panden in de stad kon worden gerekend. Van die oudere bouwsubstantie is door recente verbouwingen en vernieuwingen helaas vrijwel niets behouden gebleven. De enorme, thans volledig nieuwe kap, herinnert in de hoofdvorm wellicht aan een zeer grote laatmiddeleeuwse of 17de-eeuwse constructie, die bij dit soort grote huizen gebruikelijk was. In de eerste bouwlaag van de voorgevel zijn de muurankers met omkrullende uiteinden relicten van het huis voor de vernieuwing van de voorgevel in de 19de eeuw. Ook op de kadastrale minuut uit het begin van de 19de eeuw is op het perceel een groot huis weergegeven, dan eigendom van de landbouwer Hendrik Janssen. Rechts van het pand was een brede doorgang naar het zeer grote achtererf, dat zich uitstrekte tot aan de stadswal. Na de vernieuwing van de voorgevel is het pand in gebruik geweest als burgemeesterswoning van de burgemeester en tevens leerlooier F.K. Esser. In de loop van de 20ste eeuw werd de onderbouw in gebruik genomen als winkel. In 1969 is het huis, dat voordien nog grotendeels de indeling van het oude woonhuis had, intern grondig gerenoveerd en volledig nieuw ingedeeld in opdracht van K. Hofstra (meubelzaak), naar een plan van ir. J.C. van Bergen uit Gennepe. Uiteindelijk zijn de zijgevels naar de belendende bebouwing toe grotendeels uitgebrouwen, werd de achtergevel vernieuwd, evenals de balklagen en de kap. De steeg is overbouwd. Links van het pand werd een passage gebouwd, waarbij een resterend deel van de zijgevel van nr.11 grondig is gewijzigd.

Het pand is een onderdeel van de zuidwestelijke gevelwand van de Zandstraat. De Zandstraat, in het verleden ook wel "Grote straat" geheten, is de belangrijkste straat in de stadskern van Gennepe. Ze is samen met de Markt en de Niersstraat onderdeel van een zeer oude doorgaande route, die teruggaat tot de Romeinse periode. Langs het weggedeelte dat in de middeleeuwen binnen de omwalling kwam te liggen ontwikkelde zich de voornaamste bebouwing van de stad, veelal op smalle, diepe percelen, waarvan een aantal ook aan de achterzijde werden ontsloten door achterstraatjes of paden langs de stadswallen. De Zandstraat werd al in de late middeleeuwen de straat van de gegoede burgers en vanwege de betekenis als doorgaande route ook de plek waar herbergen en stalhouderijen zich vestigden. Eind 19de eeuw werd het de belangrijkste winkelstraat in de stad. Ondanks oorlogsgeweld en saneringen bevinden zich aan de straat nog veel historische panden, die samen het beeld van de stedelijke hoofdstraat bepalen.

Context

Het pand maakt deel uit van de aaneengesloten zuidwestelijke gevelwand van de Zandstraat. Het oorspronkelijk zeer grote perceel is grotendeels bebouwd (passage Clarenschhof). Ook de steeg ten

noorden van het pand is overbouwd. De belendende gevels zijn van recente datum. De forse bouwmassa met de hoge lijstgevel en de kap steken boven de lagere belendende bebouwing uit.

Beschrijving

Het pand bezit in hoofdzaak een rechthoekige plattegrond, twee hoge bouwlagen en een zeer grote zolderverdieping, opgenomen in een hoog en steil zadeldak met de nokrichting haaks op de voorgevel. Het dak gaat aan de voorzijde schuil achter een lijstgevel van drie bouwlagen met dakhuis, die als een soort schermgevel voor het casco staat. Het dak is gedekt met geglaazuurde verbeterde Hollandse pannen van recente datum (niet beschermenswaardig).

De voorgevel is drie vensterassen breed, symmetrisch ingedeeld en volledig gepleisterd in blokverband. De plint is van geschilderde natuursteen. Ter afsluiting van de eerste bouwlaag is er een geprofileerde waterlijst, die tevens dienst doet als lekdorpel voor de vensters in de tweede bouwlaag. De gevel sluit aan de bovenzijde af met een opmerkelijk gevormd hoofdgestel, bestaande uit een smalle architraaflijst, een fries in de vorm van een hoge gepleisterde muizentandlijst, en een geprofileerde, sterk overstekende houten kroonlijst op grote rijk geornamenteerde gietijzeren consoles. Boven het hoofdgestel bevindt zich een groot gepleisterd dakhuis met half rond tympaan en kwarthol gebogen klauwstukken.

De eerste bouwlaag bezit drie hoge gevelopeningen met rijk geprofileerde omlijstingen met afgeronde binnenhoeken, hardstenen neuten en sluitstenen midden boven. Links en rechts bezitten deze gevelopeningen gemoderniseerde invullingen (enkelruits deuren met dichtgezette bovenlichten). De middelste heeft een venster met geprofileerde lekdorpel op consoles. Aan weerszijden van de gevelopeningen bevinden zich oude muurankers met omgekrulde uiteinden. De tweede en derde bouwlaag hebben in iedere vensteras een hoge geprofileerde vensteromlijsting over twee bouwlagen. In de tweede bouwlaag bevinden zich hierin nissen met afgeronde bovenhoeken en volledig nieuwe ramen (ramen niet beschermenswaardig). De horizontale lijsten boven deze ramen hebben sluitstenen. In de derde bouwlaag bevinden zich in de nissen tweelichtvensters, gescheiden door deelzuiltjes met basementen en kapitelen. De geprofileerde lekdorpels rusten op kleine consoles.

Zijgevels en interieur zijn volledig gemoderniseerd. Delen van de zijgevels zijn doorgebroken naar de belendende bebouwing. Voor zover bekend is er geen kelder aanwezig.

Waardering

Object (voorgevel en hoofd-kapvorm) van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het pand heeft een hoge architectuurhistorische waarde. Wat betreft de hoofdvorm en vooral de voorgevel is het een zeer bijzonder voorbeeld van een groot en representatief woonhuis uit de tweede helft van de 19de eeuw, uitgevoerd in eclectische trant. De voorgevel bezit een uitzonderlijke vormgeving en bezit diverse in het oog springende elementen en details, zoals de kroonlijst met gietijzeren consoles, het dakhuis, de vensteromlijstingen, etc. Binnen de context van de binnenstad van Gennep is er sprake van zeldzaamheidswaarde. Van de achterliggende bouwsubstantie is helaas niets

behouden gebleven. Deze heeft geen historische waarde, behoudens de vorm van de kap.

- Het pand heeft stedenbouwkundige waarde. Het is een belangrijk onderdeel van de nog door historische aspecten bepaalde bebouwingsclusters aan de Zandstraat, de belangrijkste historische straat in het centrum van Gennep. Hier heeft het pand door de opmerkelijke en rijzige hoofdvorm en de bijzondere detaillering voor zijn omgeving een hoge beeldwaarde. In de situering van het huis wordt de eeuwenoude verkavelingsstructuur in dit deel van de Gennepse binnenstad gecontinueerd.
- Als voorbeeld van een groot representatief woonhuis en burgemeesterswoning uit de tweede helft van de 19de eeuw heeft het pand cultuurhistorische waarde.

Literatuur/bronnen

Historische afbeeldingen afkomstig van [website Gennepnu.nl](http://website.Gennepnu.nl), historische fotoalbums. Bouwarchief gemeente Gennep, 1940-1972, 4081

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●●
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●○○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	○○○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/innovatieve waarde/ pionierskarakter	●●○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennep	●●○

IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	gebruikswaarde	●●●

Niersweg 7 / Nieuwstraat 12, Gennepe

Ontwerper : J. Coumans, Nijmegen
 Bouwjaar : circa 1850, circa 1950
 Bouwstijl : Delftse school
 Kadastrale gegevens :

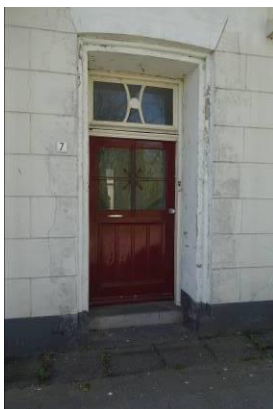
Historie

Het dubbele woonhuis kwam in zijn huidige vorm tot stand na verbouwing en gedeeltelijke vernieuwing van een 19de-eeuws huis in de periode kort na de Tweede Wereldoorlog. Het oude huis is al te zien op de kadastrale kaart van circa 1830 en is dan bezit van de schoenmaker Jacob Vanbergen. Op een 19de-eeuwse foto is dit pand afgebeeld als een groot tweelaags huis met een middeleeuwse trapegevel. Een foto uit circa 1945 toont hetzelfde huis, maar dan inmiddels met een verdieping verlaagd en enigszins ingekort ten behoeve van een ruimere entree van de Nieuwstraat. Rond 1950 volgde een zeer ingrijpende verbouwing van het pand. Van het oude huis bleef slechts een deel van de onderbouw bewaard, zoals te zien is aan de noordoostelijke zijgevel (aan de Niersweg), die nog de oude in blokverband gepleisterde afwerking bezit. Mogelijk zijn ook de andere zijgevel en de achtergevel nog resten van het oude huis. Bij de verbouwing, vermoedelijk naar ontwerp van de Nijmeegse architect J. Coumans, is er een nieuwe voorgevel geplaatst, voorzien van de markante topgevel in Gelders-Overijsselse stijl met in- en uitzwenkende top. Ook de kleine Vlaamse gevel en de details van dak, ramen en deuren zijn uit deze periode. De stijl van de verbouwing is traditionalistisch en sluit aan bij de traditionele, op de Delftse school stoelende wederopbouw van de kern van Gennepe. Opvallend is de gelijkenis van de voorgevel met die van het Veerhuis bij Oeffelt. In 1952 is het pand gesplitst in twee woningen. Ten behoeve hiervan is tegen de achtergevel een klein uitbouw geplaatst met gescheiden ingangen, wederom naar ontwerp van Coumans.

Sinds de vernieuwing is het pand in redelijk gave staat behouden gebleven, met uitzondering van de invullingen van de vensters (gewijzigd in kunststof).

Context

Het dubbele woonhuis staat aan de rand van de binnenstad van Gennepe, op de hoek van de Niersweg en de Nieuwstraat. Het pand staat evenwijdig aan de Niersweg, die het verloop volgt van de vroegere stadswal.

Beschrijving

Het pand, een dubbel woonhuis, heeft een rechthoekige plattegrond, één bouwlaag en een verdieping, opgenomen in het forse zadeldak. Dit dak heeft de nokrichting evenwijdig aan de gevel aan de Niersweg en eindigt aan de Nieuwstraatzijde tegen een forse topgevel in de vorm van een zogenaamde Gelders-Overijsselse gevel met in- en uitgezwenkte top. Boven de zuidoostelijke kopgevel heeft het dak een wolfeind. Het dak is gedekt met rode opnieuw verbeterde Hollandse pannen en heeft eenvoudige houten bakgoten op klossen. Even ten noorden van de nok, in het zuidelijke dakschild en op het wolfeind aan de oostzijde zit een bakstenen schoorsteen. Het noordelijke dakvlak heeft twee op punten gewijzigde houten dakkapellen met vernieuwde 4-ruits ramen, aan weerszijden geplaatst van een gepleisterde Vlaamse gevel met klokvormige beëindiging. In deze Vlaamse gevel een venster met vernieuwd 4-ruits draairaam en in de top van de gevel een sieranker. De gevels zijn deels gepleisterd, deels in wit gesausd metselwerk uitgevoerd, met grijs geschilderde plinten.

De hoofdgevel is gericht op de splitsing van Nieuwstraat en Niersweg. De in- en uitgezwenkte topgevel heeft schoulers met kleine consoles en rechtgesloten beëindigingen met geprofileerde dekplaten. In de top enkele kleine sierankers. De gevel is gemetseld in machinale baksteen in Noors verband en dateert in zijn geheel uit circa 1950. De vensters hebben bakstenen lekdorpels en anderhalfsteens rollagen. De eerste bouwlaag heeft centraal een ingang met uitspringende bakstenen dagkanten, een enkelruits paneeldeur en een bovenlicht met decoratieve roedenverdeling in het bovenlicht. Aan weerszijden bevindt zich een venster met vernieuwd 4-ruits raam en 2-ruits bovenlicht. Op de verdieping zijn er drie vensters met vernieuwd 4-ruits raam en hierboven twee oculusvormige zoldervenstertjes met een oorspronkelijk (niet vernieuwd) 4-ruits raam.

De rechter zijgevel (zuidgevel) is gepleisterd en bevat een venster met vernieuwd 4-ruits raam en 2-ruits bovenlicht en rechts daarvan een kleine bakstenen uitbouw met plat dak met terras en een opengewerkte bakstenen balustrade, toegankelijk via twee veelruits houten deuren in een houten plat gedekte dakkapel. Rechts hiervan is nog een kleine dakkapel in het dakvlak opgenomen. Deze bevat een vernieuwd 4-ruits raam. Rechts van de uitbouw bevat deze gevel een toegang met dubbele houten deuren met 4-ruits raam en een venster met vernieuwde invulling. De uitbouw is aan deze zijde toegankelijk via een

toegang met (vernieuwde) enkele deur met ruit. Links hiervan zit een klein venster met enkelruits raam.

De linker zijgevel (noordoostgevel) grenst aan de Niersweg. Dit is de hoofdgevel van nr.7. De gevel is in blokverband gepleisterd. Dit pleisterwerk eindigt aan de bovenzijde met een ongeprofileerde lijst die de overgang markeert naar de vernieuwde dakopbouw. Op de begane grond zijn er drie vensters met in het pleisterwerk getrokken strekken, en vernieuwde ramen als in de vensters in de eerste bouwlaag van de naar de Nieuwstraat gerichte hoofdgevel. In de as van de Vlaamse gevel bevindt zich een ondiep getoogd portiek met daarin een houten kozijn met hardstenen stoep en een houten deur met bovenlicht als in de naar de Nieuwstraat gerichte hoofdgevel. Voorts bevinden zich in de gevel enkele staafankers.

Inwendig werd het pand in de loop der tijd op diverse punten gewijzigd en nieuw afgewerkt. In de gang achter de voordeur van Niersweg 7 is nog een oude tegelvloer en een houten trap met geornamenteerde trappaal (ca. 1900) en in de gang achter de voordeur van Nieuwstraat 12 bleef nog een tegelvloer en houten trap uit het midden van de 20ste eeuw bewaard.

Het voortuintje op de hoek van de Niersweg en de Nieuwstraat sluit af met een lage bakstenen tuinmuur met ezelsrug, onderbroken door een toegang met bakstenen posten.

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het pand bezit architectuurhistorische waarde als in redelijk gave staat bewaard gebleven voorbeeld van wederopbouwarchitectuur van rond 1950. Met gebruikmaking van een deel van het oude, wellicht nog laatmiddeleeuwse casco is het pand in sterk historiserende stijl vernieuwd, waarbij in feite werd gememoreerd aan de vroegere historische uitstraling van het pand. Het nieuwe

huis kreeg een kwalitatief goed ontworpen, aansprekende voorgevel in Gelders-Overijsselse trant. Opzet en hoofdvorm bleven grotendeels gaaf. Tevens is er vanwege de gehandhaafde oude bouwsubstanties sprake van een bouwhistorische waarde.

- Het pand heeft stedenbouwkundige waarde vanwege de zeer prominente hoekligging aan de Niersweg en de Nieuwstraat, waarop de opvallend vormgegeven voorgevel krachtig inspeelt. Het pand is in zijn omgeving een sterk beeldbepalend element en een sterk herkenningspunt langs de drukke Niersweg. Voorts wordt in de situering aangesloten op de historische percelering, die in dit deel van de binnenstad overigens sterk is gewijzigd.
- Vanwege de bijzondere bouwgeschiedenis en als sprekende uiting van de wederopbouw van Gennep in de naoorlogse jaren heeft het pand cultuurhistorische waarde.

Bronnen:

Historische afbeeldingen afkomstig van website Gennepnu.nl, historische fotoalbums.

Bouwarchief Gennep, 1940-1972, 2341

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●●
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●●○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●○
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●●
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●○
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie	●○○

	op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/ innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennepe	●●○
IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●○○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●○
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●●

2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●●○
2	economische waarde (voor de samenleving)	○○○
3	gebruikswaarde	●●●

Niersstraat 13, Gennepe

Ontwerper :
 Bouwjaar : circa 1870-1890
 Bouwstijl : neo-classicistische elementen
 Kadastrale gegevens :

Historie

Het pand maakt deel uit van de historische bebouwing in de Niersstraat. De Niersstraat, waarvan de naam al sinds de tweede helft van de 16de eeuw in gebruik is, is één van de belangrijkste straten in de stadskern van Gennepe. Ze is samen met de Markt en de Zandstraat onderdeel van een zeer oude doorgaande route, die teruggaat tot de Romeinse periode. Langs het weggedeelte dat in de middeleeuwen binnen de omwalling kwam te liggen ontwikkelde zich de voornaamste bebouwing van de stad, veelal op smalle, diepe percelen, waarvan een aantal ook aan de achterzijde werden ontsloten door achterstraatjes. De Niersstraat kende in de loop der eeuwen een gevarieerde bebouwing: er stonden woonhuizen, herbergen, werkplaatsen en zelfs een boerderij. Rond 1900 werd de winkelfunctie steeds belangrijker. De straat is de Tweede Wereldoorlog redelijk goed doorgelopen, reden waarom er nog steeds sprake is van een aanzienlijk ensemble gebouwen met een oude kern.

Niersstraat 13 dateert uit het laatste kwart van de 19de eeuw en is toen waarschijnlijk als nieuwbouw in de bestaande straatwand gerealiseerd, ter plaatse van drie kleinere panden, waarvan er twee gescheiden waren door een druipgang. Al in de eerste helft van de 19de eeuw was hier de herberg van Verzett gevestigd. Tijdens de aanleg van de rijksweg Maastricht-Gennepe-Nijmegen in de jaren 1843-1850 en de start van de Noord-Brabantsch-Duitse Spoorwegmaatschappij (1873) waren veel kadeleden in het hotel gepensionneerd.

De bekende horecagelegenheid groeide vooral na de nieuwbouw eind 19de eeuw uit tot een belangrijk centrum van het uitgaansleven in Gennepe. Er was een concert- en toneelzaal aanwezig, alsmede een beugelbaan. Jarenlang was in het pand ook een apotheek gevestigd.

Context

Het pand maakt deel uit van de aaneengesloten zuidelijke gevelwand van de Niersstraat. Rechts van het pand bevindt zich een steeg met de naam Krommel Elleboog. Het pand is hier onderdeel van een ensemble gebouwen met historische kenmerken, vaak een oudere kern dan de voorgevel doet vermoeden, en een situering op eeuwenoude percelen.

Beschrijving

Het pand bezit in hoofdzaak een U-vormige plattegrond, bestaande uit een rechthoekig volume aan de Niersstraat en twee haaks hierop staande ondiepe vleugels aan de achterzijde. Het gebouw is deels onderkelderd, heeft twee bouwlagen en een U-vormig schilddak, gedekt met rode muldenpannen. Met uitzondering van de voorzijde heeft het dak geprofileerde houten bakgoten. In enkele dakvlakken bevinden zich moderne dakramen (niet beschermenswaardig).

De gevels zijn gemetseld in een rode baksteen in kruisverband en hebben een gepleisterde plint. Uitgezonderd de voorgevel sluiten de gevels aan de bovenzijde af met een rijk gevormde bakstenen siermetselwerklijst.

De breed opgezette voorgevel telt negen vensterassen en is asymmetrisch ingedeeld. De gevel sluit aan de bovenzijde af met een rijk gevormd houten hoofdstel, bestaande uit een geprofileerde architraaflijst, een fries met panelen en een geprofileerde kroonlijst met bloktandlijst op geornamenteerde consoles. Voor de drie vensterassen uiterst rechts bevindt zich een deels gewijzigde laat 19de-eeuwse winkelpui met vier houten pilasters op een hoge plint en een houten hoofdstel. Het smalle venster in het midden vervangt een vroegere ingang. Aan weerszijden hiervan een breed venster met drie enkelruits ramen en bovenlichten. In de tweede bouwlaag hierboven bevinden zich drie vensters met geprofileerde gepleisterde omlijstingen met omgezette bovenhoeken en geornamenteerde sluitstenen midden boven. De vensters hebben kozijnen met kraalprofielen en recentelijk vernieuwde ramen met een T-indeling. Onder de vensters een doorgaande ongeprofileerde waterlijst.

De zes vensterassen links hebben een eenvoudiger afwerking. De getoogde gevelopeningen zijn hier voorzien van anderhalf steens segmentbogen. De eerste bouwlaag bevat vijf vensters met bakstenen lekdorpels en kozijnen met recentelijk vernieuwde 4-ruits ramen. De vierde vensteras van links bevat een ingang in een ondiep portiek. De ingang heeft een hardstenen stoep en een kozijn met een vernieuwde enkelruits deur en een enkelruits bovenlicht. De tweede bouwlaag van dit geveldeel heeft zes vensters, aan de onderzijde gekoppeld door een doorgaande ongeprofileerde waterlijst. De vensters hebben houten kozijnen met recentelijk vernieuwde ramen met een T-indeling.

De rechter zijgevel is wat betreft het linker gedeelte blind uitgevoerd. In het rechter gedeelte bevindt zich links een venster met strek, met daaronder een siermetselwerkpaneeltje, een bakstenen lekdorpel en een kozijn met vernieuwd raam met T-indeling. Rechts hiervan is er een ingang met strek, hardstenen stoeprede, een nieuwe houten deur en een enkelruits bovenlicht. Rechts daarvan twee kleine vensters met bakstenen lekdorpels en nieuwe T-ramen. In de tweede bouwlaag bevinden zich recht boven de ingang en het grote venster twee vensters met strekken, bakstenen lekdorpels en vernieuwde T-ramen.

De linker zijgevel is blind uitgevoerd.

De achtergevel is wat betreft de eerste bouwlaag gepleisterd. Op het rechter deel sluit een langgerekte éénlaags aanbouw aan (niet beschermenswaardig). In de achtergevel bevinden zich diverse gevelopeningen met strekken en vernieuwde ramen, de meeste met een T-indeling. De aanbouw heeft een plat dak met houten bakgoot, bakstenen gevels en enkele vensters met roedenramen. Het zuidelijke deel van deze aanbouw is volledig gemoderniseerd. De aanbouw valt buiten de bescherming.

Het bouwdeel aan de Niersstraat is (gedeeltelijk) onderkelderd met een ruimte met eenvoudige troggewelven (eind 19de eeuw).

Waardering

Object van algemeen belang voor de gemeente Gennep vanwege zijn architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

- Het pand bezit architectuurhistorische waarde als in redelijk gave staat bewaard voorbeeld van laat 19de-eeuwse representatieve horeca- en winkelarchitectuur in de binnenstad van Gennep. Het betreft een voor die tijd vrij grootschalige vervanging van enkele kleinere panden in een sobere, voornamelijk trant, waarbij met name de voorgevel een rijkere uitstraling kreeg door het fraaie hoofdstel en de houten winkelpui. Ondanks detailwijzigingen aan de ramen en ingangen is het oorspronkelijke karakter goed herkenbaar gebleven en heeft het gebouw door de opzet en de bijzondere detaillering enige zeldzaamheidswaarde in de gemeente Gennep. .
- Het pand heeft een hoge stedenbouwkundige waarde. Het is een onderdeel van het historische ensemble gebouwen aan de Niersstraat in Gennep, een gedeelte van de middeleeuwse hoofdas door het stadje. Het pand is hier onderdeel van een ensemble gebouwen van verschillende leeftijden en karakter. Ondanks de uiteenlopende ontstaanstijd en gevarieerde stijkenmerken is er sprake van eenheid in schaal, materialisering en karakter. In de situering van het huis, met aan weerszijden oude gangstructuren, wordt de eeuwenoude verkavelingsstructuur in dit deel van de Gennepse binnenstad gecontinueerd.
- Het pand houdt de herinnering levend aan de bekende historische horecagelegenheid Hotel Verzett, die een belangrijke rol heeft gespeeld in het vreemdelingenverkeer en het uitgaansleven van Gennep. Tevens is het pand als apotheek in gebruik geweest.

Literatuur

Historische afbeeldingen afkomstig van website Gennepnu.nl, historische fotoalbums.

I	Architectuur- en kunsthistorische waarde, bijzonder belang van het pand	
1	voor geschiedenis van de architectuur (bouwstijl, bouwtrant, bouwtechniek, typologie)	●●○
2	voor het oeuvre van een (plaatselijk) bouwmeester of architect	●○○
3	wegens esthetische kwaliteit van het ontwerp (verhoudingen, compositie, ruimtelijke opzet)	●●○
4	wegens bijzondere materiaal-/kleurgebruik, detaillering, constructie en/of ornamentiek	●●●
5	wegens de in, aan of bij het object toegepaste monumentale kunst	○○○
II	Stedenbouwkundige of ensemble waarde, belang van het pand	
1	als deel of representant van architectuurhistorisch, stedenbouwkundig of landschappelijk waardevol geheel	●●○
2	bijzondere betekenis voor het aanzien van stad, dorp of wijk (landmark, oriëntatiepunt)	●●○
3	wegens situering en/of ruimtelijke relaties met de omgeving (samenhang in functie, schaal en verschijningsvorm met bebouwing, wegen, landschappelijke gesteldheid in buurt, wijk of plaats)	●●●
4	wegens inrichting van terrein en/of historisch ruimtelijke relatie met groen, wegen en/of water op de kavel (oriëntatie op zon, lucht- en lichttoetreding, relatie met bijgebouwen en tuinaanleg)	○○○
III	Cultuurhistorische waarde, belang van het pand	
1	als bijzondere uitdrukking van een culturele, sociaal-maatschappelijke, economische, geestelijke en/of beleidsmatige/bestuurlijke ontwikkeling, etc.	●●○
2	wegens bijzondere technische en/of typologische ontwikkeling/innovatieve waarde/ pionierskarakter	●○○
3	bijzondere betekenis voor de historie van de gemeente Gennep	●●●

IV	Gaafheid/herkenbaarheid	
1	architectonische gaafheid of authenticiteit van ex- en/of interieur	●●○
2	herkenbaarheid van het oorspronkelijke concept/functie	●●●
3	relatie met structurele en/of visuele gaafheid van ensemble/omgeving	●●○
V	Zeldzaamheid	
1	architectuurhistorische, bouwtechnische, typologische, functionele zeldzaamheid	●●○
2	uitzonderlijk belang wegens een of meer van eerder genoemde kwaliteiten	●●○
VI	Overigen	
1	toeristisch-recreatieve waarde	●○○
2	economische waarde (voor de samenleving)	●○○
3	gebruikswaarde	●●●